MİZAH HİKÂYELERİ antolojisi

AKA GÜNDÜZ

İBRAHİM ALAEDDİN

REŞAT NURİ

OSMAN CEMAL

PEYAMİ SAFA

BURHAN FELEK

HAKKI SUHA

F. CELÂLETTİN

Akbaba mizah yayınları 2

1.00 KURUŞ

Akbaba

ikinci kitabı

Mizah Hikâyeleri Antolojisi

nin ikinci cildini sunar

Dizildiği ve Basıldığı Yer:
Türkiye Ticaret Matbaası
Cağaloğlu — İstanbul — 1955

AKA GÜNDÜZ

Binbaşı Kadri Beyin oğludur. 1885 de Katerin'de doğdu. Asıl adı Hüseyin Avni'dir. Aka Gündüz takma adını kullanır. Harb Okulu ikinci sınıfındayken hastalanarak askerlikten ayrılmış, Paris'te iki buçuk yıl okumuştur. İstanbula dönünce, siyasi sürgün olarak Selânik'e gönderilmiştir.

«Aka Gündüz'ün san'atı; fakat bunu anlamadan evvel düşünmeli ki Aka yirmi küsur senedir, yalnız kalemiyle geçinmektedir —Bu yazı 1930 da yazılmıştır—. Yalnız kalemiyle geçinebilmek için mütemadiyen yazmak, hem de edebiyatın her sahasında kalem oynatmak ıztırarındadır. O, şairlik yaptı, nâsirlik yaptı, küçük hikâyecilik, büyük hikâyecilik, mizahçılık, romancılık, musahabecilik, alelûmum muharrirlik yaptı. Serkenkebin imzasıyla kari'lerini güldürmeğe çalıştı.

Sanatta, her sahaya karıştığı için onun sanatında da karışıklık vardır.»

İsmail Habib

Almanak Bey'in Hikâyesi

Hafif göbekli, kırmızı yanaklı, sarışın, ince altın kordonunu şehadet parmağına sararken serçe parmağında beş yüz liralık tek taşı pırıl pırıl, görüyorum; fakat hiç tanımıyorum. Kırk yıllık değil de altı yüz seksen asırlık ahbap gibi:

— Vay efendim. Siz buralarda?..

— Evet, e...h, işte buralarda...

— Çoluk çocuk iyidir inşaallah?.

— İyi diyelim de iyi olsunlar.

— Salih ne yapıyor?.. Nuri'nin müzmin bronşiti geçti mi? Hele tombul Ayşem ne âlemde... Hatice Hanım hemşiremiz gene sinirli mi?

Olur şey değil yahu, silsilemi sayıyor. Çocuklarımın, kızımın, kadınımın adını biliyor, hastalıklarıma, huylarıma bile vâkıf.

— Affedersiniz Efendim, ben sizi tanıyamadım... demeğe vakit bulamadım. Derhal çenesine dayandı:

— Ya, gece gündüz amcanız Mehmet Beyle beraberdik. Ne günler, ne günler?. O zaman yenge Hayreddin'e gebeydi. Hemşiresi Saffet Paşanın oğluyla evlenirken İspanyoldan yatmıştı. Dayınız Mustafa Beyle damadı Cafer Paşazade Murat Beyin arası bulundu mu bari? Geçende bizim Hariciye Nazırına uğramıştım. Bizim Maliye Nâzırı Faruk Bey de oradaydı. Sizden iyi olmasın ablası Nazikter Hanım Süleyman Paşadan ayrılmış. Çok rica ettim barıştıramadım. Zikri Cemiliniz çok geçti. Meclis reisi sanisi bizim Ahmet Beyle kayın pederinizden bahsettik. Nasıldırlar?. İyidirler inşaallah? Geçen sene sol tarafındaki dişlerinden muztariptiler. Dahiliye Nâzırı bizim İhsan Beyle bugünlerde görüşmez oldular.

Ay çıldıracağım: «Bizim yeni doğan çocuğun kaç kundak bezi var? Sübeği sırçadan mı, kamıştan mı? Sütninesinin amcasının gelininin komşusu kaç yaşındadır?» desem, adamcağız tıkır tıkır sayacak. Geçen kış kadınla bir rob yüzünden biraz şekerrenk olmuştuk. Onu da söylemesin mi?

— O meselede siz haksızdınız, hemşireniz Turfanda Hanımın ilk çayına evvelki ropla gidilmezdi ya.

Yo... Bu kadar içli dışlı malûmata gelemem, ne olsa eski kafalıyım. Fakat Almanak Bey oralı değil. Yalnız beni mi, Türkiyede şeceresini bilmediği aile yok. Hele biraz bu çok ricalı ve kibar sınıfındansa hapı yuttu. Söyler mi söyler? Çünkü biliyor musibet! Ahbap, dost, hattâ akraba olmadığı yok ki......

— Aman! Efendim. Müsaade ediniz, ilk defa teşerrüf ediyoruz. Maatteessüf bütün kabahat bende. Şimdiye kadar ailece akrabadan ileriyizdir de bir türlü müşerref olamadım... Garson! Rica ederim müsaade ediniz! Garson... Bir cin koktey! Arzu etmezseniz bir şampanya getirsin...

Pat! Şampanya açıldı, vallahi âlâ! bir merhabaya bir şampanya! ne iyi aile dostu?

— Gene görüşelim Efendim.

— Hay, hay...

Düşüne düşüne eve!

— Yahu! Hanım! Sen Almanak Beyi tanımıyor musun?

— O da nasıl isim?

— Ne bileyim ben! Herkes Almanak Bey diyor. Ben de diyorum. Ahmet mi, Mehmet mi, kimsenin bildiği yok amma o herkesi biliyor.

Derken akşam sofrada kayınpedere:

— Almanak Beyin selâmı var.

— Ne münasebet?

— Şey, hani sizi pek iyi tanıyor, bizim ortancanın bronşitini bile söyledi.

— Kah! kah! kah! Oğlum ona adla sanla Almanak Bey derler. Hiç kimsenin dostu, ahbabı, samimisi değildir. İşi gücü memleketin kalbur üstündekilere ait en teferrüatlı malûmatı toplamaktır. Onun için adı Almanak kalmıştır. Dikkat edersen bu Almanaklardan irili ufaklı, pek çoktur. Almanak Beyi ben sana anlatayım. Almanak Bey kimdir? Herkesten birisi. Nerede oturur, ne yapar, işi gücü nedir? Kimse bilmez. O dakikada bulunduğu yer neresi ve muhatabı ne meslekteyse Almanak Bey oralı ve odur. Almanak Beyin esasen yü-

zü kırmızıdır, onun için herhangi harici bir tesir ile kızarmağa muhtaç değildir.

Almanak Bey on bin kişiyi tanır. On bin kişi içinde senede on tanesini kafese koyup bir imza, bir tavsiye, bir iltimas, bir telefon, bir şifahî emir koparsa binerden işte sana on bin lira. Hesap meydanda. Almanak Beye bunu vermemek imkânı yoktur. Sana şampanya mı ısmarladı? Alâ. Ne verdi?. On beş lira. Seni bırakır... Sonra öyle bir yerde yakalar ki mutlaka kartdövizitini imzalı olarak alır ve netice malûm.

— Döverim bu adamı!

— İmkânı yok. Çünkü Almanak Bey aile dostudur. Haticenin kızamığında hangi doktor geldi, doktorun teyzesi kocasiyle kaç defa kavga etti, hep bilir. Sonra güme gidersin, bunları bir bir anlatır da etrafındakilere:

— İşte böyle azizim, bu kadar yakın akrabayız da bana hakaret etti!.

Derse, dinliyenler hiç bir şey söylemeseler bile bak hesap et sonra dövmeğe kalk.

Almanak Bey müteahhitleri de bilir. İş adamlarının şeceresi de yan cebindedir. Dünya yıkılır Almanak Bey dimdirektir. Dünya yanar Almanak Bey İsviçre'de kar eğlencelerine gider. Almanak Bey bir âfettir. Almanak Beyin Almanak Bey olduğunu anlayıncaya kadar kırk dairenin kazanç dosyaları iç cebine yerleşir.

Almanak Beyi bir gün yakaladım:

— Almanak Bey! dedim. Sen nerden meydana çıktın?

Şeytan gözlerini, salak gözlerime dikti:

— Ben mi? dedi. Cemiyetin içinden...

— Nasıl çıktın bakayım?

— Gayet basit, şirazesinin bir köşesi yırtılmıştı, şöyle bir sıyrılınca çıkıverdim.

— Aferin be Almanak Bey! Senin zarafetin de varmış.

— Paşacağızım! dedi. Siz şunu bunu bırakınız, başımda ateşler var. Aile dostuyuz, Benim de sizin gibi bir ev dolusu çoluk çocuğum var. Şu levazım müdürü umumisine bir telefon etseniz de teslimatı reddetmeseler...

Kayın babam amma akıllı şeymiş. Dediği çıkmasın mı?

Şampanya, iltifat, aile samimiyeti filân hep aklıma geldi. Mukavemet edemedim:

— Allo! Kuzum müdür bey, bizim Almanak Beyin işini yapmak mümkün mü?

— Mukavele mucibince mal vermediklerine dair rapor vardır.

Almanak Beye söyledim, kulağıma fısıldadı:

— Raporu tashih ettirdim, amma aksilik ediyor.

— Raporu tashih ettirmiş.

— Evet efendim. Bu ikinci rapor üzerine mümkündür.

— Çok rica ederim.

Almanak ortanca oğlumun burnundan, küçüğün yanaklarından, kayın babamın eteklerinden, karımın ellerinden öptü. Büyük kızın köşedeki odasını değiştirmemi tavsiye etti, nasıl da biliyordu hınzır herif! Havalar bozuk gidiyormuş da.

Geçti gitti bu iş. Unuttum bile, bir akşam kayın babamda surat!.

— Haberin var mı?

— ...... seher, kâkülü cananımdan...

— Şakanın sırası değil...

— Öyleyse haberim yok.

— Senin aleyhinde müthiş bir cereyan var.

— Borçlarımı hâlâ ödeyemedi diye mi?

— Hayır! Gûya sen levazıma verilen Avusturya mamulâtı eşyadan yirmi beş bin lira anafor almışsın!

— Ben mi??

— Evet, sen... Öyle diyorlar.

— Böyle bir şeyden haberim yok.

— Fakat Almanak Beyin haberi var.

Anladım! Seni mel'un seni! Seni Almanak Bey seni!

Dedim ve ertesi sabah sokağa fırladım. Tepeliyecektim, yezidi. Ateşlenmiş arayıcı fişeği gibi dört döndüm. Almanak Bey şurada, Almanak Bey burada, Almanak Bey yok! Almanak Bey sırrolmuş... Ve nihayet öyle bir yerde buldum ki oraya adım atmamın sittin sene ihtimali yok. Almanak Bey Parise sezon yapmağa gitmiş...

Silikzade'nin Hikâyesi

Hiç eksiği fazlası yok, ayni tip, ayni eda, o boy, o bos, ya koyu kahve rengi veston, yahut şimdi terziden çıkmış fantazi yelekli bonjur. Ya hafif mat esmer olur, ya lenfavîye kaçan beyazımsı. Adımlar kısaca ve çabukça. Bazı yan yan, yengeç biçimi bir yürüyüş. Gözler yerde. Elde başı savatlı gümüşten abanoz baston. Yaz mı? Daima kadife yakalı, kumlu, siyah pardesü. Kış mı? Kadife yakalı Efendice siyah palto. Susarken konuştuğuna, konuşurken sustuğuna hükmedilir. Sesi var, fakat nefes halinde. Kaşlarının ortasına çatılmış bir elif görülmez. İnsanın «Azıcık kımılda be?!» diye haykıracağı gelir. Bıyıklarının uçları hep sivricedir, rengi ya kumraldır, ya siyah, yahut kestane rengi. İhtiyarlamaz mı ne? Tebessüm mü dediniz? Uykuda bile hınzırın dişleri de beyaz olur. Moda manikürse ayağının serçe parmağına kadar tırnaklar pembe beyaz. Pijamadan entariye mi avdet? Gırtlaktan topuğa kadar aslan marka patiska. Mahalle kahvesinde oturmaz, meyhaneyi alargalar. Gazinoya girmez. Birahaneye uğramaz. Camide saf hizalamaz. Macar mıdır? Kazak mıdır? Belli değil, gazetecilerin en dümencisine dâhi, en patronuna dâhi, en namütenahisine dâhi der.

— Of sen de! Lâfı uzatma işte! Anladık. Kim bu?

— Bu mu? Silikzadelerden...

— Nerelidir bu?.

— Bilinmez...

— Evli mi, bekâr mı?

— Bilinmez dedik ya!?

— Bilinmez olur muymuş!

— Olur zâhir. Nüfus tezkeresinde bile bu kâğıtlar siliktir. Ya o tarafı yırtılmıştır, ya terden bozulmuştur.

— Nerede büyümüş?

— İçimizde...

— Nerede tahsil etmiş?

— Onu kendisi de bilmez. O yalnız yaşar. Silikzade Ep-

hem Bey anneye beybabaya hacet kalmadan «Kademnihade-i âlem-i vücud» oldu. Ne olur, bir defacık olsun, annesinin memesini çimdiklemedi, süt ninesini bir dakikacık olsun gece uykusunda uyandırmadı. Doğduğu gece onu cansız sandılar. Emrazı etfal mütehassıslarına gösterdiler. Çifte konsültasiyonda rapor aynı çıktı: Kalb tamam. Sıklet yaşının dört misli, kıhıf mikyası seksen üç santim. Sağlam ve kusursuz.

— Annesi Ephem, der başka demezdi. Babası cennete gitmeğe lüzum göstermezdi:

— Ephem dârı dünyada bana melek der bir daha demezdi. Mahalle imamı bütün çocukları seslerinden, huylarını attıkları taşların şiddet derecesinden tanırdı. Fakat küçük Ephem diye semtte yaşayan bir beni âdem bulunduğuna katiyyen vâkıf değildi.

— Silikzade hangi mektebe gittiyse gitti, yahut gitmediyse gitmedi. Fakat şurası muhakkaktı ki Ephemin ağzı var, dili yoktu, gözü var görünüşü yoktu. Kulağı var, kabartışı yoktu. Gölgenin bir cisim kıymeti, sesin bir madde kıymeti, atomun bir menşe kıymeti, hattâ rüyanın bir hayır veya şer kıymeti vardı. Amma Silikzade Ephem Beyin bir varlık kıymeti yoktu. Radyom el ile tutulurken Silikzade mikroskopla bile görülemezdi. Kitaplardaki hürriyet bahsi kadar olsun maruf bir nazariyeden kendisini müstenkif kılmıştı. Gitgide annesi, bey babası, teyzesi filân endişeye düştüler. Ter bıyıklı, kaytan bıyıklı filân olduğu halde de Allahın kulu, ne olur sen de bir gün olsun «ben varım» desene! Ne mümkün! Silikzade ecdadının unvanına bihakkın liyakat göstermişti. Silikzade Ephem! Bunun ötesi yoktu işte. Abdülhamid haber aldı. Öyle sevindi, öyle sevindi ki burnunu başhaznedar ustanın saksılarına çarptı. Derken Silikzade kâtip, ortanca kâtip, başkâtip, baş müsahip, baş bendegân, baş sadık oldu. Tuhaf değil mi? Ne olduysa, ümmeti Muhammed, olduğu yeri münhal bilirdi, «Allah, Allah, derlerdi, şu makam gayet mühimdir, oraya niçin kimseyi tâyin etmiyor?» halbuki Silikzade oranın o gün başıydı. Fakat bilmek, öğrenmek ne mümkün? Silikzade bu! Eğer eski masallarda «Bir varmış, bir yokmuş» tâbiri olmasaydı, Silikzade bunu bir varmış, bir yokmuşluğuyla

icat ettirecekti. Aefrin be Silikzade yaman bir Allahın kulu, kolu, kanadıymışsın!

Bir gün Meşrutiyeti (Manastır dağlarında) canımızı dişimize alarak ilân ettik. Yaptık yakıştırdık, sokak köşelerindeki binek taşı hatiplerinin ellerine teslim ettik. Tabii Silikzade ortada yok, Silikzade Ephem Bey oralı değil. Meşrutiyet gelmiş! Memlekette yer, otel çok. Hürriyet, müsavat, adalet çıkmış. Bir sene evvel de torik, palamut, altıparmak küfe küfe, alamana alamana çıkmıştı. Şaşacak, korkacak ne var ki...

Tensikat oldu. İyi ya, tensikat —müspet, menfi var— onlar içindir. Halbuki Silikzade Ephem Bey, varlıkta yok gibi..

Silikzade ortadan kayboldu. Hiç kimse onu bilmez, tanımazdı ki Bekirağa Bölüğüne mi, tantuna mı gitti diye düşünsün... Halbuki Silikzade Erbabı Hamiyet Encümeninin Reisisanisiydi. Ortalık harran gürra, ne olduk, ne olacağız? Fakat Silikzade yokluğunun gümüş mührüyle tensikat kararlarını mürekkeleyip batırdı.

Dünya bu, mademki tersine dönüyor, ara sıra insanlara rahatsızlık vermesi de tabiidir: Muharebeler başladı. Silikzade Trablusu, Bingaziyi fethedecekmiş gibi neler olmadı: Müdür, başmüdür, müsteşar, meb'us, nâzır, âyan, gene nâzır, tekrar meb'us...

Harbi Umumide Silikzade silik beşibiryerde... Fakat altın kıymetinde.

Silikzade ortada yok amma, midesi patlayıncaya kadar fırancala dolu. Herkes kefenlik bez ararken Silikzadenin sırtında muslin, krepdöşin pijama.

Tuhafı neresi, hâlâ Silikzadeyi kimse ne görmüş, ne bilmiş, ne tanımıştı... Canım kurban sana Silikzade Ephem Bey, hikâyeyi kısaca yazıyorum amma benim bile Silikzadeliğine ağzımın suları akıyor.

— Sadede gel, Silikzade ne oldu?

— Hiç, nah işte karşıdan, Taşhan caddesinden geçiyor, kimbilir nereye gidiyor.

— Silikzadenin hikâyesi bu kadar mı?

— Dikkatli davranırsan bu kadar. Dikkatli davranmazsan mabadı mahşere kadar sürer...

Kral birinci moto hazretleri

Babası, imparator Birinci Oto Hazretleridir.

Bazı insanların babaları bilinmez; fakat Kral Birinci Moto Hazretleri böyle değildir; haşmetpenahın, anası bilinmez.

Kardeşi, Arşidük Velo cenaplarıdır. Arşidük Velo sessiz, sadasız, miskince bir adamdır. İradesi, gücü az olduğu için çoluk çocuk elinde idare olunur.

Babası, beynelmilel sertliği ve şirretliği ile tanınmıştır. İmparatorluğu, orta devir imparatorluklarından daha azgındır. Ne papaz mahkemeleri vardır, ne de büyük şansöliye kararları. Canı isterse çocukları ezer, gönlü çekerse kadınları, erkekleri çiğner. Tasarrufa riayet etmez, mağazalara —kapılarından değil— vitrinlerinden girer. Bünyesi kavi olduğu için kış ortası denize dalar. Maiyetindekilerin ıslanıp donacaklarına aldırmaz.

Hırçındır; inatçıdır; ihtilâlden korkmaz, devrileceğine kulak asmaz, ezdiği ezdik, biçtiği biçtiktir. Belediyeye, belediye yasalarına, kurultularına (teşkilâtına) düşmandır.

Gerçi Birinci Moto Hazretleri ikide birde can yakmaz, kepenk yıkmaz, vitrin parçalamaz, ama, bulunduğu şehir halkının canına, kafasına, kulağına ve rahatına yasin okur. Sabah, öğle, ikindi, akşam, gece ve gece yarısı... Yani yirmi dört saatlik bir günün her dakikasında sokaklarda mitralyöz ateşi açar, bir beldeyi ve bir beldenin halkını korkutur, rahat bırakmaz, şamatanın en sunturlusunu yapar.

Bir şişe rakı için keyfe gelen ve kimseye zararı olmadan şarkı yerine küçücük bir nara atan tatlı çapkını yakalarlar, «âmmenin istirahatini selb maddesi»nden ötürü cezalandırırlar.

Sarayburnuna gidersiniz, cebinizdeki 6,35 lik tabancanızı tecrübe için çıkarır ve boş denize bir el ateş edersiniz. Çat, eder. Sizi hemen tutarlar ve bilmem kaç beş beşlik ceza verirler.

Fakat zamanlar ve caddeler boyunca mitralyöz, makineli tüfek, ağır cebel bataryası halinde ateş edip geçen Kral Moto

Hazretlerine tekerleğinin kuyruğunda ekzoz var diyen olmaz.

Zavallı satıcı namusu ile ekmek parasını kazanmak, çoluğunu, çocuğunu geçindirmek için mahalle arasında bir iki: «Kemer patlıcan! Taze hıyar! Balkabağı! Makaralar, iğneler!» Falan diye haykırınca dünya yerinden oynar.

İstirahati umumiyeyi selb;

Daha ne bileyim, ne maddelerinden kelli ayaklanırız. Sustururuz. Fakat Moto denilen ve bazı bazı sol tarafında bir mendebur küfe taşıyan bu imparator oğlu kral hazretlerine ses çıkarmayız.

Bir motonun gürültüsü on bin yaygaralı satıcıdan daha beterdir.

Yenicami arkasında, şurada burada namuslu insanlar vardır. Kimi kundura boyar, kimi simit, çorap satar. Hırsızlık ve serserilik etmeden yaşamak için...

Onları çil yavruları gibi dağıtırız. Ama velâkin istediği zaman ve istediği patırtı ile şehirlerin içinde fink atan motoyu hiç bir seyrüsefer memuru durduramaz.

Bir kuvvetli cümhuriyet devrinde bir imparator zade kralın bu başı boş saltanatına nasıl tahammül ediyoruz? Bunu belediyeler değil; birbirimize ve acı acı sormalıyız.

Kral Moto hazretlerinin tam kendisine benziyen ve devletin inzibat hizmetlerinde kullanılan nakil vasıtaları tabiidir ki bu işin dışındadır. Onlar lâzımdır. Fakat resmi olmayan öteki kralların keyfe göre saltanatlarına şehir içlerinde olsun bir son vermeliyiz.

Ben, sen, o... Üç beş kuruş verip bir moto alıyoruz. Alabiliriz. Ama üç beş kuruşumuzla bir motomuz var diye sekiz yüz bin kişilik bir şehir halkını istediği dakikada rahatsız etmeğe ne hakkımız var?

Sarhoş olup havaya bir el tabanca atanlara tavsiye ederim: Sakın bir iki el ateş etmesinler, yakalanırlar. Yakalanmamak istiyorlarsa yedi sekiz el birden ve arkasından şarjör değiştirip bir daha ateş edip keyif çıkarsınlar. Kimse ses çıkarmaz. Bir moto geçiyor sanırlar, onun için...

İbrahim Alaeddin
GÖVSA

1889 — 1952

Babası, bazı vilâyetlerde mektupçuluk eden Mustafa Âsım Beydir. İstanbulda doğdu. Yüksek tahsilini Hukuk'ta ve İsviçre'de Jan Jak Russo Üniversitesinde yaptı. Öğretmenlik, mektep müdürlüğü ve milletvekilliği yaptı. Ruhiyatçı ve terbiyeci olan İbrahim Alâaddin Gövsa edebiyatın çeşitli kolları üzerinde çalışmıştır.

«Bazı kıymetler vardır, hiç iddialı değildirler. İbrahim Alâeddin Bey de şairlik ve sanatkârlık iddiasında bulunmadı, fakat şiir ve sanatı kendine meslek yapan bir çok boş iddialardan daha faydalı ve temiz eserler vücude getirdi.»

İsmail Habib

«İbrahim Alâeddin Gövsa'nın mizahında da bir iddiası yoktur. Şiir, hikâye, piyes, ilmî eserler, tarih, makale, biyografi ve ansiklopedi gibi geniş çalışma alanı içinde mizaha da yer vermiştir. Mizah yazılarında «Kıvılcım» takma adını kullanmıştır. Mizahî hikâyelerinin çoğu fantezi, bazıları da geniş anlamda insanlık kusurlarına yergi'dir.»

Borazan Bekir

Merhum Ömer Seyfettin anlatırdı:

Üç yüz yirmi üçte Manastırda zabitim. O zaman fazla talim filân yok. Kışlada iç sıkıntısından bütün gün patlıyorum. İki çift lâkırdı edecek bir adam da bulamazdım. Bereket versin bizim Borazan Bekire! O ne harikulâde bir sersemdi yarabbi! Bekirin halinden, sözlerinden aldığım zevki dünyada çok az insanda bulmuşumdur. Ben orta kafada insandan, bir çırpıda kesilmiş otlar gibi birbirine benzeyen mahlûklardan pek hoşlanmam. Bence insan ya dâhî doğmuş, yahut dehası tersine dönmüş olmalı ki can sıkmasın! İşte Borazan Bekir, ikinci fasileden bir tipti. Hattâ bu harikulâdeliği için onu ben onbaşı yaptırdım da kendi mangasından nasıl olup da bir neferin eksik geldiğine bir türlü aklı ermezdi. Noksan olan neferin bizzat kendisi, yâni şimdi onbaşı olan Borazan Bekir olduğunu kabil değil bulamazdı. Fakat Bekirin hizmetine, itaatine diyecek yoktu. Kunduracı camekânında zabit çizmesi görse derhal selâmı basardı. Bir gün balık almasını söylemiştim. Biçareyi suda boğulurken güç kurtardılar. Meğerse pazarda balık bulamamış, tutmak için nehire atılmış. İnsanın balıktan daha alık olması güzel bir şeydir. Bekirin bu tuhaf huyu da borusundan hiç ayrılmamaktı. Sokakta, kışlada, yatakta hep borusuyla beraber bulunurdu.

Lâkin bir gün beni fena halde kızdırdı. İstanbulda hatırlı bir zata göndermek üzere bir teneke bal hazırlamıştım. Onu postaya verecekti. Aynı zamanda eski potinlerimi de tamir için kunduracıya bırakacaktı. Akşama bir de ne göreyim?. Belki tahmin ediyorsunuz: Balı kunduracıya, potinleri de postahaneye vermiş. O aptal tavrını görünce elimden bir kaza çıkacaktı.

— Sakın Bekir! Bir daha gözüme görünme!

Diye haykırdım. Hakikaten o akşam hiç görünmedi. Onu takip eden günlerde de zuhur etmedi. Tekmil kışlayı ve civarı aradılar. Herhalde korkusundan değil, çünkü korku

bilmezdi, fakat emre itaatten savuşmuş, kimbilir hangi deliğe saklanmıştı.

Manastırda iken yaz sabahları kışladan erken çıkar; kırda dolaşır ve çok defa yolumu Tatlıpınara kadar uzatırdım. Bu saatlerde sütçü Mihalın kızı Despina bakraçlarıyla oraya gelirdi; o zaman Üsküpte bir kadın kuyruklu yıldız gibi ender görülen bir şeydi. Bende de gençlik, toyluk var. Yine oraya kadar sürüklendim. Baktım Despina, büyük çınarın dibinde sırıtarak galiba beni bekliyor. Güzel denecek bir şey değildi. Amma körpe, gürbüz, cana yakın bir köylü kızı. O gün şakalarımı biraz daha ileriye götürdüm. Daha fazla dost olduk. Beraber biraz dolaşmayı teklif ettim. Nazlanarak kabul etti. İlerideki samanlığa doğru yaklaşırken epeyce hararetlenmiştik. Ben usulen kendisini çok sevdiğimi söylüyordum. O buna inanmamış görünüyordu. Verdiğim teminatın kuvvetiyle samanlığın kapısından girerken sordu:

— Peki, Ömer Bey! Sen benim gibi fakir bir köylü kızın nesini seversin?

O dakikaya kadar bunu ben de düşünmemiştim. Hemen aklıma geldi: Bakraçlarla yürürken dolgun kalçalarının iki tarafa vezin ile raksetmesi hoşuma gidiyordu, bunu söyledim.

— Öyle ise, dedi, daha bir defa yürüyeyim de göresin!

Ve bir tarafında saman yığılı geniş çatının altında bakraçlarıyla sallana sallana bir resmi geçit yaptı.

— Ben seni ilk defa talimde kumanda verirken görmüştüm. O halini çok severim! Ne olursun sen de bir kumanda ver de yakından göreyim.

O dakikada mânâsız da olsa kızın istediğini yapmak lâzımdı. Zaten bu teklif biraz da gururumu okşadı. Hemen vaziyet aldım. Kılıcı çektim, bağırdım:

— Hazır ol!.. Borazanlarla beraber... Marş!..

Kumandayı henüz ikmal etmemiştim ki saman yığılı köşeden keskin bir boru sesi yükseldi. Kız bakraçları attı, ben kılıcı bıraktım. Samanlıktan dar fırladık.

Arkama döndüğüm zaman baktım ki bizim Borazan Bekir yürüyüş havasıyla ve muntazam adımlarla kışla yolunu tutmuş gidiyordu!

İFTARA DAVET

— Hemşire, geçen Ramazan o kadar yalvardım. Hiç gelmemiştiniz. Artık bu sene muhakkak iftara bekliyorum!

— Teşekkür ederim kardeş, fakat biliyorsunuz ki kabil değil!

— Hep böyle söylüyorsunuz iki gözüm, neden kabil olmıyacakmış anlamıyorum...

— Bir defa tâ Erenköyünden Şehzadebaşına... Nasıl olur düşünün!

— Allah Allah! Niçin olmıyacakmış? Gece dönecek değilsiniz ya...

— Cidden mümkün değil. Bizimkini yalnız bırakamam ki..

— Yalnız bırakmıyacaksınız a efendiciğim... Beraber geleceksiniz...

— Doğrusu hemşire böyle şeyler bize pek uzak... Çocukları ne yaparız?.

— A, vallahi kardeş... Düşündüğünüz şeye bakın... Elbette çocukları da beraber getireceksiniz. Sanki bizde yatacak yer mi yok? Koskoca ev. Çifte çifte oda. Tıklım tıklım yatak... Sizin odanız hazırdır bile...

— Siz ısrar ettikçe ben âdeta mahcup oluyorum. Fakat dedim ya... İmkânı yok. Kaynanamı ne yaparım? Yerinden kımıldanamadığını biliyorsunuz.

— Bakınız işte bu da mazeret değil... Elbette onu bir kaç gece bekliyecek birisi bulunur...Görümce hanım ne güne duruyor. Ona haber gönderirsiniz. Varsın bir kaç gün de o uğraşsın!

— (Düşünür)

— Hem biraz rahat edersiniz. Eğlenir, açılırsınız. Akşam üstleri gezinti çok eğlenceli olur. İftardan sonra beyler çocukları Karagöze götürürler. Biz de tiyatroya gideriz.

— Mademki bu kadar ısrar ediyorsunuz Hatırınızdan çıkamıyacağım. İşte kararımı verdim. Ramazanın üçüncü gecesi hep beraber sizdeyiz...

— (Düşünür)......

— Direklerarasının o meşhur Ramazan cıvıltısını biz de görelim...

— (Bozularak)...... Doğrusu... Pek de imrenilecek şey değil ya... Kuru kalabalık...

— Ne olsa yine eğlencelidir elbette!

— (Telâşla) Hem kadınlara rahat vermezler ki... Hele geceleri...

— Zarar yok, Direklerarasında dolaşmayız... Tiyatroya gideriz...

— Onların da görülecek yeri yok ya... Hep eski piyesler...

— İyi piyes tesadüf etmezse biz gitmeyiz... Çocuklar gezmiş, eğlenmiş olurlar...

— Çocuklar... Beyefendi... Hep bir odada... Rahatsız olmasanız bari...

— Estağfurullah, neye rahatsız olalım... Bir kaç gece için... Ben nasıl olsa bizim beyi kandırırım...

— Artık kusura bakmazsınız. Tek şiltede biraz üst üste olacaksınız ama... Kaynım da bir kaç haftadır bizde misafirdir de...

— A, ne zararı var efendiciğim... Bir kaç gece için... Madem ki odamız hazır...

— Allah vere de halam da gelmiş olmasa... Bugünlerde kızlarıyla gelecekti. İnşaallah onlar yerleşmemiş olurlar da size tavan arasındaki küçük odayı veririz. Hizmetçi varsın sofada yatsın... Fakat biz iftar yemeklerini lokantadan alıyoruz. Bey yalnız bize göre pazarlık etmiş de...

—

SAADET YOLU

— Beyhude uğraşıyorsun cicim. Yazık değil mi sana bunun için üzülüyor, sinirleniyorsun? Hem ayıp değil ki a efendiciğim. Bu herkesin başına gelebilir... Hattâ senden gençlere bile... Hele sabret; bak nasıl sabaha kadar dinlenmiş, hazırlanmış olacaksın... Şimdi haydi bakalım artık uslu otur... Zaten saat ikiyi geçti... Uykum da var. Beni rahat bırak da uyuyayım......

Şişlinin en maruf simalarından Şivekâr Hanım haftada bir defa kendisine misafir olan yeni ve zengin dostu Ali Kadir Efendiye bu okşayıcı tesellileri verdikten sonra sağ tarafına döndü ve bir kaç dakika zarfında hiç bir gönül azabı bulunmıyanlara mahsus müsterih uykusuna daldı.

Ali Kadir Efendi de derin bir göğüs geçirerek sol tarafa döndü. Fakat bir türlü uyuyamıyor ve muvaffakıyetsizliğin verdiği can sıkıntısıyla düşünüp duruyordu. Nihayet kendisini teselli etti:

— Adam sen de... Elbette yarın sabah başka türlü olur..

Biraz sonra o da uyumuştu.

Ertesi sabah teşebbüsler tekrar edildi... Heyhat... Yine aynı sukut... Hattâ fazlasıyla; çünkü bu defa muvaffakıyete doğru bir adım bile atılamamıştı...

Ali Kaadir Efendi cebri, fakat kahramanca bir tebessümle:

«Şaşılacak şey. Bunda bir iş var amma; bilmem ki ne diyeyim? Eğer böyle şeylere inanmış olsam bağlamışlar, büyü yapmışlar derim. Bakalım... Elbette gelecek defaya böyle olmaz.

Diyerek kalktı, giyindi ve kahkahasını zaptetmek için dudaklarını ısıran Şivekârın alnına pederâne bir buse vaz'ederek zâhiren lâkayıt ve metin, fakat heyecandan perişan bir halde çıktı.

Ali Kaadir Efend iertesi gün tanıdığı bir doktorun muayenehanesinde mahremâne anlatıyordu:

— Aziz doktor, size mühim bir şey soracağım. Sağlam bünyeli, sıhhati yerinde, hiç suiistimal yapmamış, ifrata gitme-

miş elli üç yaşında bir adam elbette kudretten düşmüş addolunamaz değil mi? O halde nasıl olur da aşk mücadelesinde muvaffakıyetsizliğe uğrar?.

— Filhakika söylediğiniz şeraite nazaran bu hal fennen pek tabi'dir denemez.

Ali Kaadir Efendi başka birinin de kendisiyle hemhal olduğunu düşünmekle sevinmişti. Fakat doktor böyle söyleyince neşesini kaybetti ve mahzun mahzun derdini döktü:

— Filhakika doktor kendimden bahsetmek istiyorum. Lâtife bertaraf hazakatinize ehemmiyetle iltica ediyorum. Sizden hiç bir sır saklanmaz. Yeni bir hanımla tanıştım. Tam istediğim, beğendiğim gibi. Pek hoşuma gidiyor. Fakat ne çare ki kendisine merbutiyetimi tamamen isbat edemiyorum. Teşebbüslerim hep yarım kalıyor. İştihalı ve mebzul yemek yiyorum. Hattâ gıcıklayıcı kitaplar okudum ve sinemalarda en meraklı filmler de seyrettim. Fakat hepsi nafile... Kuzum doktor bana ne tavsiye edersiniz? Elbette bunun bir ilâcı vardır?

Doktor kaşlarını çatarak simasına büsbütün ciddi bir meslek adamı mânâsını vermişti. Ellerini yukarı doğru kaldırarak:

— İlâç, benden bir ilâç istiyorsunuz öyle mi? dedi, hakikatte böyle ilâç yoktur ya... Fakat mevcut olsaydı bile size vermekten elbette ictinap edecektim... Neden diyeceksiniz değil mi?. Dinleyiniz: Siz aşk ve ihtiras denen ve asabi emrazın en mühimmi olan bir hastalıktan tamamen şifa bulmuşken tekrar sizi bu derde sokmak doğrusu bir tabib olmak itibariyle, bilhassa dostunuz bulunmam hasebiyle benim tarafımdan bir hıyanet olur. Sizin tarafınızdan da —tâbirimi mazur görünüz— bir budalalık... Düşününüz ki bundan sonra siz hiç bir kadının okşayışına muhtaç ve esir olmıyacaksınız. Zayıf cinse karşı daima mukavemetli kalacaksınız. Biliyor musunuz bu hal; hayat için ne büyük bir huzurdur? Siz asıl bundan sonra her türlü ihtirastan uzak, serbest ve sâlim bir dimağ ile dünyanın en temiz hazlarını tadabileceksiniz. Meseleyi yüksek bir nazarla tahlil ederseniz kendinizi şimdi insanların en mesudu addetmelisiniz...»

Doktor felsefesinde büyük bir kanaatle devam ettikçe Ali Kaadir Efendi telkine tâbi olarak yavaş yavaş bir huzuru kalb

duymağa başlıyordu. Muhatabının simasından bu itminanı hisseden doktor tezini takviyeye devam etti:

— Bilmez misiniz ki hükemâdan bir çokları bu belâdan ihtiyarlarıyla kurtulmak için en ıztıraplı ameliyelere katlanmışlardır. İşte hekim Ebu Muhsin-el-Fereç, Necmeddin Nişaburi... Sonra garb felâsefesinden Feliks dö Mendel, Aleksandr Maryo... ve daha bir çokları... Eğer bana itimadınız varsa, azizim, olduğunuz gibi kalınız ve sizi bedenen olduğu gibi zihnen de bir yükten kurtaran tabiata karşı yürümeyiniz.

Ali Kaadir Efendi doktorun kuvvetli telkinleri altında saf ruhunda yeniden dünyaya gelmiş gibi bir hafiflik duydu ve muayene ücreti olan beş lirayı teşekkür ve minnetleriyle beraber bıraktıktan sonra oradan çıktı.

Şimdi sokakta gözüne her şey yeni bir renk, yeni bir şekil altında görünüyordu. Kısa etekli, oynak bir kadın tramvaya biniyordu. Eski itiyadına uyup biraz durup ona baktı. Bu alâkayı gören kadın galiba eteğini biraz daha kaldırmış ve ona tebessüm eder gibi olmuştu. Fakat Ali Kaadir Efendi katiyyen mağlûbiyet göstermedi. Başını çevirdi, yürüdü.

Artık kararını vermişti. Bir otobomile atladı. Kendisiyle kat'ı münasebet ettiğini söylemek üzere Şişliye, Şivekârın apartımanına geldi.

Hizmetçi bu yeni ve zengin müşterinin mutadı olmıyan zamandaki şu ziyareti karşısında müşkül bir mevkie düşmüştü. Bir şeyler kekelemek istedi. Fakat Ali Kaadir Efendi salona girmiş bulunuyordu. Bitişik yatak odasında sesler vardı. Usulca anahtar deliğine yaklaştı. İçerisi tamamen görünüyordu. Şivekârla beraber bulunan genç adamın mütegayyir sima-

sını ve işkenceli harekâtını karşıki aynadan daha iyi seçebiliyordu. Alnındaki ter damlaları, yarı kapanmış gözleri, ağzından dökülen yarım kelimeleri ve mânâsız heceleriyle bu adamın vaziyet ve gayretini Ali Kaadir Efendi pek şâyânı merhamet buldu...

— Biçare, diye mırıldandı. Daha düne kadar ben de böyle gülünç bir haldeydim öyle mi?

Ayaklarının ucuyla yürüyerek yavaşça oradan uzaklaştı.

Samanlık hikâyesi

Hacı Ahmet Ağanın vehatından sonra Hanife kadın işi büsbütün sofuluğa dökmüştü. Fakat köylünün dilinden yine bir türlü kurtulamaz, uzaktan uzağa çalkanan dedikodular arasıra kendi kulağına kadar gelirdi. Buna iki sebep vardı: Birisi hacıdan kalan mal, öteki Kocaçınardaki samanlık hikâyesi... Hacı filhakika köyün en ileri gelen zenginiydi. Tam üç gözlü koca ev onun, pırnallığın dibindeki arpa tarlası onun, Memiş Hocanın sattığı kör bağ yeri yine onundu. Bu mallara iki çift öküzle üç ineği de ilâve edince Hacı Ahmet Ağa köyünün Karunu addedilirdi. Şimdi bütün bu zenginlik Hanife Kadına kalmıştı. Çünkü Hacının evlâdı da yoktu. Başka vârisi de... Çok mal göz çıkartmasa bile âlemin gözüne batar... Fakat Hanifeyi köylünün hazmedememesine asıl mühim sebep Kocaçınardaki samanlık hikâyesiydi... Yirmi beş sene evvel Hanife daha on beş yaşında kızken rivayete göre Tekeoğlu Muharremle Kocaçınardaki samanlıkta basılmışlar. Hanife kimsesiz ve başka köyden gelmeymiş. Güzel, fıkırdak bir şeymiş. Tekeoğlu da sülün gibi delikanlı... Kapı bitişik komşu olduklarından tanışır, cilveleşirlermiş... Tekeoğlu Alasonyada şehit olunca ve ihtiyar Hacı bu piliç gibi kızı nikâhına alınca bir müddet kulaktan kulağa fısıldanan bu hikâye gitgide Hacının hatırına, parasına hürmeten söylenmez olmuş, artık unutulup gitmişti. Lâkin yirmi beş sene sonra Hacı ölünce toprağı daha kurumadan bu eski masal tazelendi. Biçare Hanife beş vakit namaza beş daha katar. Köy camiine yağ, Muradlı tekkesine mumlar götürdü ama bir kaç köylü kahveye oturup da Hacıyla karısının günahlarını ortaya döktükleri zaman içlerinden biri mutlaka:

— Onun sofuluğuna ne bakıyon! Karı eski maldır, yine fıngırdar...

Derdi. Hanife kırk beşini geçmiş olmakla beraber samanlık hikâyesini yaşlılardan öğrenen köy delikanlılarından Deli Hasan, Hacının vefatından bir kaç ay sonra ona musallat ol-

maya başladı. Fakat açıktan bir şey yapamaz gece yarısı kapısını karıştırır, penceresini vurur, seslenmeğe de cesaret edemiyerek duvarların dibinde homurdanır dururdu. Zavallı Hanife Deli Hasanın hareketlerinden habersiz; gece yarılarında hiç tekin olmıyan bu gürültülerden ürkmeğe başlamıştı. Bir gün en dost bildiği komşulardan Elif nineye meseleyi açtı. Elif nine hem çok iyi, hem pek görgülü bir kadındı. Geceleri evin civarında duyulan bu gürültüleri Hanifeden sorup iyice öğrendikten sonra gözlerini kapayıp başını sallayarak dedi ki:

— Hanife, sana bir şey diyeyim mi? Senin Hacı hortladı!

Ertesi gün Hacının hortladığı bütün köyde umumî bir kanaat haline gelmişti. Hanife Kadın korkudan bütün gece uyuyamıyor ve gittikçe harap oluyordu. Elif nine ile birlikte bir kaç defa köse imama gittiler. Köse imam Hacının günahkâr olduğu için hortladığını söylüyordu. Buna yedi hatim indirmekten başka çare yoktu. Bu yedi hatim yedi günde indi. Daha doğrusu ücreti olan yedi altın lira köse imamın cebine indi. Fakat Deli Hasan Hacı Ahmet Ağa namına hortlamakta devam ediyordu.

Nihayet köylü kadınlar Hanifenin haline acıdılar. Şöhreti uzaklara kadar yayılan Cin Hocayı sağlık verdiler. Cin Hoca iki saat mesafedeki Viranköydeydi. Sabahleyin Hanife ile Elif nine gitmeğe hazırlandılar. Cin Hocayı işitip de henüz görmemiş olan sekiz on köylü kadın da beraber yola düştüler. Bütün köy halkı akşama gelecek havadisi sabırsızlıkla bekliyordu. Kafile Viranköye ulaştı. Cin Hocanın oturduğu yer duvarlarında kaplumbağalar asılı korkunç bir mağaraya benziyordu. Hanife derdini döktü. Cin Hoca ufak yapılı, sivri burunlu, çakmak gibi parlak mavi gözlü bir adamdı. Hacı Ahmet Efendiyi de zaten tanıyordu.. Pöstekisinin üzerinde diz çökmüştü. Bir müddet mürakabeye vardı, on köylü kadın boş mağaranın heybeti içinde duvar diplerine dizilmiş, sinmiştiler. Cin Hoca bir aralık silkindi:

— Durundu hele! Erenlere danıştım. Şimdi Hacıyı görüp sana halinden haber veririm...

Dedi. Köylü kadınlar duvar diplerinde daha ziyade büzülüp titrediler. Cin Hoca haller geçirmeğe başladı. Kolları kıv-

rıldı, gözleri döndü ve ağzı köpürdü:

— Müjde kadın, senin Hacı cehennemde yok!

Hanife geniş bir nefes aldı. Cin Hoca yine aynı halleri geçirdikten sonra:

— Kadın, senin Hacı cennette de yok!

Hanife bu defa düşünceye daldı ve Cin Hocanın bir aralık gözlerine ilişen zeki nazarlarında tebessüme benziyen bir şey görerek cesaretlendi:

— Acaba İ'rafta mı?

— Hayır, İ'rafta da değil!

— Acaba nereye gitmiş ki?

— Hah, işte gördüm... Cennetin kapısında...

— Üç aydan beri kapıda ne işi varmış ki? dedi. Hanifenin bu patavatsız sualleri üzerine Cin Hocanın bütün cinleri başına sıçramıştı. Ağzı köpürdü ve on köylü kadını birden titreten bir hiddetle cevap verdi:

— Ne işi mi var a kadın? Boynuzlarını törpülüyorlar... Cennet kapısını Kocaçınardaki samanlığın kapısı mı sandın ki..

Nefesler

Nedim Bey yer değiştirdiği zaman kolay uyumazdı. Gece yarısı yaklaştığı halde genişliğine ve rahatlığına rağmen yadırgadığı bir yatağın içinde dönüp duruyordu. Hele geç vakte kadar bahçede konuşanların, koridorlarda gezinenlerin bulunması onu büsbütün sinirlendirmişti. Yanında refikası sıhhatli ve tombul vücudunu sermiş, çoktan uyuyor. Halbuki bol uykuya asıl kendisinin daha fazla ihtiyacı var. Aylardan beri uğradığı zaafa ve dermansızlığa en iyi çare olarak doktor tebdili havaya lüzum gösterdiği zaman bol gıda ve bol uykuyu da ısrarla tavsiye etmişti. İşte otelin büyük saati on ikiyi çalıyor, yavaş yavaş bahçede, koridorlarda el ayak çekiliyor. Şimdi artık bütün Heybeli derin bir uykuya dalmış gibi... Nedim Bey gözlerini tekrar sıkıca kapadı. Fakat bu defa bitişik odadan gayet yavaş fısıltılarla ondan daha kuvvetlice nefesler işitir gibi oldu. Gecenin sesleri büyüten sükûtlu saatlerinde otelin böyle bitişik odalarından işitilen fısıltılar kadar tecessüsü tahrik eden şey azdır.

Nedim Bey komşu odadaki fısıltılara ve nefeslere daha fazla dikkatle kulak kabarttı. Pek derinden gelmekle beraber alelâde olmıyan bu sık ve keskin nefesler içerideki hâdiseyi gözünün önüne getiriyor, onda dermanlı zamanların hayalini uyandırıyordu.

Altı aydan beri taarruza geçemiyerek hudutlarda beklemekten usanan bir müfreze harp kabiliyetini kaybetmiş zannolunur. Erkânı harp miralayı Nedim Bey de kendisi için böyle bir vehim hasıl olmuştu. Fakat işte bu dakikada bir hârikaya şahit oluyor, çoktan duymadığı bir hücum kabiliyetiyle mücehhez bulunuyordu. Elli üç yaşında tecrübeli bir asker için bu fırsatı kaçırmak lâyık olmazdı...

Saniha dudaklarında tebessüm, nadir görülen o tatlı rüyayı devam ettirmek için gözlerini kapadı. Fakat, hayır! Yaşlı miralay artık ricat etmiş, göğsünde muttarit bir istirahat havası çalan muzikasıyla uzun bir yorgunluk uykusuna dalmış bulunuyordu... Uykusuzluk nöbeti Sanihaya gelmişti. O, fil-

hakika altı aydan beri rüyasız uyumağa alışmış gibiydi. Fakat tamam olmıyan güzel bir rüyadan sonra uyanık kalmak pek elimdir. Şimdi beş senelik evlilik hayatını gözünün önüne getiriyordu. Nedim Beyi süslü üniformasıyla kudretli bir hâmi gibi sevmişti. Onun her halinden memnundu. Hattâ ilk senelerde gösterdiği fazla gayretten bile... Lâkin sonraları gayyur zevç birdenbire düşmüş, yirmi beş ile elli üç yaş arasındaki fark bütün vuzuhuyla meydana çıkmıştı. Hele altı aydan beri... Maamafih Heybelinin havası işte daha ilk geceden itibaren zevcinde umulmaz bir tahavvül göstermiş demekti. O halde bir iki hafta, bir kaç ay sonra daha muvaffakıyetler ümit etmek çok tabiiydi. Saniha böyle dağınık düşüncelere, hülyalara dalmışken bitişik odadan gelen fısıltıları işitti. Evvelâ yattığı yerde, sonra yatağında doğrularak kulak verdi. Nihayet dayanamadı. Dizlerini örten pikeyi atarak karyoladan atladı ve daha iyi işitmek için çıplak ayaklarının ucunda yürüyüp komşu duvara yaklaştı, kesik kesik konuşmaları, sık sık nefesleri bir müddet dinledi... Bütün vücuduna evvelâ bir gerginlik, sonra bir ürperme ârız oldu. Hemen yatağına dönerek sokuldu. Fıkırdayan yumuşak tazyiklerin tesiriyle Nedim Bey de uyanmıştı. Bitişik odadan gelen bu bitmez, tükenmez ihtiras hamlelerini büyük bir gıpta ile beraber dinlediler... Nihayet o kesik nefeslerin bu defa da şifakâr tesiri görüldü.

Sabahleyin otel hizmetçisi odaya kahvaltı getirdiği zaman gece rahatsız olup olmadıklarını sordu ve ilâve etti:

— Belki bitişik odadakiler uykunuzu kaçırmıştır diye merak ettik.

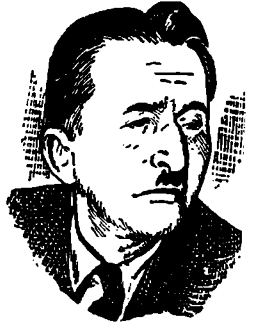
Saniha kızaran simasındaki mânidar tebessümle zevcine baktı. Nedim Bey akşamki muvaffakıyetle mağrur ve hâlâ kulağında tekerrür eden o nefeslerin hiç bir ilâçta bulunmıyan şifasından memnundu. Lâübâli hizmetçiye ciddiyetle cevap verdi:

— Hayır, onlar bizi hiç bir zaman rahatsız etmediler...

Muhakkak bir şikâyet ve tekdire intizar eden hizmetçi müsterih oldu ve nazik müşterilerini tatmin etti:

— Zaten bir daha ses duymıyacaksınız efendim, zavallı ihtiyar sabahleyin vefat etti!.

Reşat Nuri Güntekin

İstanbulda, 1892 de doğdu. Asker doktor Nuri Beyin oğludur. İzmirde Fransız Frères'ler mektebinde ve Darülfünun Edebiyat Şubesinde okudu. Lise öğretmenliği, müfettişlik ve milletvekilliği de yapmıştır. Romanları, piyesleri, hikâyeleri ve çevirmeleri ile Türk edebiyat ve kitaplığında önemli yeri vardır.

«Reşat Nuri'nin hikâyelerinde gözleme dayanan bir espri vardır. Eski mizah dergilerinde, kitap haline getirilmemiş pek çok hikâyeleri çıkmıştır. Bu hikâyelerin çoğu, zamanla eskimiyecek çeşitten, insanın ve toplumun aksak yönlerini, ağır olmıyan, zedelemiyen bir incelikle yermektedir: fantezi olmıyan mizah hikâyeleri, okuyucuyu kahkaha ile güldürmezse de, acı bir gülümseyişle düşündürür.»

Bulunmaz Bir Hizmetçi

Keziban kadın: (Avukat Sadi'nin hizmetçisi... Yirmi sekiz otuz yaşında çam yarması gibi bir kadın. Yemek, çamaşır, sokaktan alış veriş, ütü, kola, hattâ dikiş, elinden her şey gelir. Sabahtan gece yarısına kadar durmadan çalışır... Buna mukabil aldığı aylık on liradan ibarettir. Onu da ne vakit isterlerse o vakit verirler...

Saçları, gözleri, ağzı burnu ayrı ayrı tarif edilirse göz önüne âdeta güzel bir kadın hayali gelir. Fakat, insan ona bakınca öyle zanneder ki kudretin eli ayrı ayrı bir takım güzel âzalar yaptıktan sonra onları bir telâşla zamanında rasgele birbirine yapıştırmış ve bundan Keziban kadının gülünç çehresi meydana gelmiştir...

Maamafih İstanbul'da hiç bir güzel bu Keziban kadın kadar şöhret kazanmamıştır. Herkes onun peşindedir... Şişlide onu ayartıp mutfağına atmak istemiyen hiç kimse yok gibidir.)

Şekibe molla: (Altmış yaşında bir hizmetçi tellâlı... Eline üç beş lira sıkıştıran çapkınlar için en belli başlı ailelerden karılar kızlar kaçıracak kadar sanatında mahirdir. Fakat bütün şeytanlığına rağmen. Keziban kadını aylardan beri yerinden oynatamamaktadır).

— 1 —

(Sahne: Avukat Sadinin mutfağı.. Vakit gece, akşam yemeğinden sonra... Keziban sabun köpükleri içinde, dağ taş çamaşır yıkıyor. Şekibe molla, dışardan dinliyenler olmasın ihtimaline karşı kapının yanında tertibat almış, arasıra boynunu uzatıp koridoru teftiş ederek mütemadiyen Kezibanı işliyor.)

Şekibe — Kız sen canına da acımıyorsun... Bu eller yarın ahrette adamdan dâvacı olur. On liraya bu saatlere kadar çamaşır yıkanır mı?.. Karşıki doktorlar yirmi beş liraya kadar çıkıyorlar... Ayrıca üst baş da yapacaklar, seni güller gibi gezdirecekler...

Keziban — (Sabun köpüğü sıçrayan gözlerini eteği ile kurulayarak) Neme gerek. On lira bana yeter!

Şekibe — Bari o on lirayı da tam verseler... İhtimal iki aydan beri aylık almadın.

Keziban — (Parmaklarını sayıp gülümsiyerek:) Ne iki ayı? Dört ay mı, altı ay mı ne oluyor...

Şekibe — Peki, ne diye bu evin kahrını çekiyorsun?

Keziban — (Kurnaz). Ben efendilerimden hoşnudum!

Şekibe — Bari bir tatlı dilleri olsa... (Tekrar kapıdan baktıktan sonra:) On liraya insan sade. o hanımın olacak deli karının pis dilini çekmez...

Keziban — Keşke sade dili olsa... Kızdığı zaman bana dayak bile atar!.

Şekibe — (Birdenbire gözlerini açarak:) Kız sakın bu işin içinde bir şeyler olmasın?..

Keziban — (Müstehzi:) Bu dünyada salt senin mi aklın var?..

(Şekibe mollanın artık ayakları suya ermiştir. Bu işin içinde mutlaka bir gönül meselesi vardır. Keziban vapur çarkları gibi mütemadiyen işliyen kollarının saçtığı köpükler arasında hafif bir türkü tutturmuştur ki, bu da aşkın bir başka alâmetidir. Şekibe molla, Kezibanın ağzından girer, burnundan çıkar ve nihayet ona aşkını ve ümidini söyletmeğe muvaffak olur. Zaten her gönül çeken gibi onda da bir dert arkadaşı bulmak ihtiyacı dayanılamıyacak bir hale gelmiştir.)

Keziban — Ah teyzeciğim, Efendi beni seviyor... Beni nikâhla alacak ya, karısından kurtulamıyor. Ama, ergeç onu başından defecedek. Ev hanımı olacağım... El kapısından kurtulacağım...

Şekibe — (Şüphe ile) Kız sen aklını mı bozdun?

Keziban — (Artık iyice coşmuş, devam eder:) Efendi bana göz koydu... Akşamları rakı içerken yüzüme bakıp içini çeker, elimden bir şey alırken parmağımı sıkar. Hanım dışarı çıkınca: «Keziban, sen yok musun haniya?.» der... Mutfakta peşimde dolaşır: «Senin gibi bir karım olsaydı kul kurban olurdum» der... Bir gün kaba etlerimi çimdirdi... Kafam kızdı, oklava ile eline vurdum...: «Kusura bakma Keziban... Yüre-

ğim yanıyor. Sen yok musun haniya... Şu hanımı başımdan bir atsam seni nikâhla alacağım ya. İlle yeni nizam belimi büküyor!» dedi... Ama, o gene ne yapıp yapacak, hanımı atıp beni alacak... Bilirsin ya, Efendi avukattır!.

(Bu esnada salonda bir gürültüdür kopar.)

Keziban — (Kulak vererek:) Gene benim yüzümden çekişiyorlar. Efendi bu akşam benim saçımı çekiverdiydi... Hanım galiba gördü... (Gürültünün büyüdüğüne dikkat ederek) Hele bir dinliyelim...

(Hizmetçi ile tellâl koridora çıkarlar, yavaşça salon kapısına yaklaşırlar.)

Bayanın sesi — Yazıklar olsun... Beni bir hizmetçi parçasına değişiyorsun......

Bayın sesi — Hanım, ne yapayım gönül bu... Ben Kezibanı evden çıkaramam!

(Kavga devam eder, Şekibe molla artık ne söylese boşa gideceğini anlayarak usulca çıkıp gider.)

— 2 —

(Ertesi gün salonda avukat Sadi, Hanımı, bir de kadın misafir.)

Misafir — Şaşılacak şey. Bu zamanda on liraya böyle hizmetçi bulunur mu?

Bayan — Onu kaptırmamak çin neler çektiğimizi bir de bize sorunuz...

Bay — Sana ne oluyor?. Sıkıntıyı ben çekiyorum... Düşününüz Hanımefendi, aylardan beri ben bu kokulu mendebura âşık rolü oynuyorum... O da «Efendi beni alacak» hayaliyle bizden ayrılmıyor... Mel'un bir tellâl karı vardır... Mikrop gibi bir şey... Dün akşam Kezibanı ayartmak için gene mutfağa geldi... Biz de aramızda yalandan bir kavga çıkardık... Hizmetçiler tuhaf olur... Ya evde ara sıra hatırını hoş edecek midesiz bir erkek bulunacak, yahut da benim yaptığım gibi âşık rolü oynayacak... İyi bir hizmetçi kullanabilmek için bundan başka çare kalmadı...

Fazilet Mükâfatı

(Liva merkezlerinden birinin belediye dairesi salonu... Salon ulema, meşayih, rüesayi memurin ve eşrafı belde ile hıncahınç doludur.)

Riyaset makamını işgal eden Mutasarrıf Paşa bir kaç kere çıngırağı çalarak sükûnu temin ettikten sonra söze başlar:

— Meclis açılmıştır efendiler... Mevzu-u içtima malûm... Binaenaleyh uzun mukaddemat ile heyeti muhteremeyi beyhude yormağa lüzum görmiyerek hemen maksada giriyorum... Beldemiz tüccarân-ı mutebere ve eşraf-ı hamiyetperveranından olup dört ay evvel rahmeti rahmana kavuşan Buzcu zade Hacı Bahaeddin Efendi merhum dört yüz bin liraya baliğ olan servetinden bir kısmını bazı umur-u hayriyeye teberru etmek faziletperverliğini göstermiş ve bunun için vasiyetnamesine bir fıkra-i mahsusa dercetmiş ki (Önündeki kâğıt yığını arasından bir zarf bulup açarak) suretini heyeti muhteremeye kıraat edeceğim... (Gözlüğünü düzeltip okuyarak:) «Serveti mevcudemin veresem arasında bervechi bâlâ taksim ve tevzi edilecek olan mikdarından artacak beş yüz lira şerait-i âtiye dahilinde umur-u hayriyyeye sarfedilecektir. Şöyle ki evvelâ Gazi Çelebi camii şerifinin cümle kapısına on beş liraya bir mükellef perde alınarak ortasına sarı ibrişimle ismim işlettirilecek, saniyen kulplarına ismim hakkedilmek üzere «Küçük Hasan» sebiline yedi adet tunç maşraba, sâlisen bânisinin namı altına nam-ı hakirânem yazılmak şartıyla Eşrefpaşa çeşmesinin...» Efendim vasiyetnamenin bu kısmı uzunca olduğu gibi bize taallûku da bulunmadığından müsaadenizle geçiyorum ve asıl mühim fıkraları okuyorum:

«İffet ve istikamet erbabının maalesef günden güne azaldığı görülüyor. Bu hale mehma emken devâsâz olmak ve erbabı ffeti teşci ve teşvik etmek için mütebaki iki yüz liranın iffet ve istikamet mükâfatı namıyla şehrimizin en afif ve müstakim adamına verilmesini arzu ediyorum. Nail-i mükâfat olacak şahsın iffet ve istikameti şahadet-i umum ile sabit

olacak ve bu babda verilecek karar şehrimiz vücuh ve mutebe-rânından mürekkep bir heyet tarafından ittihaz edilecektir. İffet ve istikamet mükâfatını alacak şahıs serait-i âtiyenin ifasını maalkasem taahhüd eyliyecektir: Evvelâ her fırsatta iffet ve istikametin dünya ve ahrette mucib-i feyz ve necat olduğuna dair irşâdâtta bulunacak ve nail olduğu mükâfatı misal olarak zikredecektir. Saniyen her Perşembe akşamı Yâsin-i Şerif tilâvet edecek, sâlisen senede iki defa mevlûd okutacak, râbian haftada bir kabrimi ziyarete şayet etraf ve eknafında has ve hâşâke tesadüf ederse...» (Kâğıtları elinden bırakarak) Efendim yetmiş bire bâliğ olan bu şartları okumağa lüzum görmüyorum... Bizim vazifemiz beldenin en afif ve müstakim şahsı olduğu şahadet-i umum ile sabt olacak zatı tâyin etmek... Heyeti muhteremenizin vazifesini teshil etmek için Belediye Reisi Paşa ve hâkim efendi hazaratıyla beraber bir namzet listesi yaptık. Fakat listemiz maatteessüf pek zengin değil, mahalle heyeti ihtiyariyeleri nezdinde tahkikat yaptırdık ve şeraiti lâzımayı haiz ancak beş kişi bulabildik... Mahkeme ve Mutasarrıflık daireleri ile bazı mahallelere ilânlar yapıştırttık. Halkın bu şahıslar hakkında bütün bildiklerini rızaullahı taalâ heyete bildirmesini rica ettik...

Sesler — Muvafık... Münasip...

Reis — Namzetlerden birincisi belediye kâtiplerinden Hâfız Raif Efendidir... Hâfız Raif Efendiyi herkes tanır ve sever. Otuz seneden beri belediyemizde sadıkaane çalışan bu adamın hiç bir fenalığını gören olmamıştır...

Sesler — Öyledir... Doğrudur...

Reis — Yalnız istitrad kabilinden bir şey arzedeceğim... Bu adamcağız bir saat evvel makamı âciziye geldi. Gayet garip bir şey söyledi: «Fakirilhal ve kesiriliyâlim... Bu paranın bana büyük medarı olacak... Fakat içimde bir garip korku var... Sebebini anlayamıyorum... Beni affedin» dedi...

Belediye doktoru — (Elli yaşında, şişman, kır bıyıklı, kırtakim adama karşı vazifemizi yapacağız...

Belediye doktoru — Elli yaşında, şişman, kır bıyıklı, kırmızı yüzlü babayani bir adam) Reis Beyefendi, söz isterim... Kanaati âcizâneme göre bu adamcağız tehlikeyi pek iyi his-

setmiştir... Arzusuna riayet etmeli... Bu mükâfattan sarfınazar etmeli... Ben bu mükâfatı mugayir-i ahlâk buluyorum...

Bir çok sesler — Allah Allah... Susturun... Hezeyan ediyor... Yanlış......

Doktor — Reis Beyefendi... Hakkı kelâmımı temin edin...

Reis — Efendiler, gürültüye hacet yok... Sonuna kadar söyliyeceğim... Ben öyle zannediyorum ki bu Buzcuzade, ki ne adam olduğunu hepimiz biliriz, birbirimizden saklamağa hacet yok, Allah seyyiatını affetsin...

Müderris Zahit Efendi — (Sıtma görmemiş dik bir sesle) Ölüleri hayr ile yâd edelim...

Doktor — Biz de Allah seyyiatını affetsin dedik ya canım... Evet, bu Buzcu zade vefatından sonra da bu vasiyetiyle hemşehrilerine bir azizlik, bir fenalık etmek istemiştir... Efendiler bağırışmayın... Taş çatlasa söyliyeceğim... Sonra isterseniz beni taşa gömün... Efendiler bu şahadet-i umum kelimesindeki karanlık dehşeti hissetmiyor musunuz? Bir biçare adamı bütün bir şehrin, her biri bir ayrı âlem olan binlerce kafanın muhakemesine havale etmek ne olduğunu anlamıyor musunuz? Binlerce saygısız göze biçare bir hayatın, mütevazı bir ailenin harimine girmek salâhiyetini vermek cinayetlerin en büyüğüdür... Fazilete, iffete hürmetiniz varsa efendiler, bırakın o kendi köşesinde, kendi hariminde bir dağ çiçeği gibi mütevazı yaşasın... İffet ve istikamet nümunesi diye ortaya koyacağınız adam garaz, hased, kin tufanı içinde devrilip yutulmağa namzettir. Bizde nazarı dikkati celbetmiyen küçük kusurlar, menfaatler tereddütler bu biçare heykelin çiğ bir ziyaya maruz duracak yüzünde birer cinayet lekesi gibi görünür... Binaenaleyh bu mükâfattan vaz geçin...

Müderris Zahit Efendi — Kaziye ve bürhanlarınızdaki mugalata ve safsatayı delâil-i adide-i mantıkıyesiyle size isbat ederdim ama zemin ve zaman müsait değil...

Reis — Müzakereye devam ediyoruz. Gelen mektupları kâtip efendi tasnif etti. Müsaade buyurursanız hulâsalarını arzetsin...

Kâtip — Birinci mektup Hâfız Raif Efendinin bir komşusundan... Efendi-i mumaileyhin iyi bir adam olduğunu tas-

dik ediyor... Ancak geçenlerde mahallede iki kişi arasında bir kavga zuhur etmiş... Raif Efendiyi şahit yazmak istemişler... Razı olmamış, görmediğini söylemiş... Halbuki gördüğünü görenler varmış...

Müderris — Bu hayli mühim bir kabahattir... Demek ki o kadar salih ve müttaki bildiğimiz bu adam ara sıra yalan da söylüyormuş. O suretle deftere şerh verilmesini talep ederim.

Kâtip — İkinci mektup yine bir komşusundan... Hâfız Raif Efendi, geçen sene fakrülhal bir muhacir kadına bir istida yazmış... Bu istidada kadının alil ve hasta olduğundan bahsediyormuş... Halbuki kadının hiç bir bedenî ârızası yokmuş...

Doktor — Peki bundan Hâfız Raife ne? Kadın hasta olduğunu söylemiş, o da öyle yazmış...

Müderris — Yok öyle söylemeyiniz doktor efendi... İğfale vasıta olmak da iğfal derecesinde bir cürüm ve günahtır... Şerh verilsin...

Kâtip — Üçüncü mektup mahallesinin sabık muhtarından... İki sene evvel mahallede sâkin bir dul kadının geceleyin yabancı bir erkeği hânesine kabul ettiği tevatüren sabit olmuş... Mahalleli bu kadının bu mahalleden ihraç edilmesi talebini mutazammın bir mazbata yapmışlar... Hâfız Efendi bu mazbatayı imzadan istinkâf etmiş...

Bir çok sesler — Ooo... Bu pek fena... Hâfız Raiften ummazdık...

Doktor — Fenalık neresinde?. Pekâlâ yapmış... Ne üstüne farz?

Müderris — Bundan büyük fenalık olur mu? Bir fâhişeyi himaye etmek fuhşa vasıta olmak değil de nedir? Bu gibi münasebatı gayrı meşruaya vasıta olanlara ise ne gibi bir isim verildiğini pekâlâ bilirsiniz azizim.

Doktor — Şu halde biçarenin kaydına!!!

Müderris — Hayır... Hâfız Raifin fezaili sairesine hürmeten bu çirkin sıfatı ona vermiyeceğiz.

Sesler — Münasip efendim... Muvafık...

Kâtip — Dördüncü mektup Raif Efendinin sabık bir kiracısından ki... Hâfızı vergi fiatlarını noksan yazdırmakla itham

ediyor...

Doktor — Efendiler... Rica ederim, merhum Buzcu zadenin bunca emlâki için kaç para verdiğini hepimiz biliriz...

Müderris — «Bâtıl mikyası aleyh olamaz» doktor efendi... yazılsın...

Vergi müdürü — Reis Beyefendi müsaade buyurunuz da bu mektubu bana versinler... Tahkikat yaptıracağım... Hakikaten böyle bir şey varsa alacağı mükâfatı nakdiye üzerinden tazmin ettiririz...

Kâtip — Beşinci mektubun imza yerinde «Var ise adalet, imzaya ne hacet?» diye bir beyit var... Bu mektup Hâfız Raif Efendinin hayatı hususiyesine müteallik bazı ifşaatı muhtevî bulunuyor...

Doktor — Allah aşkına bunu bırakınız... Canım herifin hayatı hususiyesini karıştırmağa ne hakkımız var?

Müderris — Allah Allah... Hayatı hususiyesini karıştırmazsak fazilet ve iffetini ne ile mertebei sübuta vardıracağız?. Devam et kâtip efendi...

Kâtip — Bazı fıkraları okuyorum: «Mumaileyh ilk zevcesini altı ay muaşakadan sonra almıştır. Onun vefatını müteakıp aldığı kadına gelince, bu bir ihtiyar ceza reisinin zevcesiydi... Bu kadın bazı işlerini takip için Belediyeye gelir giderdi. Raif Efendi onu Belediyede tanıdı, aralarında bir muaşaka başladı. Tam o sırada ceza reisi vefat ettiği için Hâfız Efendi bu kadını tahtı nikâhına aldı...»

Müderris — Aman Yarabbi... Fazileti mücesseme telâkki ettiğimiz bu adamın hayatında ne kadar sefahet varmış... Kocalı bir kadını iğfal... Hem nerede? Vazife başında... İfayi vazife halinde... Ey devam et kâtip efendi...

Kâtip — «Hâfız Raifin teyzesi kızı yedi sene evvel evinde bir zabitle basılmıştır. Büyük kızı bir tahsildarı severek kaçmış, küçük oğlu bir komşuyu darbederek iki dişini kırdığı için bir buçuk ay hapis yatmıştır...»

Doktor — Peki bütün bu şeyler hep bu biçare adamın zimmetine mi kaydediliyor? Kızından, oğlundan, teyze zadesinden ona ne?

Müderris — Rica ederim doktor efendi... Raif Efendi cid-

den sahibi fazilet bir adam olsaydı ve çocuklarına sağlam bir terbiyei diniye ve ahlâkıye verseydi bunlar olur muydu?

Kâtip — Altıncı mektubun sahibi sekiz on sene evvel Hâfız Raifin bir düğünde ışret ettiğini söylüyor...

Bir ses — Vay gidi faziletine kurban olduğum vay...

Reis — Fuzuli müdahale olmasın rica ederim... Demek ara sıra ışret de kullanırmış.

Kâtip — Yedinci mektup mahallesinin imamından... Geçen Ramazan Hâfız Raif hastalık bahanesiyle bir oruç yemiş.

Müderris — Kaydediniz... Vezaifi diniyesinde kusur...

Kâtip — Sekizinci mektup. Son Mebusan intihabında sandık memurluğu etmiş olan Rüştü Efendiden... Hâfız Efendi rey vermekte serbest bırakmadıklarını bahane ederek sandığa rey pusulası atmamış...

Reis — Yazınız... Vezaifi medeniye ve siyasiyesini ifadan istinkâf...

Kulüp reisi — Ve ilâve buyurunuz... Hükûmeti mukaddeseye muhalefet...

İdadi müdürü — «Meyli irtica» kaydı da ilâve buyurulursa yanlış olmaz...

Kâtip — Dokuzuncu mektup ser komiserden... Geçen ay polis memuru sarhoş bir fâhişeyi karakola sevketmek için bazı zecri tedabire müracaat mecburiyetinde kalmış... Hâfız Raif «kadına hakaret ediyorsunuz, ayıptır» yolunda sözlerle müdahale etmiş...

Reis — İşaret edin... İfayi hizmet halinde polisin vazifesine müdahale...

Kâtip — Onuncu mektup ashabı mesalihden birinden: Hâfız Raif Efendi adamcağızı bir hafta beklettikten sonra: «Ne yapayım, Belediye Reisi, vazifesi başına gelmiyor ki imzalatayım» demiş.

Belediye Reisi — Vay müfteri vay... Hem âmiri tenkide ne hakkı var? Kaydedin.

Kâtip — On birinci mektupta Raif Efendinin bir ihmalinden bahsediliyor. Geçenlerde Belediye için münakasa ile kireç iştira edilmişti. Raif Efendi müteahhitlerden birinin mektubunu vaktinde komisyona vermemiş, bu suretle belediyeyi yüz

lira zarara sokmuş...

Belediye reisi — Raif Efendinin bir çok hallerine karşı göz yumuyordum... Fakat artık tahammül edemedim. Bu adamı azledeceğim... Alacağı mükâfatla dükkân mı açar ne yapar orasına karışmam...

Kulüp reisi — Herhalde buradan başka bir şehirde. Rengi siyasisi meşkûk olan bu adamın şehirde kalması doğru olamaz.

Doktor — (Avaz avaz haykırarak) Efendiler dininiz imanınız, namusunuz varsa bu adamı azledin, şehirden kovun, ne isterseniz yapın... Çünkü zaten insan içine çıkacak suratı kalmadı. Fakat artık mektuplara nihayet verin...

Reis — Devamda ne mahzur görüyorsunuz?

Doktor — Ne mahzur mu görüyorum? Onları okumağa devam edersek belki öyle şeyler çıkacak ki bir saat evvel iffet timsali olarak halka göstermek istediğimiz biçareyi yarın sabah dar ağacına çekmek mecburiyetinde kalacağız.

Müderris — Fikriniz bâtıl... Ancak müzakereyi ben de kâfi görüyorum. Çünkü gaye bu adamı muhakeme etmek değil, yalnız iffet ve istikamet sahibi bir adam olup olmadığını tahkik etmekti... «Çok hacıların çıktı haçı zir-i begalde» fehvasınca Hâfız Raif Efendinin de ipliği pazara çıktı... Reis Beyefendi emredin de bu şahsı namzetler cetvelinden çıkarsınlar... Gelecek defa diğer namzetler hakkında tahkikat icra ederiz.

Doktor — (Haykırarak) Hoca Efendi Hazretleri... Zâtı âliniz galiba erbabı iffeti birer birer sürdürüp astırarak tek başınıza şehirde kalmağa azmettiniz.

Bir Hayırlı İşe delâlet

Arkadaşım Tevfik Galip'le Karaköy Köprüsünden geçiyorduk...

Üsküdar iskelesine inen merdiven başında sabık valilerden Bay Bahtiyarla karşılaştık. Bahtiyar Konyada vali iken ben muhasebe müdürydüm. Çok sevişirdik. Vaktinin dar ve kollarının ağır paketlerle dolu olmasına rağmen beni çiğneyip geçmedi:

— Azizim... Bu ne vefasızlık... Bir senedir kapımı çalmadınız... Hüda âlim sizi kardeşten ziyade severim... Haydi Üsküdara gidelim... Bir iki gece bendehanede misafir kalırsınız... Hürmet ve samimiyetimin derecesini bilirsiniz... Bugünlerde teşrif edeceğinizi vaadetmezseniz dünyada elimden kurtulamazsınız...

Köprü üzerinde gülünç bir sahne geçti. Bahtiyar, paketlerle dolu kollarını boynuma doluyor, beni zorla merdivenlerden sürüklemeğe çalışıyordu. Tip itibariyle eski zamanın kelleli, kulaklı ricalinden olduğu için bu çocukça vaziyetler ona yaraşmıyordu. Bereket versin bir kaç adım ilerde bekliyen Tevfik Galip'ten başka bize dikkat eden yoktu.

Hele neyse bir çok vaadler, yeminlerle yakamı kurtarabildim. Arkadaşımla beraber yola devama başladık.

Tevfik Galip — Demek sen bu Bahtiyar'ı tanıyorsun, dedi.

— Evet...

— İki gün sonra onun Üsküdardaki evine gideceksin değil mi?..

— Ne münasebet?

— Vaadettin, yemin ettin...

— Zorla edilen vaadlerin hükmü yoktur... Görmedin mi herif nasıl gırtlağımı sıkıyordu.

— Gitsen ne olur?

— Çok iyi adamdır... Beni fevkalâde sever... Fakat ağzı kalabalıkçadır... Ben şimdilerde fazla sinirli oldum... Traşa yüzüm kalmadı...

— Ziya, sen iki gün sonra mutlaka Bahtiyar'ın evine gideceksin... Bunu senden arkadaşlığımız namına rica ediyorum.

Hayretle Tevfik Galib'in yüzüne baktım.

O heyecan içindeydi.

— Ne var, ne oluyorsun?

Diye sordum. Koluma girerek aynı heyecan ve hararetle anlatmağa başladı:

— Sorma... Ben dört aydan beri bu Bahtiyar'ın kızına âşığım...

— Ne söylüyorsun... Bu asırda böyle rezalet olur mu?

— Ne yapalım, bir iştir başa geldi.

— Peki, kızı nerede gördün? Bahtiyar'ın ailesi İstanbul'un en kapalı bir ailesidir... Adamcağız o cihetten gayet eski kafalıdır... Bahçelerinin etrafında kale duvarı gibi bir duvar vardır... Buna rağmen kafesler açılmaz, o evde olduğu zaman kadınlar bahçeye çıkamaz...

— Biliyorum... Fakat nasılsa oldu?

— Tevekkeli «sakınan göze çöp batar» dememişler...

— Küçük bayanı nerede gördün?

— Akla gelmez bir tesadüf... Şişlide bir suarede...

— İmkânı yok...

— Dünyada imkânsız şey olur mu? Anlatayım da dinle...

Bir akşam Şişlide tanıdığım bir ailenin evinde bir suare vardı... Bir aralık yirmi yaşlarında kumral bir kız nazarı dikkatimi celbetti... Kim olduğunu ev sahibine sordum... «Ben de bilmiyorum, dedi, misafirlerimizden bir ailenin misafiri... Ailesi gayet mutaassıp imiş... Nasılsa Beşiktaşta oturan akrabalarına bir kaç geceliğine misafir göndermişler... Onlar da buraya getirmiş, fakat ailesinin kulağına gider diye ismini, hüviyetini saklıyorlar.» Bu izahat merakımı arttırdı. Bir yolunu bulup bu esrarengiz genç kıza yaklaştım. Çabucak ahbap olduk. Dansettik... Bu kadar kapalı bir kız dansı nasıl öğrenir?. Buna siz de şaşın... Ben de şaşayım... Hem bildiği sade dans olsa... Uzatmıyayım, birbirimize abayı yaktık... Sabaha kadar ayrılmadık... Fakat şayanı hayret değil mi? O gece hüviyetini bir türlü öğrenemedim ve hattâ öğrenemiyecektim de... Bereket versin bir tesadüf imdada yetişti... İki gün

sonra küçük bayana Üsküdar vapurunda tesadüf ettim... Konuşmak istedim. Yanındaki Arap kalfayı gösterdi. Maamafih uzaktan uzağa takip ettim. Tâ oturdukları eve kadar... Evin kime ait olduğunu öğrenmek tabii güç olmadı... Azizim ben bu kıza karşı olan hissimi bir geçici hevesten ibaret zannediyordum... Fakat değilmiş... Haini bir türlü unutamıyorum... Mademki bu Bahtiyar sana bu kadar itimat ediyor... Öbür gün tayin ettiği saatte evine gider, kızını bana istersin...

Bir hayırlı işe delâlet etmek sevaplı iştir. Sonra Tevfik Galip çok namuslu ve değerli çocuktur. Binaenaleyh hiç tereddüt etmeden Bahtiyarın evine gittim. Kızını Allahın emri ile arkadaşıma istedim. Reddetmedi:

— Ben para pul âşıklısı bir adam değilim... Elhamdülillâh epeyce servetim de var... Madem ki namuslu bir adam olduğuna şehadet ediyorsunuz, ayrıca tahkikata lüzum görmem. Size ne kadar emniyetim olduğunu biliyorsunuz... Ancak bu çocuklar birbirlerinden hoşlanırlar mı? Bendeniz namus işlerinde biraz fazla mutaassıp olduğumu bilirsiniz, kızı kapalı büyüttüm. Nasıl olsa da bu çocukları tanıştırsak... Haydi onları birbirine gösterdik diyelim... Ya birbirlerini beğenmezlerse... O takdirde ne müşkül mevkide kalacağımı anlarsınız...

Bahtiyar üzülüyor, bir türlü bu muadeleyi halledemiyordu.

İşler bu dereceye geldikten sonra fazla ketum olmağa sebep yoktu. Ben sırıtarak:

— O ciheti merak buyurmayın, dedim, çocuklar birbirlerinden hoşlaşacaklar... Hattâ müsaade ederseniz hoşlaşmağa başladılar bile diyeceğim...

Bahtiyar'ın gözleri birdenbire parlamıştı. Bana bir yığın sual sordu ve nihayette bütün bildiklerimi söylemeğe mecbur etti.

Adamcağız kızının macerasına hem kızıyor hem hayret ediyordu. Maamafih biraz da memnundu. Anlaşılan üvey annesi onu benden gizli misafirliğe yollamış, dedi, fakat rica ederim, bunu benim haber aldığımı ikimizden başka kimse bilmesin... Çünkü aileme karşı nüfuzum kırılır... Demek aşifte benden habersiz yabancı delikanlılarla âşıkdaşlık etmiş ha...

Bahtiyar bunları söyledikten sonra zevcesi Mevhibe'yi ça-

ğırdı:

— Gel bakalım hanım... Artık kaynana oluyorsun!. Mu kaddemesiyle meseleyi anlattı.

Üvey anne, yirmi iki, yirmi üç yaşlarında çok güzel bir kadındı. Kocası onu benden başka bir erkeğe çıkarmazdı. Bir de şimdi tabiî damadıyla görüşecekti. Genç kadın bu havadise pek memnun oldu. Üvey kızına müjde götürmek için acele acele odadan çıktı.

Bahtiyar onu arkasından çağırdı:

— Bak bayan... Onu söylemeyi unuttum... Biraz hazırlık yapın... Yarın Ziya, damadı misafir getirecek... Ben gerçi eski kafalıyım ama nikâhtan evvel bir kere birbirlerini görsünler... Babam beni görüştürmeden evlendirdi demesin...

Eski vali bu son sözleri söylerken bana karşıdan göz kırpıyor, pos, bıyıklarının altından sinsi sinsi gülüyordu.

Ertesi günü Tevfik Galib'i Bahtiyarın evine getirdim. Müstakbel kayın babasının elini öptükten sonra bir köşeye oturdu. Terbiyeli terbiyeli, konuşmağa başladı.

Sonra el öpme sırası kayın valideye geliyordu. Kocasının tembihi üzerine başında bir başörtü ile içeri giren Mevhibe, Tevfik Galib'i görüp tanıyınca hafif bir feryat kopardı.

Büyük bir sevinç ve heyecan içinde olan Tevfik Galip vaziyeti kavrayamadı.

Mevhibe'ye koşup elini tutarak:

— Ne kadar bahtiyar olduğumu anlatamam... Haydi babanızın elini öpüp teşekkür edelim, dedi.

Sonra ne geçtiğini hatırlıyamıyorum. Çünkü Tevfik Galip, saçlarının, bıyıklarının sert kılları kirpi dikeni gibi ürperen Bahtiyar'a yaklaşırken ben düşüp bayıldım.

Bir Sahtekârlık Davâsı

Mısırlı Fehmi Paşa misafirlerine yeni satın aldığı bazı kıymetli eşyayı gösteriyordu. Amerikan bir yazıhane önünde durarak:

— Görünüşte ehemmiyetsiz bir şey, dedi, fakat bence fevkalâde büyük bir kıymeti vardır... Biraz evvel gösterdiğim antikalar bunun yanında çanak çömlek gibi kalır... Bu yazıhane üstünde yalnız Türklerin değil, bütün dünyanın en güzel bir eseri vücude geldi.

Misafirler hayret ve merakla Paşanın yüzüne bakıyorlardı. Onun istediği de zaten buydu. Memnun bir tebessümle devam etti:

— Geçenlerde vefat eden Yusuf Ali'nin yazıhanesi... Bu büyük şair «Yıldızlara Karşı» ismindeki ölmez eserini bu yazıhane üstünde yazdı... Onun vârislerinin birinden üç yüz liraya aldım... Adamcağız onun kıymetini takdir edecek seviyede olsaydı benden on misli para alabilirdi.

Misafirler arasında Hayri Bey isminde bir doktor vardı. Yazıhaneyi dikkatle gözden geçiriyor, bir şey söylemek ister gibi yutkunuyor, tereddüt ediyordu. Nihayet dayanamadı:

— Paşa, zannederim ki yanılıyorsunuz... Çünkü zavallı Yusuf Ali'nin «Yıldızlara Karşı» yı yazdığı masa bizim fakirhanede bulunuyor. Onu üç ay evvel Bitpazarın'dan aldım...

— Siz bir sahtekârlığa kurban olmuşsunuz... Adi bir masayı size Yusuf Ali'nin masası diye kimbilir kaç liraya satmışlar.

Doktor Hayri başka türlü düşünüyordu. Asıl aldanan Mısırlı zengin Paşaydı. Münakaşa büyümek istidadını gösteriyordu. Tekaüt olduktan sonra yegâne işi baştan sona kadar bütün gündelik gazeteleri okumaktan ibaret olan bir eski sefir söze karıştı:

— Müsaade buyurunuz da bendeniz de bir şey arzedeceğim. Geçenlerde bir gazete Yusuf Ali'ye ait bir masanın ihtiyar bir Ermeni dudusunun terekesinde satıldığını yazıyor, hattâ şairin «Yıldızlara Karşı»sını bu masa üstünde yazdığını tasrih

ediyordu

Fehmi Paşa ile Hayri arasındaki münakaşa durdu. Bu işte bir sehkârlık olduğu anlaşılıyordu.

Herhalde umumi efkârın şairin ölümüne gösterdiği alâkadan istifade etmek istiyen, öteden beri topladığı çarık çürük eşyayı Yusuf Ali'nin yazıhanesi diye tutturabildiğine satan bir dolandırıcı kumpanyası vardı. Mesele mühimdi. Ertesi günü gazetelere düştü. Ve üç gün içinde «Yıldızlara Karşı»nın yazıldığı masayı satın alanların adedi sekize çıktı. Bir hafta sonra sahte yazıhaneleri satan dolandırıcılar arasında bir dâva başlıyordu.

Mısırlı Fehmi Paşaya Amerikan yazıhnaeyi satan maznun kendini şöyle müdafaa etti:

— Şairin biraderzadeyisim. Öteki masaların sahte olduğu muhakkaktır. Fakat benimkinin amcama ait olduğunu isbat için şahitlerim ve vesikalarım vardır. Masanın nereden geldiğini söyliyeyim. Zavallı amcam bir gazetede musahhihti. Gece yarısına kadar isli bir petrol lâmbasının ışığında provalarını tashih ederdi. Boş vakitlerinde bu masanın kenarında ekmek peynirden ibaret olan akşam yemeğini yer ve «Yıldızlara Karşı»nın unutulmaz mısralarını yazardı. Sonra öleceğine yakın eline beş on para geçtiğini biliyorsunuz... İlk işi o gazete idarehanesinden bu yazıhaneyi satın almak oldu. Merhum derdi ki: «Hayatımın en acı ve tatlı saatleri bunun başında geçti, eserimin en güzel parçalarım onun kenarında yazdım. Annemin uzak bir vilâyette fakir ve kimsesiz öldüğünü söyliyen telgrafı onun başında aldım. Makine bekliyordu. Tashihleri yetiştirmek lâzımdı. Hem tertip yanlışlarını düzeltiyor, hem ağlıyordum. Göz yaşlarım onun kenarına düştü. Sonra onlara daha başka yaşlar da karıştı. İdare memurundan para alamadığım için aç kaldığım bir gece ihtiyar bir mürettibin ikram ettiği ekmek parçasını yerken döktüğüm isyan göz yaşları...

Evet, bu masanın, zavallı amcam nazarında çok kıymeti vardı.

Biraderzadenin doğru söylediği muhakkaktı. Binaenaleyh beraat etti.

İkinci maznun kalabalık ağızlı bir koltukçuydu. Doktorun

kırık masasını satan bu adamdı. Elleriyle, ayaklarıyla türlü hareketler yaparak bağırıp çırpınıyordu:

— Hâşâ, sahtekârlığı kabul etmem... Ben namusumla yaşadım... Bu masa, yıldızlar mı, ne karınağrısıdır o... Merhumun onu yazdığı masadır... Bu efendi Fatih'te bir evde oturuyordu. Kirasını veremedi... Ev sahibi eşyasını zaptetti. Eh, hakkı var... Babasının hayrına bırakacak değil a... Eşya da nedir... Bir iki pılı pırtı... Hani söz temsili hâşâ huzurdan köpeğin sırtına koysan silker atar... Ev sahibi celâllice bir adamdı... Kafası kızdı... Merhum efendinin boğazına sarıldı... «Ver paraları... dolandırıcı herif... Beş aydır on para vermedin...» diye başladı bağırmağa... Merhum «Etme, eyleme... Bağırma... Beni rezil rüsvay etme... Nem varsa al sat...» dedi. Ev sahibi de tez elden bana bu masayı sattı... İki gün sonra merhum Efendi dükkânıma geldi... «Yıldızlar diye bir kitap yazıyordum... Telâş ile masanın gözünde bırakmışım... Onları bana ver...» dedi. Kâğıtları dükkânın bir köşesine atmıştım. Arayıp buluncaya kadar adamın aklı çıkıyordu.

Mahkeme ikinci maznunun da beraatine karar verdi.

Maznunların üçüncüsü bir muharrir. Yusuf Ali'nin masası diye bir kırık dökük daire yazıhanesi satmıştı. Lâkırdıları birbirini tutmuyordu; fakat mahkemeye getirdiği şahitlerden biri o masada «Yıldızlara Karşı»dan bir kısmının yazıldığını şüphe götürmiyecek surette isbat ediyordu:

— Bendeniz Yusuf Ali Beyin beş ay kadar devam ettiği kalemde kâtiptim. Yusuf Bey biraz dalgındı. Kalem muamelâtına pek aklı ermezdi. Âmirleri daima ondan şikâyet ederlerdi. Bazan bu yazıhanenin başında ufak ufak kâğıtlara bir şeyler yazardı. O kadar dalardı ki gireni çıkanı gözü görmez, söylenen sözü kulağı işitmezdi. Yazdığı şey, «Yıldızlara Karşı» idi... Onu nereden biliyorum... Bir gün kalem müdürü ansızın odaya girmişti. Yusuf Ali'nin gene bir dalgınlık saatiydi. Başının ucuna dikilen müdürü görmüyor, gaipten ses işitiyor gibi o ufacık kâğıtlara beyitler yazıyordu. Müdür elini uzatarak bu kâğıtları aldı:

— Bu ne rezalet... Dairede çalışacağınız yerde mani mi yazıp eğleniyorsunuz, diye bağırdı.

Sonra hiddetle kâğıtları yırtmağa başladı. Yusuf Ali yalvararak ellerine sarıldı. Müdür, kâğıtlara bir göz gezdirdi.

— Yıldızlara karşı, yıldızlara karşı... dedi.

Sert, fakat baba bir adamdı:

— Oğlum, sen alık alık gök yüzünde dolaşacağına biraz yer yüzünde gözünü açıp adam olmağa baksan a... Böyle devam edersen ben seni buradan yıldızlara doğru uçururum, karışmam ha, dedi.

Allah rahmet eylesin, Yusuf Ali söz anlar adam değildi. İki üç ay sonra zavallıyı açığa çıkardılar. Herhalde masanın sahte olmadığına şahadet ederim.

Dördüncü masayı satan Yusuf Ali'nin eski kayınbiraderiydi:

— Merhum çok tatlı ve halûk bir adamdı, dedi, fakat muvaffakıyetsizdi. Neyi tuttuysa, elinde kalıyordu. Hemşiremi bazan aç bıraktığı oluyordu. Kardeşimin haline yüreğim dayanmıyordu. Ayrılarak yanıma gelmesini söyledim... Bir zaman razı olmadı. Fakat sonra açlık ve sefalet canına yetti. Birbirlerini çok sevmelerine rağmen ayrıldılar. Bu masa Ali'nin masasıydı... Bir kaç parça eşya ile beraber hemşireme vermişti.

Şair Yusuf Ali'ye ait en şüpheli görünen masa kırık mermerli, yuvarlak bir kahve masasıydı. Onu satan kahveci Acem şöyle söylüyordu:

— Eskiden müşterimdi. Evinden kovdular. Yersiz yurtsuz kaldı; soğuktan hasta düştü. Kahvemin yukarısında kırık iskemleleri filân koyduğum bir oda vardı. Sevabıma oraya aldım, beş on gün hasta yattı, sonra iyileşti. Gidecek yeri olmadığı için beş on gün daha kaldı. Geceleri bu masanın ortasına bir mum diker, yazı yazardı. Üşümemek için eski şeker çuvallarına sarılırdı. «Bey, ne yazıyorsun böyle, bitip tükenmiyor» derdim. Odanın tavanı delik deşikti... Aralıklardan yıldızlar görünürdü. Kahkaha ile gülerek «Yıldızlara Karşı» yazıyorum, Ali Esgar Ağa...» derdi. «Görüyorum ki yıldızlara karşı yazıyorsun ama yazdığın ne?» derdim. Koca adam çocuk gibi gülerek:

— «Hava, derdi, havadan başka değil Ali Esgar Ağa...»

Geriye kalan maznunlar da aşağı yukarı aynı şeyleri söyleyip beraat ettiler. «Yıldızlara Karşı» nın bir günde ve bir tek masa önünde meydana gelmediği sabit oldu.

Rüya-yı Sadık

Ev sahibi rüyaya itikat etmiyordu:

— İnsanın ya midesi dolu olur, ya zihni bir meseleyle meşgul bulunur... Uykuda gözünün önüne hadsiz hesapsız münasebetsizlikler gelir... Bunların binde birine az çok benzer bir vak'a oldu mu rüyanın sıdkına hükmederiz. Aslı çıkmayan binde dokuz yüz doksan dokuzu hiç nazarı itibara almayız.

Misafirlerin ekserisi hacıdan hocadan adamlardı. Ev sahibinin sözlerine şiddetle itiraz ettiler, sadık rüyalara dair hikâyeler, sergüzeştler anlatmağa başladılar.

Şerif Efendi isminde bir ihtiyar doktor vardı ki, ne kafada, ne itikatta bir adam olduğu bilinemezdi.

— Müsaade edin de başımdan geçen bir rüya vak'asını anlatayım, dedi, ve başladı:

— On beş sene oluyor. Bir yaz hasta bulunan çocuklarımı Çamlıcada tebdilhavaya götürmüştüm, bahçeler arasında yalnız bir köşkte oturuyorduk. O vakit, o civarlar nisbeten emniyetliydi.

Bir akşam arkadaşlardan biri Beşiktaş'taki evinde ziyafete dâvet etti. Arkadaşım zevk ehli bir adamdı. Ben de boğazımı ziyadece severim. Çocuklara «korkmazsanız ben bu gece İstanbulda kalayım» dedim. Refikam «Hayhay... Neden korkacağız, akşam kapıyı demirleriz, yatarız» dedi.

Ziyafet yemekleri fevkalâdeydi. O kadar yedim ki kıpırdanacak mecalim kalmadı. Arkadaşıma:

— Aman Allah aşkına beni odama götür... Ferah bir entari giyeyim... Biraz uzanayım... Çatlayacağım, dedim.

Hastalarını kabul ettiği odada bana yatak yaptırmıştı. Bilmem tecrübe ettiniz mi? Fazla yemek insanı rakı gibi sarhoş eder. Aklıma evim geldi: Bir şey olursa, diyordum. Civarda hallerini hiç beğenmediğim bir takım şüpheli adamlar vardı. Zevcemin üç beş parça mücevheri olduğunu etrafta biliyorlardı, kızım daima boynunda üç beşi bir yerde altınla gezerdi.

Bu korkular içinde yavaş yavaş uykuya dalmıştım. Feci

bir rüya başladı. Bahçemin etrafındaki çitlerden sessiz, korkunç gölgeler atlıyor, evimin etrafı hayaletlerle doluyordu.

Çocuklarım uyanmışlardı. Annelerinin eteklerine sarılarak titreşiyorlardı. Refikam bana ellerini uzatıyor: «Ne duruyorsun?. Çocuklarımızı öldürecekler! İmdada yetişsene!» diyordu.

Kan ter içinde yataktan fırladım. Saat biri çalıyordu. Masanın üzerindeki mum bitmek üzereydi. Başımı ellerimin içine aldım:

— Budalalık etme... Bu âdî bir rüya. Fazla yedim, sonra türlü mânâsız kuruntularla yatağa yattım... Böyle olacağı tabiîydi, diye düşünerek kendi kendimi teskine çalıştım.

Yarı uyanık, yarı dalgın bir halde gözlerimi kapıyordum. Zevcemin, çocuklarımın sesi kulaklarımda tekrar feryada başladı. Bir rüyada değil, bir hakikatte bile bu kadar vuzuh yoktur. Aynı sahne, aynı şekilde bütün teferrüatıyla gözümün önünde yaşıyordu.

Korucular aşağı kapıları sökmüşlerdi. Bir kısmı odalardaki eşyayı altüst ediyor, bir kısmı zevcemin çocuklarla beraber kaçtığı sandık odasını zorluyordu. Çocuklarım bütün eşyayı kapının arkasına yığmışlardı.

Zevcem gözleri yerinden uğramış, saçları ürpermiş:

— Ne duruyorsun, ne bekliyorsun... İmdat... Yanıyoruz, diye bağırıyordu.

İnanır mısınız efendiler? O ses hâlâ kulağımın içindedir. Ben çırpınıyor «Ne yapayım... Elimde ne var... Uzaktayım... Aramızda deniz var», diye haykırıyordum. Zevcem: «Sana demin de haber verdim... Niçin muavenet etmedin?» diye inledi. «Demin sen bana rüyada söylemiştin» dedim.

Çocuklarım hep bir ağızdan haykırdılar:

— Bu da rüya... Bunu rüyada söylüyoruz... Vakit kaybetme... Uyan, civardaki merkeze telefon et... İmdadımıza yetişirler...» dediler.

Mum artık sönmüştü. Pencereden giren hafif ay ışığı içinde telfeonun parladığını görüyordum.

Gene sigara yaktım. Kendi kendimi teskine başladım:

— Şerif, çocukluğu bırak... Sende müthiş bir mide dolgunluğu var... Sebebini pek iyi bildiğin bir kâbus için merkeze te-

lefon edip kendini rezil edecek değilsin.

Misafirlerden biri dayanamadı:

— Sizde de iyi tahammül doktor beyefendi, dedi, ben olsam çıldırırdım... Haydi birinci rüyaya evham diyelim... Ya ikincisi... Gazete romanı gibi, mabaadlı rüya olur mu?

Doktor Şerif cevap verdi:

— Ben sigaramı içerken aynı muhakemeyi yaptım. Sonra telepati hâdiselerini düşündüm Ruhların böyle uzaktan uzağa birbirleri üzerinde tesir yapmalarını fen de kabul ediyordu... Nihayet dayanamadım. Telefona yürüdüm. Bin müşkülâtla köşkümüze civar olan polis merkezini buldum.

Bu defa ev sahibi söze karıştı:

— Tabiî size bir şey olmadığını söylediler ve güldü'er, dedi.

Doktor başını iki tarafa salladı:

— Hayır azizim, dedi, iş sizin zannettiğiniz gibi çıkmadı. Serkomisere evimin korucular tarafından sarıldığını, çocuklarımın öldürülmek üzere olduğunu söyledim. «Şimdi bir kaç jandarma ile koşuyorum!» dedi. Telefon başında ne kadar beklediğimi söyliyemiyeceğim. Çünkü böyle zamanlarda insan vakit hissini kaybeder. Nihayet zil çaldı, titreye titreye reseptörü kulağıma götürdüm. Komiserin sesi: «Beyfendi, sükûn ve itidalinizi muhafaza ediniz. Evinize koştuk. Koruculardan bir kısmını yakaladık. Fakat maatteessüf vaktinde yetişemedik. Alçaklar, zevcenizi sandık odasının kapısında şehit etmişler, küçük kerimenizin boğazındaki beşibirarada'ları alırken çocuğu boğmuşlar».

Doktor Şerif Bey susmuştu. Odada bütün benizler sapsarı kesilmişti. Yaşlı bir hoca:

— Vah zavallı doktor bey, dedi, demek böyle bir felâkete uğradınız ha... İtikatsızlığınızın cezasını çekmişsiniz. İlk rüyada merkeze telefon etseydiniz, belki de kurtulurlardı.

Doktor hafifçe gülerek hocaya baktı:

— Zevcem de, kızım da hamdolsun sağdır, dedi, sergüzeştimin arkasını söylemedim; telefon vakası da bir rüya, daha doğrusu iki evvelki rüyanın üçüncü mâbadıydı. İkinci rüyadan sonra kendi kendimi teskine çalışırken oturduğum yerde tekrar dalmışım... Mide fesadı berbat şeydir.

Osman Cemal KAYGILI

1890 — 1945

İstanbul'da Edirnekapı'da doğdu. Edirnekapı'da bakkallık eden Mehmet Mustafa Ağa'nın oğludur. «Menşe-i Küttab-ı Askeriye» yi bitirerek Erkân-ı Harbiye-i Umumiye'de kâtip oldu. Hastalığından ötürü 1918 de emekliye ayrıldı. Ondan sonra Karagöz, Aydede, Papağan, Akbaba gibi bir çok mizah dergilerinde yazdı. 1925 ten sonra Türkçe öğretmeni oldu.

«Çingeneler» adlı romanı, roman mükâfatı seçiminde derece almıştır. Gureba hastahanesinde uzun bir hastalıktan sonra öldü.

«Mizahî yazılarıyla, İstanbul kenar mahallelerinin hayatını canlandıran fıkra ve hikâyeleriyle tanınmış bir muharririmizdir.

Osman Cemal Kaygılı, Ahmet Rasim ve Hüseyin Rahmi gibi İstanbul folklorunu iyi bilen bir yazıcıydı. Bazı orta oyunlarında taklitli temsillere ve kendi tertip ettiği «İstanbul Revüsü» ne aktör olarak da iştirak etmiştir. Tekerleme tarzındaki fıkraları bazı defa gayet orijinaldir.»

İbrahim Alâeddin Gövsa

Eski bir tüfek meselesi

Vaka bundan on sene evvel Ceza Mahkemelerinin birinde cereyan eder:

Kırda uyuklayan bir avcının tüfeğini almak meselesinden dolayı Arnavut Ramazanı sanık olarak mahkemeye çağırırlar. Ramazan o gün düşüne düşüne mahkemeye giderken yolda ahbaplarından Balatlı Mişona rastgelir. Mişon sorar:

— Ne o Ramazan Ağa? Buyun birazacik kederli yoruyorum, ne var? Bu akşam senin patlican tarlasına inekler mi yirdi?..

— İnek deyıl ya, efenduma suylıyeyim, istersa manda cirsın; o cihetten şimdi benim hâşâ sünnet hâşâ omurumda deyıl!.. Düşundukümün esbabisı şu ki, efendım, beni bucün celeble (celble) beraber mahkemeden ıstıyorlar...

— Hanyisi celeblen? Hani ya bir tane var, kirmlzi kuşakli... Onunla mi?

– Yook bre kuzum oyle celeb!.. Bu kâättan (kâğıttan) celeb!. Kâättan...

— Kiyattan mi? (Kâğıttan mı) Kiyattan celep olur mi be?.. Kukla mi bu, yoksam karayoz mi?

— Cozi filân yook bunun mori!. Bu kâättan, soyledik ya sânâ... (kuşağının arasından mahkeme celbini çıkartıp Mişon'a uzatarak) nah, işte bu celeb!..

— (Gülerek) Amma yaptin be Ramazan Ağa, hay dilini eşek arısı soksun, buna celp derler, celp... Her ne ise! Niçin istiyorlar, seni mahkemeden?

— Efendım içeruda yazar çi, işbu mahi şerifin onuncusu cuni, bir avcının tüfencini çalmak madesinden dolayı bizi sorguya çekececeklermiş......

— Vay anasını be!. Mesele muhim, denese ki sirkat işi bu.

— Yok bre kız kardaş, avcının çendisinin tüfenci...

— Anlaşıldı; şimdi ne yapacaksın?. Herifin şahidi var mi?

— Onun var şahidi ama, benim yok ki soylesın o tüfek benimdir!.

— (Ellerini oğuşturup gülerek:) Vah zavalli Ramazan Ağa vah!.. Demek senin şahidleri yok ha?.. Ben yelib sana şahidlik yapsam ulur mi?

— Niçin olmasın? Sen Allayın kulu deyıl misın?

— E, Ramazan Ağa, şayet ki ben yelip de soylesem ki bu tüfek senin malindir, bana ne verirsin?

— Sana efendıma suyleyim, âcizâne tarafindan yuz tâne bamiya, içi oka domâtez, bir demet da soğan ihsan ederım.

— Oh maşalla, maşalla!... Malin kadar sakatın (zekâtın) artsin be!..

— As mi bunlar bre? Hayda bir baş da sarmusak olsun!.

— Sarmusak için hiç zahmet etme!. Çünkim benin karisi, sarmusak kokusunu duyunca uç yillik yere kaçar!.

— Hayda bre sende?. O bizım sarmusaklara cure deyil... Bizim herhancısı sarmusaklar kokar vallayi mis cibi!

— Onun kokusu da senin olsun, episi de... Şindi uzun lâfi birak! Ben yelup sana şayitlik edersem bana uç yufe da sakiz kabayi verir misin?

— Çüş mori!.

— Dur be, acele etme, daha yelup yufeleri yüklenmedik ki, çuş söyliyorsun! Şindi bana bak, sonunda biz nasil olsa kavga yapmayiş... İşte yeliyorum seninle beraber şayitliğe... Soyliyeceyim ki bu tüfenk bezin Ramazan Ağanin yendi malidir.

— Ha mori yaşa vallayi... Haydi oyle ise işkopor para tido başk mahceme!..

Ve ikisi de beraber mahkemenin yolunu tutarlar.

O gün Ramazanın muhakemesinden evvel tavuk sirkatiyle maznun birinin muhakemesi icra ediliyordu. Maznun bu tavuğun kendisine ait olduğunu iddia ettikten sonra gösterdiği şahitlerden biri de:

— Evet! dedi, Reis beyefendi, tavuk bu adamındır. Hattâ ben altı ay evvel bu tavuğu maznunun evinde civciv olarak görmüştüm. Bilâhare büyüdü, tavuk oldu.

Şahidin bu ifadesi üzerine mahkeme merkumun beraatine

karar verdi ve sıra Ramazanın muhakemesine geldi. O dahi tüfeğin kendisine ait bulunduğunu iddia etti ve işte bir de şahidim var, diye Mişonu gösterdi, mahkeme Mişonu çağırıp sordu:

— Bu tüfek kimindir?

— Denim, rabbenâ hâkkiçün Ramazan Ağanindir!

— Ne biliyorsun?

Yahudi biraz şaşaladı, sonra birden aklına deminki tavuk meselesindeki şahit gelince:

— Biliyorum efendim, dedi, hattâ yeçen sene bu tüfek, henüz tabancaydı, sonradan büyüdü, tüfek oldu!.

Dinleyenler gülmeden katılırlar ve heyeti hâkime birbirlerinin yüzlerine bakışırlarken Ramazan Ağa ilâve etti:

— Evet hâçim efendi hazretleri, bilseniz, ben oni büyütüp de bu hale cetirinces kadar ne çektim? Ama hayırsız çıktı vesselâm... Bu yaştan sonra beni muhaçemelerde süründürüyor!!!

En tatlı okşama

Fikret, Emin, Zihni, Kemal, havuz başına kurulmuşlar, bir yandan demleniyorlar, bir yandan da eski gençlik ve çapkınlık hayatlarını ballandıra, ballandıra anlatıyorlardı. Fikret billûr gibi havuzda bir sepetin içinde soğumakta olan kirazların en iri, en olgun, en pembesinden bir tane alarak:

— Vallahi! dedi, işte şu kiraz nasılsa tıpkı öyle pembe, etine dolgun, kütür, kütür bir genç kadındı. Bir gece mehtapta, şu görünen setin üstünde beni dizine yatırmış, elleriyle yüzümü okşamıştı ki, dünyada benim için en tatlı şey budur işte!.

Emin başladı:

— Benim de şimdiye kadar ömrümde tesadüf ettiğim okşamaların en aliyyülâlâsı, Kevserle bir karanlık gecede Adanın arka tarafında oturup cebinden çıkardığı bir tarakla saçlarımı taradığı zamandır, ki bu lezzeti bir daha hiç bir yerde bulamadım ve bulacağım da yok!.

Bundan sonra Zihni atıldı:

— Azizim! dedi, bundan üç sene evvel Nerminin göğsüne yaslanıp da bir gece otomobille Büyükdereye gitmiştim... İşte okşayış diye ona derler. Tam bir saat, beni okşadı, ve gözlerinden akan yaşlarla yüzümü sırsıklam ettiydi.

Kemal, omuzlarını silkerek:

— Benim! dedi, bilirsiniz ki, hayatım pek yaman geçmiştir. Şimdiye kadar öyle sizin gibi bol, bol nüvazişe filân rastgelmedim. Çocukluğumdan beri beni öpüp koklayan bir kimseyi hatırlayamıyorum. Fakat... Fakat bir kere, hani İstanbuldan kalkıp da karadan babamın memleketi olan Sivasa gittiğim zaman, yolda bir okşayışa rastgelmiştim ki, bunu ömrüm oldukça unutamıyacağım... Bu ne sevgili, ne dost, ne anne, ne abla okşamasına benzer. Bu, büsbütün başka, büs-

bütün enfes, emsalsiz bir şey... Bir aydır karadan yürüye, yürüye bitmiş, harab olmuştum. Parasızlıktan saç sakala, sakal saça karışmıştı. Yağmurlu, soğuk bir havada Samsun ile Sivas arasında bir köyde beni köylünün biri alıp ahırında Tanrı misafiri etmişti ve ben yorgunluktan, sıcacık gübrelerin üzerinde derin, tatlı bir uykuya dalmıştım. Ne kadar uyuduğumu bilmiyorum, neden sonra hissettim, sıcak, sıcak bir şey, tatlı tatlı yüzümü yalıyor, hemen çakmağımı alıp çaktım, bir de baktım ki baş ucumdaki yemliği altında yatacağım sarı, yavrulu inek, yavrusu zannıyla melûl, melûl benim yüzümü yalamıyor mu? İşte benim için de dünyada yegâne ve en tatlı okşayış budur!

Deniz Hamamında Feci bir kaza

Geçenki sıcakta çaycı Elesger, dükkân komşularından Manastırlı ciğerci Şaban Ağa, sarraf Balatlı Yasefaçi, arabacı Şumnulu Âdem Ağa hep birlikte Kumkapı deniz hamamına giderler ve sellemehüsselâm kapıdan içeri girerlerken hamamcı karşılar:

— Ağalar, bilet alın!

Âdem ağa — Ne bilâdı imiş o, alacamız... Pampura binecek diliz biz... Suya girip çıkacak...

Hamamcı — Suya gireceksiniz ama, burası terkos gölü değil ağa... Burası deniz hamamı, para ile girilir.

Âdem Ağa — A be biz kaçakta diliz ya... Parasını huruc ederken min gayri haddin arzederiz.

Hamamcı — Ne yapalım, usul böyle!. Para peşin...

Yasefaçi — Kaç para adam başina!.

Hamamcı — On iki buçuk...

Yasefaçi — Amma yaptin ha!. On iki buçuk ulur mu be? Bir dalup çikacayiz... Hamamin suyunu alup berabere yuturmiyeceyiz ki...

Elesgar Ağa — Eledi, gorkma... Ne mihtarda suyun ziyan gılarsak, yazaram melmeçete, cöndersinler saha Urumiye cölünden isteddigin gadder su...

Hamamcı — Rica ederim. İşgal etmeyin... Girecekseniz bilet alın!

Âdem Ağa — (Bir yirmi beşlik uzatarak:) Ver oradân, bana bi gidip gelme bakalım!

Hamamcı — Gidip gelme yok burada... Yalnız gitme var.

Yasefaçi — Yidup yelme yok mi? Oyle isa benden paso, ben yirmem!

Elesgar Ağa — Neye cirmirsen?

Yasefati — Neme lâzim be kuzum! Cen canimi sokakta bulmadim... Baksana... yitme var, yelme yok, diyor. Kimbilir,

bugulacak miyiz?

Elesgar — Görkma... Men varem...Men seni gurtarirem... Men ki şenaverlihte, buradan bir dalanda Yeddi gulleden çıharım...

Yasefaçi — İşallah... Diyelum amma, acaba kaç yun sonram çikârsin?..

Şaban — Haydi mori, dırlanmayın çok... Cirelim vaktiylan içeriye... Belkiçe çekilir sular birazdan...

(Biletleri alıp girerler. Biraz sonra peştemallarla gelip merdivene dizilirler ve yavaş yavaş ürkerek ayaklarını suya sokarlar. Diğer müşteriler de bunları seyre başlar.)

Yasefaçi — Haydi, dalsanam be, Elesger Aga ne duruyorsun?.

Elesgar — Dalmah istirem, ille velâçin sogguhtu.

Ciğerci Şaban Ağa — Ne biçim dalmalı bunun burasına? Baştan, yoksa kıçtan?

Yasefaçi — Baştan dalma... Çünki başin delinir... Su alir... Kiştan dal baştan çik!

Şaban Ağa — Olmasin bunun altinda, herhanci bir canavar, kapmasın beni?

Yasefaçi — Tabancan yok mi yaninda?

Şaban — Yoki bre... Biragdim lonca (loca) içerisinde...

Yasefaçi — Biraktinsa, al, yel, tak beline, oyle atla içeriye!

(Şaban gidip locadan tabancasını alır. Peştemalın arasından beline takar ve bismillâhı, ya Allah! diye kaldırıp kıç üstü kendini suya atar. Fakat Şaban yüzme bilmediği gibi su da derin olduğu için bir kere dalıp çıkar ve tekrar batarken bağırmaya başlar.)

— Bre, bre, bre...... Varmış burada çok su... Burası bizım, Baryampaşadaki bostan kûyusundan da derinmiş... (Çırpınarak) Keey bebbasının canınâ be!. Ne nasıl çikmali buradan şindi?..

(Çırpınmasını arttırır, yavaş yavaş su yutmağa ve boğuk boğuk bağırmağa başlar)

— Bre... Bakmayın... Oyle... Hâşâ minelhuzur... Eşşeç cibi kârşidan... İşte boguluyorum, yetişin bre imdadima!.

Elesgar ağa— (Telâşla): Korkma, ahan celirim... Biraz sa-

bırlı ol...

Yasefaçi — Oyle, oyle Şaban Ağa... Sabirli ol, sabirli... Sabirin sunu selamettir!

Âdem Ağa — A be sabri, mabri kalmadı te herifçioğlu mahruk (mağruk) oluyordu; goz gore, gore...

Elasgar Ağa — Ayağın dep suya ki, yuharı çıhasın!

Şâban Ağa — (Başı yarı yarıya suyun içinde boğuk boğuk) Kalkmaz bire ayağım... Birhancisi tuttu, bacağimdan çeker aşağıda...

Yasefaçi — Sakin canavar olmasin; çek tabancani be!

Şâban Ağa — (Can havliyle tekrar bağırır:) Haniya efendıma suyleyim, yok mi bir can kurtaran?

Bu aralık hamamcı (Al!) diye Şâbana bir kabak atar. Adamcağız deli gibi kabağa sarılır ve güç halle kendini kurtarıp dışarı çıkar.

Yasefaçi — Yeçmiş olsun emşerim... Düa et, yine kabağa!

Şâban — (Gözleri yaşlı elindeki kabağa bakarak) Hay mubarek, kabak hey, bak şu Cenabi Allahı teâlânın hikmetine... Ne nasıl beni tanıdı da yetişti imdadıma mubârek!

Yasefaçi — Kim tanidi, kabak mi?

Şaban — Oyle ya... Bu benim bahçenindir vallayi... Bunu demek, efendıma suyleyim ben yetıştırmişım ceçen sene, ancak bucun için... Hey yaradana kurban olayım seni... (Kabağı öpüp başına koyar.)

Elesgar Ağa — Bizim Urumiye cölünde ola idi, imdi belediye, bu gabbağın boynuna zebercedden bir edded tehlisiyye modalyosu tahhardı!

Ceza mahkemesinde

Reis — (Mübaşire) Ayancıklı Mustafa ile umumhaneci Katina, sermaye Hayganuşu çağır!

Mübaşir — (Kapıdan bağırır) Ayancıklı Mustafa, umumhaneci Katina, sermaye Hayganuş!.

Önde kadınlar girer ve eski bir alışkanlıkla doğruca maznun mevkiine gidip çökerler. Arkalarından başında yazma yemeni sarılı, alaca mintanlı, ceketsiz, beyaz kıl şalvarlı, çarıklı biri içeri girer, alık alık etrafına bakındıktan sonra sağ elini omuzları hizasına kaldırarak selâm verir:

— Efendum selâmü aleyküm!

Reis — Buraya gel, buraya!

Mustafa — Oraya da gelürük, sanki ne var? Elhemdülillah, alnımız açuh, yüzümüz ah!.. Bir gusur edüb dolaba düştükse tercübesizliğime, cahallığıma verin efendim!

Reis — Dur, şimdi sana onları sormuyorum, gel bakayım şöyle! Adın ne senin?

Mustafa — Mısıtıva!

Ris — Babanın adı ne?

Mustafa — O da Mısıtıva!

Reis — Ne oğlu derler sana?

Mustafa — İnsan oğlu deyüler emme, geçende paramı çarptırduğum gun, zabtiyeler garagole iletürken bana gızdılar da eşşoğlu dediler.

Reis — Canım, onu bırak şimdi nerelisin sen?

Mustafa — Ayancuhlıyın!.

Reis — Burada nerede oturuyorsun?

Mustafa — Uşahların yanında!

Reis — Ne yapıyorsun?

Mustafa — Çoh şükür, hemdolsun, duacıyım efendum!

Reis — A... Çattık belâya!... Oğlum, burada meşguliyetin nedir, ne işin var?

Mustafa — Ne bülüm ben, efendum, siz çağurdunuz, ben de geldüm!

Reis — Kaç yaşındasın sen?

Mustafa — Sizin gibi bir emucem var, Allah irehmet eylesin babam ondan beş yaş büyüktü. Gayrik alt. yanını siz hesab edin!

Reis — (Azâların kulağına bir şeyler söyler) Ne ise... Peki Mustafa!. Söyle bakalım bu kadınlardan ne istiyorsun?

Mustafa — Sümmü hâşâ efendum, benim onlardan bişeycük istediğim yoh!.. Onlar bana bulaşdular, onlar benim paramı aşurdular!

Reis — Kim aşırdı, bak bakayım bunların hangisi aşırdı?

Mustafa — (Kadınları süzerek Hayganuşu gösterir): Bu aşurdu efendum!

Reis — Öteki ne yaptı?

Mustafa — Bu goca garu mu? O da beni içeri tıhıştırdu!

Reis — İçerisi neresi?

Mustafa — Efendum, ben şehri mezkûrun senei sabıkasının yirmi ikinci gunu......

Reis — Türkçe söyle, Türkçe!. Lûgat paralamağa hacet yok!

Mustafa — Onu siz garagoldaki polis zaptiyelerine ağnatın!. Ben de öyle didum ama dinletemedum!. Zabıt varahası diyorlar, bana böyle bir şey ohudular, bas altına parnağını dediler, ben ağnamadığım şeye parnak basamam dedum ise de gunser efendi enseme şaplağı inince ahlımı başıma topladım!. Şinci bir daha şaplah yimemeh içün ben de orada ezberleyebildüğüm gadarını burada tekrarlıyorum!

Reis — Hacet yok, sen babanın diliyle söyle!

Mustafa — (Gülerek) Babam öleli on sene oldu! Babamın dilini nereden bulayım şimdi!

Reis — Yâni memleketindeki gibi söyle!

Mustafa — Melmekette olmadı ki bu iş, burada galatada oldu.

Reis — Hoppala!. Oğlum, açık söyle!

Mustafa — Ayubdur efendim, daha açuh söyliyemem!

Reis — Söyle diyorum sana!

Mustafa — Daha açuhcası ben (Hayganuşu göstererek): Bu garıyı gozume kestürdüm!

(Dinleycilerde gülüşmeler)

Reis — Nezaketli konuş!.

Mustafa — Ben işin neziketli tarafından başladım emme sen bırakmadın ki!..

Reis — Bu kadınlar senin paranı nasıl çaldılar?

Mustafa — Ben oradan geçerken bu gocagarı yahama sarıldı gel bah dedi; seni evereyim!

Reis — Oraları kapat!.. Paranı nasıl çaldılar onu söyle!

Mustafa — Bu gocagarı seni gozel bir gızla görüştüreyim diye beni içeri tıhtı. Sorna (Hayganuşu gösterir) içeride bunu getördü, goynuma goydu, savuştu. Ondan sorna efendum, biz işimizi gordük, elimizi, yüzümüzü yuduk, çaputlarımızı geydik, bir de kiseye el atacak olduk ki, kise yerinde yoh!

Reis — Acaba kim aldı?

Mustafa — Ya bu aldı, ya bu!. Evin içinde başha kimse yohtu.

Reis — (Kadınlara hitaben) siz ne dersiniz buna?

Katina — Matofeo, Reiz Bey!.. Bu adam, eğer on parasi aldimsa on parsa olayim!

Reis — Sen ne dersin Hayganuş?

Hayganuş — Ben bu adamı ilk iptidadır ki burada görürüm. Ne tanıdığımdır, ne bildiğimdir, ne kendisinden bir yemiş içmişliğim vardır!

Mustafa — Ulan ilkâr itme! Gahbenin dölü, sen değil miydin bağa «Sen ne gozel delüganlu imişsin! Bir gorüşde sana vuruldum!» diyen?

Hayganuş — Görenler Allah için söylesin!

Mustafa — Beğenemedün mü, ne var? Emme, paramı aşırdugun gun benden gozel yohtu.

Reis — Bırakın münakaşayı! Çağırın Japon Ahmedi!

(Mübaşir bağırır) — Japon Ahmed!

(İçeriye bir esrarkeş girer):

Reis — (Hüviyetini sorduktan sonra): Bak Ahmed bu kadınlar bu adamın parasını çalmışlar, sen de şahidmişsin, ne biliyorsan söyle bakalım!

Ahmed — Ben o gün Reis Beyefendi dehşetli mastordum!

Reis — Mastor nedir?

Ahmed — Yâni matizdim!
Reis — Matiz nedir, canım?
Ahmed — Fitil gibiydim!
Reis — Ne fitili?
Ahmet — Buluttum efendim!
Reis — Ne çabuk unuttun be! Daha vakanın üstünden ne geçti?
Ahmet — Tramvay geçti, efendim!
Reis — Ne tramvayı?
Ahmet — Fatih — Harbiye...
Reis — Saçmalıyorsun!
Ahmet — Tabii efendim... Şimdi yine öyleyim!
Reis — Nasılsın?
Ahmet — Dalgadayım! Fi amanallah uçuyorum!
Reis — Nereye uçuyorsun?
Ahmed — Karadenize!
(Karadeniz sözünü duyunca Mustafa sorar:)
— Hemşerüm sen de Garadenizli misin?
— Ne zannettin ya, hırbo!
— Demek hemşerüyüz öyle mi?
— Hemşehriyiz ya!
Mustafa — (Hemen Ahmedin boynuna atılarak ağlamağa başlar) Nedir bu benim başıma gelen hemşerüm?
— Ağglama ağlama, yüreğim yufkadır, şimdi ben de ağlarım ha!...
Reis — (Mübaşire): Susturun şunları!
(Mübaşr onları sustururken reis âzalarla müşavere edip hazıruna hitap eder)
— Şahid Japon Ahmedin aklında hiffet olması melhuz idüğünden merkumun tıbbı adli müessesesine sevki ve muhakemenin bir hafta sonraya tehirine karar verildi...

Eski bir muhakeme

Geçende gazetelerde Demirci kazası hâkiminin garip bir istifanamesi vardı, hâkim efendi istifasına sebep olarak mahallî şiveyi anlayamadığını, bu yüzden adliye vazifelerinin lâyıkıyla ifa edilemediğini söylüyor ve kendisinin şive ve lehçesine vâkıf olduğu Trakya kazalarından birine naklini istiyordu.

İşte bu münasebetle bundan on sene evvel Anadoluda cereyan eden bir muhakemeyi aynen naklediyoruz:

Vak'a Kastamonu vilâyetine merbut kazaların birinde cereyan eder.

Mahkeme Reisi: Boşnak Hüseyin Bey — Azâ Süleymaniyeli Kürt İbrahim Efendi — Azâ: Mektebi Hukuk'tan mezun Niğdeli Yordanaki Yusuf Efendi — Müddeiumumî Sirozlu Fehmi Bey — Zabıt kâtibi Zağfranbolulu Kadir Efendi — Müddei: Araç'ın köylerinden Memiş onbaşı — Müddeiye: Memişin zevcesi Kezban — Şahitler: Kasabanın tellâlı Şibinkarahisarlı Mevlût Çavuş — Bafralı bir ihtiyar Rum karısı — Müddeialeyh Araç'lı Delibarut'un Kel Ömer ve zevcesi.

MUHAKEMENİN CEREYANI

Reis Boşnak Hüseyin Bey — Müddeilere ve müddeialeyhe alelusul hüviyetlerini sorduktan sonra:

— Ey suyle bakayım Memiş, nedir devânız (dâvanız)? Ne istersiniz bu adamdan?

Memiş — Estamfurlah efendum!

— Nasıl estayafurullah, yok mu bir şikâyâtınız bu Umerden?.

— Var efendum!

— Nedir suyle?

— Efendum, bizum ayagi kısa, «Efleni» bazarına erişte gotümüştü.

— Dur, dur, dur! Birer, birer, tane, tane suyle... Yok pişinda atlı ya, kovalar?

— Hayır efendum atlu deyüldü, gaturlüydü.

— Canım sormarım şindi sana, ati, katiri. Ağır, ağır

suyle! Tekrar it bakayım!

— Efendum, bizum ayagi kısa, «Efleni» bazarına erişte gotümüştü...

— Nasıl, nasıl... Kimin kisa ayağı, eniştenın mi?

— Yoh efendum, ayağı gısa demekten meram yâni ya, bizim gaşuh düşmeni...

— Umer mi senin kaşık düşmânı?

(Memiş sırıtarak fesübhânallah makamında başım sallar.)

— Sirıtma karşimda maskara gibi, burasi mahçemedir. Kim idi o kaşik düşmânı?

— Efendum senün anluyacağın, (başıyla karısını işaret ederek) Bu bizim nâmehremlük!

— Ey, ne olmuş ona?

— «Efleni» bazarına erişte gotümüştü.

— Eniştén bu senin nâmahremligi Efleni pázarına mı götürmüştü?

— Bende enişte, ne gezer efendüm? Erişte, erişte.

— Nedir o erişte.

— Hamır gurusu be. İstanbul'daki delüklü hamırın, delüksüzü?

(Azâdan Süleymaniyeli İbrahim Efendi reisin kulağına eğilip eriştenin ne olduğunu anlatır.)

— Ey; sonra?

— Sonra efendum, yolda geliykene, bu Delibarutun Keleş, garşulayıp kendune silâhendazlıhta bulunmuş...

— Nasıl olmuş, nasıl?

— (Ömeri göstererek) Delibarutun Keleş.

— Bunun adı oyle midır, sizin kûyde, bunu oyle mi çağırırsınız?

— Biz öyle derük, Araç'ın içünde «Kel domuz» dirler.

— Tecavuz etme, nezahetini takın?

— Sehatim yok efendüm?

— Ne saati canım, saati de nereden çıkardın?

— Ben çıharmadım efendüm, geçen yıl Daday'dan gelükene, esker gaçahları soydular.

— Allah, Allah... Yok bir lâf anlayan gelsin, buna tercümanlık etsın?

(Süleymaniyeli İbrahim Efendi tekrar reisin kulağına bir şeyler söyler. Reis sualleri Niğdeli Yordanaki Efendiye bırakır.)

Yordanaki — Dibaham, bu Kel Ömer, senin gadına ne yapmış?.

— Efendum, boynundan altununu almah içün silâhendazlıh etmiş...

— Ne etmiş, ne etmiş, herfendazlıh olmasın?

— Ben iyice bilemeyom... Kendü anlatsın!

(Kadına hitap ederek)

— Sen, dibaham Kezban, bu Kel Ömer sana ne yaptı?

(Yüzü sımsıkı bir alaca bezle örtülü kadın titrek sesle cevap verir)

— Ben «Efleni» bazarına erişte gotümüştüm.

— Onu ağnadıh... Alt yanına diyivir!

— Yolda baha bulaştı?

— Ne demiye bulaştı?

— Kezban gatının guyruğu gopmuş, dedi.

(Sâmiînde gülüşmeler)

— Sen ne cevap ettin?

— Dırlanma dedüm, soytarı!

— Sorna o saha deha nasıl debelleş oldu?

— Kolumu cırmıhladı.

— Deha, ni yaptı?

— Söylemesi kotülük, bir tohat attı!

— O vahıt sen ni yaptın?

— Ben de onu depdim!

— Sonra...

— O gadar işte... Sonrası dırlana dırlana getti!. Emme boynumdaki sarucuklar da getti!

İKİNCİ CELSE

(Yordanaki bir iş için civar köylere gittiği için Yordanakinin yerine başka birisi gelmiştir. Bu sefer suallere Sirozlu Fehmi Bey başladı:)

— Ömer, söyle bakalım, ne istedın bu hatun kişiden?

— Hepsi yalan be! Ben, Daday'dan geliyodum, bu garıya yolda rasıgeldum, baha dedu ki, gocamı gordün mü? Ben de gordum dedüm, geçtüm, yürüdüm. Ben başha bişey bilmiyon!

Şahitler çağırılır:

— Şahit Karahisarlı Mevlûd Çavuş!

(İçeri kısa boylu delişmen, beyaz şalvarlı birisi girer.)

— Mevlûd, nasil cordun ise vâkıayi anlet!

— Efendum, ben yalahuz (yalnız) bu, hotik çıharasıyı (Allah belâsını vere! makamında bedduadır) o ahşamınan (akşamlayın) bizim gayfenin oğünde direnmiş kendü kendiye bir tahım horata ederken (söylenirken) gordüm!

Anladım isa, arab olayım! Yok mu senan Turkçen be adam! Turkçe konuşsena.

— Bu, aç baba tüliyesi (vücudunda yaralar çıka makamında bedduadır) keleşi deyirim!

— Turkçe suyle be!

— Evin yapıla be adam! Hoş bu söyledügüm Türkçe değul mü?

— Nasil Türkçe bu? Ben sana sorarım, bu Kel Umer bu kadına sataşırken filân gördün mü?

— Ben de, deyirim ki, gormedim emme, Keleş kendü kendüye dırlanırken Kezbanın kocasıyla biraz dalaştılar.

— Haydi sen çık kâfi!

— Şahit Despina!

(İhtiyar bir Rum karısı gelir)

— Söyle bakalım, Despina! Bu adam, bu kadına sataşırken gördün mü?

— Zabah vahtı ben davara gidiken aha bu herif, ha bu garının ardı sıra idi. Sonra ha bu herif, ha bu garıya bir sivalde bulundu, o da bir cuvap etti, arhasından dırlandılar; dırlandılar, sonra ha bu herif, garıyı golundan dutup ırgaladı, garı da birez ırladı, ayrılıp gettiler.

— Bu adam, bu kadına bir güna tasallut ve tecavüzde bulundu mu?

— Bulundu ya?

— Nasıl bulundu?.

— Garı gediykene peşinden bir cuğara yahıp turku çağırdı.

— Allah, Allah! Başka bir şey görmedin mi?

— Gormedim!

— Ne dersin, Kezban, bak bu kokana, Kel Ömer, Kez-

bana herhangi bir türlü sataşırken görmedim, diyor.

— (Kezban hiddetle) Hele şuna bak, gâvurun sözüne inaniya da benim sözüme inanmıya!

— Sus, haddini bil!

— Ben Hak dinini senden iyi bilirim!

— Muhakeme hitam buldu!

Kararnameyi zabıt kâtibi okur:

İcabı lidelmüzakere şahitlerden Karahisarlı Mevlûd ve Despina kadının şehadetlerinden anlaşıldığına göre maznun Ömer tarafından Kezban nam kadına bir gûna taarruz vukubulmayıp sade şaka tarzında kendisiyle alay etmiş olduğu anlaşıldığından Ömerin beraatine karar verildi.

Ömer — Gabul etmem efendim!

Reis — Neyi kabul etmiyorsun? Seni beraat ettirdik, kabahatin yokmuş, serbestsin!

— Allah ömür versin devletimize efendüm!

Heyeti hâkime, bu beraat kararını Mevlûdle Bafralı Despinanın sarfettikleri «dırlandılar, dalaştılar, ırladı, direndi» gibi kelimeleri «şakalaştılar, gülüştüler, konuştular» suretinde tefsir ederek vermiş ve zavallı Kezbanın iki beşi biraradası bu suretle güme gitmişti.

İtalya harbe girdi mi ? girmedi mi ?

Vaktiyle menfiyen Sinopta bulunmuş olan çok alaycı ve şimdi inzivaya çekilmiş bir tanıdığımız anlattı:

— Birinci Cihan Harbi başladığı zaman orada menfiler iki parti olmuşlardı, bir kısmı behemehal İtalyanın harbe gireceğini, diğer kısmı mutlaka bitaraflığını muhafaza edeceğini iddia ediyorlardı. İtalyanın hem de pek az zamanda harbe dahil olacağına en ziyade emin olan hoca Nuri Efendiydi. Bu zat, tâ Sultan Hamid zamanından beri menfâdan menfâya geze geze elli yaşında âdeta biraz bunamış, bütün ilim ve faziletine rağmen haline bir acaiplik gelmiş, Molière'in «Zor Nikâh»taki hocasına dönmüştü. Gençler kendisine hürmet etmekle beraber arada, sırada hafif yollu alay etmekten de kendilerini alamazlardı. Güneşin otları kavurduğu, deniz kenarındahi yalçın kayaları hamamlardaki göbek taşı gibi kızarttığı sıcak bir Temmuz günü öğle vakti Belediye bahçesinde yalnızca oturmuş, sigara içiyor, dalga geçiyordum. Kulağımın dibinde gür bir ses:

— Selâmünaleyküm, deli oğlan!

Diye bağırınca toplandım, kendime geldim. Bir de baktım ki, bizim hoca efendi, kan ter içinde cübbesini toplayarak yanıma diz çöktü:

— Ver bakalım bir sigara, ben paketi evde unutmuşum!

Ah gençlik, insana neler, ne muziplikler yaptırıyor. Başüstüne hocam deyip kalktım. bahçenin alt yanında esrar içmekte olan delikanlıların yanına gidip biraz esrar aldım, geldim ve cebimden tabakayı çıkararak âlâ Bafra tütünüyle hocaya kalınca bir sigara sardım, uzattım:

— Buyurun hoca efendi, fakat benim tütün serttir, başınızı döndürürse karışmam!.

— Ziyanı yok... Tütünün asıl serti iyidir.

Zavallı hoca, daha ilk dumanı çekerken sersemledi ve ikincide elini ensesine götürerek:

— Ensemde kertenkele mi var, böcek mi? Bir şeyler geziniyor ama... diye söylenmeye başladı.

Sigara yarıyı geçince bir de şekeri çok kahve söyledim, onu da içip, sonra gözleri ufaldığı halde engin denize bakarak ve Odesa istikametini göstererek:

— Yalova şöyle mi düşüyor? diye sordu.

— Hayır, dedim; biraz daha cenuba düşer!

Bir müddet sesiz durduk. Ben adamakıllı bir muziblik düşünüyordum.

İtalya, harbe gireli on beş gün olmuştu. On beş gün evvel gelen bir ajans İtalyanın harbe dahil olduğunu haber verdiği zaman hocanın etekleri zil çalıyor ve elinde ajans olduğu halde rastgelene:

— Hani nerede o siyaset balkabakları, nasıl dediğim çıktı mı? diye gülüyordu.

Şimdi hocanın esrar dumanıyla sersemleşen kafasında benim şu sualim bir bomba gibi patlayınca şaşırdı:

— Hoca efendi, ne dersiniz, İtalya harbe girecek mi?

— Çıldırdın mı sen ayol? İtalya harbe gireli on beş gün oldu. Sakın senin sorduğun İspanya olmasın?

— Aman hocam yapma, yoksa şaşırdınız mı?

— Alay mı ediyorsun, deli çocuk?

— Hayır hocam, İtalyayı soruyorum.

Gözlerini kapadı, düşündü, sonra:

— Bende bugün bir sersemlik var ama... Tuhaf değil mi, kendimi İstanbulda zannediyorum...

Hoca kalktı, sendeliyerek yola düzüldü, lâkin bir kaç adım gider gitmez döndü:

— Yahu, dedi, İtalyanın harbe girip girmediği meselesini ciddî mi soruyorsun?

— Tabiî ciddî soruyorum efendim!

Çarşıda fırıncı Vasil, hocayı dalgın dalgın giderken görünce seslendi:

— Hoca efendi, heç yanıma uğramisin, goresim geldi seni... Bugun zatınız için mahsuslayın guzu furunu yaptım, ya-

nıma uğramayon ki bud terefinden vireyim?.

— Vasil be, sormak ayıp olmasın ama, İtalya harbe girdi miydi, yoksa girmedi mi?

Vasil şaşı gözünü hocanın gözlerine dikerek:

— Etalya dediğinniz şu Ulahlar mı?

— Yok Sırplar... Sen de amma eşek şeymişsin!

Hoca baktı ki, Vasil, dünyadan bihaber ahmağın biri, henüz Ulah kim, İtalyan kim? onları bilmiyor; canı sıkılarak yoluna devam etti, kale kapısına sapan dar bir yola girince karşısına beli silâhlı, kalpaklı, çizmeli bir Çerkes köylüsü çıktı. Selâm vererek Çerkese sordu:

— Baksana hemşehrim, sana bir şey soracağım: Şu Umumî Harbe dahil olan milletleri bana saysana!.

Çerkes bıyıklarını bükerek gayet çetrefil bir lisanla başladı:

— Bu surdun meselenin uç türlü cevabı vardır. Ben unları size temam temamıyla soylemek istedim âmmâ, bunun hengi cıhetinden başlamak muafiktir, valayı, o yine siz Mollafendimize daha iyi âyân beyândır. Malûmdur ki biz Çekeslerde bir edet vardır...

— Canım şimdi sizin âdetinizi sormuyorum, sen söyle bana İtalya muharebeye girdi mi?

— Efendim, meharebe için evil emirde, bizim Çekesler kadar...

— A... Ne lâf anlamaz şeysin sen be! Sana Çerkesleri değil, İtalyanları soruyorum, harbe girdiler mi, girmediler mi? Biliyorsan söyle, bilmiyorsan çek arabanı!

— İtelya herbe girmiş ne çıkkar, girmemiş ne çıkkar? Biz dokusan uç meharebesinde, on dokuz kişi ilen Meskofun temam efendim uç, dört miliyunluh bi taburini tarlanmar ettik.

— Haydi oradan sende, budala! Evvelâ üç, dört milyonluk bir tabur olmaz, saniyen dilini eşek arısı soksun, tarlaman değil, o, tarumardır. Ben de adam buldum da yol soruyorum!

Hoca hiddetle yürür, biraz ileride önlerinde odun yüklü eşeklerle üç köylüye rastgelir:

— Selâmün aleyküm, köylü dayılar!

— Aleyküm selâm imam efendi!

— Bende bugün garabete benzer bir hal var mı?

— Halt etmiş onu söyliyen, hokka dört yüz dirhem müslümanlıh ahıyor üzeringden... Kim demiş sana Garebete benziysin... diye...

Hoca bir «fesübhanallah» çekip köylülerden ayrılır, biraz daha yürür, zerzevat pazarının arkasında kümese benziyen küçük, pis bir kahvenin önünde pejmürde kıyafetli birisine rastgelir. Bu adam bir katil meselesinden dolayı orada beş senedir kal'abend bulunuyor, serseri ruhlu, gece gündüz sarhoş ve biraz da mecnun, Şamlı bir Arabdır.

— Esselâmüaleyküm hacı efendi!

— Ve aleykesselâm ya efendîna! Hoş galdi, safa galdi, keyf hatırak, mebsuta inşaallah?

— Hamdolsun, siz de iyisiniz inşaallah! Ne var, ne yok bakalım, ahvali âlemden ne haber?

— Haber mâfiş... Uç gun var es'ay leküm maalkâfirin...

— O kâfirler kimdir?

— Elengiliz, Elfransiz, Elrus, Elitalyan...

— Hah, çok şükür ki bir lâf anlayanına rastgeldik. Bari Arabca sorayım:

— Hacı Efendi, yudhil-ül-harbi İtalyan?

— Lâ yedhal... Emma fi yevmina haza ennelmuharib, elbaklava veşşambaba velrevânî, velbörek...

— Nasıl, nasıl? Herif galiba deli olmalı!.. Deli olmalı diyorum ama, bende de bir fevkalâdelik var, yoksa ben mi sapıtıyorum?.

Bu esnada kasabanın biricik meczubu «Ömer» karşı taraftan sökün eder. Ömer o meczublardandır ki ayağında hamam nalınları ve iç donu gömlekle sırıtarak sabahtan akşama kadar sokaklarda gezer ve bir şey sorulduğu vakit sadece ya «Evet!» der, ya «Hayır!»... Onun ağzından başka hiç bir lâf almak kabil değildir. Hoca Efendi, Ömeri görünce birdenbire tanıyamaz ve hemen yanına sokularak sorar:

— Arkadaş, sen aklı başında bir adama benziyorsun, söyle bakayım, İtalya harbe girmedi mi?

Ömer kafasını gökyüzüne dikip bir müddet sırıttıktan sonra:

— Hayır!

Der demez, hoca feryadı basar:

— Tevekkeli değil sabahtan beri bende bir acaiplik var. Sapıtmışız da farkında değilim... Demek on beş gündür gelen o ajanslar, gazeteler filân hep hayalden ibaretmiş... İhtimal Umumî Harbin de aslı yok, belki o da benim muhayyelemde vücut bulmuş bir safsatadan ibaret... diye söylene, söylene eve doğru yürür ve işte bu sırada çocuğun biri pencereden «Guguk!» diye bağırır. Hoca durur, acaba bana mı? diye düşünürken çocuk tekrar eder:

— Guguk!

O zaman zavallı adamcağız doğruca polis dairesine gidip komisere «Ben sapıtmışım, beni hastahaneye kaldırın» demek isterken; Komiser gülerek sorar:

— Hoca efendi, şu İtalyanların harbe gireceğini nasıl bildiniz? Aşkolsun!

— Aman sus, o bahsi kapa! Delilik bu, para ile, pulla değil ki...

Adâb-ı Umumiye Namına

Hâkim — Adın nedir?

Maznun — Hacı Süleyman...

Hâkim — Babanın adı?

Maznun — Molla Bekir...

Hâkim — Nerelisin, burada ne işle meşgulsün, ve nerede ikamet ediyorsun?

Maznun — An asıl Sivas vilâyetinin Hafik gazasının (kazasının) koylerindenim; burada mekâtibi hususiyede Arabî muallimliğiyle meşgulüm... Elyevm Fatihte bir medrese odasında igamet etmekteyim.

Hâkim — Pekâlâ... Hacı Süleyman Efendi, Halka karşı bazı münasebetsizliklerde bulunduğunuzdan dolayı Müddeiumumi hakkınızda ikamei dâva ediyor. Siz mah-ı hâlin yirmi dördüncü günü akşamı yâni yirmi beşinci gecesi saat dokuz ile on arasında Emirgândaki yalıların birinin penceresinden o esnada oradan geçen Şirketi Hayriyenin son postasındaki bir çok erkek ve kadına karşı, hiç sin ve sâlikinize ve meslek ve kisvenize yakışmıyacak bazı hallerde bulunmuşsunuz, söyleyin bakalım bu terbiyesizliği niçin yaptınız?

— Aman efendim dâîniz böyle bir şey hatırlayamıyorum. Meselede bir zühul olsa gerek...

— Nasıl sehiv, nasıl zühul... Müddeiumumi Bey bizzat vakanın şahidi olmuşlar ve hakkınızda bizzat dâvacıdırlar. (Zabıt kâtibine:) Okuyunuz, müddeiumumî beyin şikâyetnamesini!

Zabıt kâtibi — Mah-ı hâlin yirmi dördüncü Perşembe günü akşamı yâni yirmi beşinci Cuma gecesi Şirketi Hayriyenin son postayı icra eden 66 numaralı vapuruyla Beykozdan İstanbula inerken Emirgân iskelesine yaklaştığımız bir sırada yalılardan birinin alt katta denize nâzır odalarının birinde kısaca boylu, tıknazca, kır sakallı bir zatın anadan doğma bir halde pencerenin önünde ayakta durduğu vapur halkının nazarı dikkatini celbetmiş ve bazılarının «Efendi ayaptır yahu! Kendine gel» gibi ihtaratta bulunması merkumun bilâkis

pencereye daha ziyade yaklaşarak mukabele etmesini intaç etmiştir. Merkumun evvelâ bir deli olması ihtimali vârid-i hatır olmuş ise de vapur kaptanı efendi ile birlikte Emirgân iskelesine çıkıp ora polis mevkiinden ve heyet-i ihtiyariyeden yaptığımız tahkikatta merkumun şuurunun tam ve isminin hacı Süleyman ve kendisinin mekâtipte arabî muallimi olduğu anlaşıldığından âdâb-ı umumiye namına hakkında takibat-ı adliyede bulunulmasını mahkeme-i âliyenizden istirham eylerim.

Hâkim — Buna ne buyuruyorsunuz hoca efendi!.

Maznun — Serâpâ iftira, bühtan...

Hâkim — (Mübaşire) şahitleri çağırın! Şirketi Hayriyede büfeci Üsküplü Sadık...

(Otuz beş yaşlarında uzun boylu, sarı bıyıklı, mavi gözlü biri girer, şahit mevkiinde durur. Hâkim hüviyetine dair lâzım gelen sualleri sorduktan sonra:)

— Söyle bakalım, Sadık... Bu hocaefendi hakkında Müddeiumumi Bey âdâbı milliyeye mugayir harekette bulunduğundan dolayı ikame-i dâva ediyor.

— Efendım, gelir idık, bir gece Kavaçtan... Tam Migûn onünda ben satar idim, birhangi su, simit falân filân... Bir de şittim ki kadınlar tarafindan: «A be bakınız şu utanmaza» çibi bir takim sesler... Bir de çevirmişım kafacığımi rihtimdan tarafa ki, bu hocafendi —suylemesi kütültük— haçan hamamda imiş gibi durar, pencere onünda...

Hâkim — Ne vaziyette duruyordu?

Sadık — Vallâyi askerlik etmedigimden için bilememdi ki hazir ol vaziyetinde, yok isem rahat tur vaziyetinde durardı. Amma velâçin bağırişirdı oteki beriki bampur içinden: «A be adam, yok mi senin utanman» deyi, O zeman daha büsbütun kudurdi, bulaşti eliyle bize işaretler yapmaya...

Hâkim — Peki, peki çıkınız!. Buna ne dersiniz hoca efendi?

Maznan — Serâpâ yalan, serâpâ hezeyan...

Hâkim — Peki... Çağırın, diğer şahit, Rusyalı muhacir Nikola Mantaraski...

(Boynunda kayışla asılı dört köşe bir tabla, içinde firkete, cımbız gibi şeyler dolu, koca kalpaklı, asker ceketli, sarı düşük bıyıklı, çizmeli bir Rus içeri girer. Mübaşir yarı yolda kar-

şılayıp boynundaki tablayı çıkartır. Şahit mevkiine götürür.

(Hâkim, lâzım gelen sualleri sorup yemin ettirdikten sonra:)

— Bu hoca efendi Emirgânda bir yalının penceresinden bazı şeyler yapmış, bildiklerinizi söyleyiniz!

(Rus anlamaz, mübaşir daha açık ifade ile teker teker anlatır.)

Nikola yarı Türkçe, yarı Rusça, yarı Fransızca başlar:

— Je pans kü, bu efendi hoca, nekrasivi... Buyukdere var, restoran Naş... Je ete, abatü... Buyukdere, Tarabiye, Yeniköy, İstinye... Sonra... geldim, vapor iskala Emirgân... Bu adam efendi, varoşu içerde gördüm... Yok anteri giysin; açık lefenter... hepsi taraf... bilmedim Turkçe... var çok gördüm... «Eliyle belinden aşağısını göstererek:» hep burda yok idi kostüm... Je kruvazet on ön fö...

Hâkim — Kâfi... Çıkınız! Ne dersiniz hoca efendi, bakınız Rus bile diyor ki, bu adamı görünce deli zannettim.

Maznun — Hepsi yalan, hepsi hezeyan...

Hâkim — Şahit Avramaçi!.

(Orta yaşlı, orta boylu, kumral bıyıklı, biri girer:)

Hâkim — Söyle bakalım, Avramaçi bu hoca efendi bundan yirmi gün kadar mukaddem bir gece Emirgânda âdâb-ı umumiyeye mugayir ef'al ve harekâtta bulunmuş, sen de görmüşsün...

(Yahudi hocaya bakarak gülümser:)

— Vay Hoca efendi, maşalla, şukür yoruştüğümüze... Nasin o yece bizi katiltmiştin, yulmekten.

Hâkim — Efendi burası mahalle kahvesi değil, burası mahkeme... Kendinize geliniz!;

Avramaçi — Evet ama, bu adami yorunce yulmemek kabil mi?. Eğerleyim sizi, hâkim efendi, o yece bizimle baraber ola idiniz, yulmeden çatlardiniz. Nasil ki, Emiryana yeldik... Vapurun içinde bir yuluşmedir başladi. Ben sandim birisi denize duştu!.

Hâkim — Denize düşene gülünür mü hiç?

Avramaçi — Buğuluncaya kadar yulunur. Ama boyulduktan sonrasi tabi yulunmez. Neyse efendim uzatmayalum lâfi... Bir da kafami çevirdim ki, yalının penceresinde hoca efendi

mezar kaçkini yibi, çiril çiplak durmuş, bizi seyir ediyor...... Ben sandim, hoca denize yirecek, ama zavallinin peştemali yok, bekliyor ki bezin vapur yeçsin, o da dişari çiksin!.. Bu esnada bezin taraftan biri bağirdi: «Ayiptir yahu, yiç sikilmazsin sen?» sonra baktim, bu adam sakalini uynatarak bize bir şeyler suyluyor...

Hâkim — Sakal oynar mı canım!

Avramaçi — Nah, vallah! Hâkim Efendi, denim Rabbena hakkiçun booyle... Heh sakali uynatiyor, hem de yuluyordu.

Hâkim — Buna da bir diyeceğiniz var mı?

Maznun — Efendim meseleyi şimdi biraz tahattur eder gibi oldum... Fakat dediğim gibi işte bir yanlışlık, bir zühul var. Malûmu âliniz ki havalarımız gayet sıcak... Bazı geceler oluyor ki insan yatakta sıcaktan, pireden, tahta kurusundan bunalıyor, uykusu kaçıyor... Dâîniz de o gece misafireten bulunduğum Nuri Beyin yalısında erkenden yatmış, fakat gerek sıcaktan, gerek pire ve tahta kurusundan uyuyamamıştım. Bir aralık kalkıp baştan aşağı soyundum, yatakta ve çamaşırımdaki pireleri, tahta kurularını ayıkladım ve gömleğimle donumu pencereden aşağı silktim, işte bu esnada sahile pek yakın olarak bir vapur geçiyordu, ihtimal bu efendiler beni o gece gördüler ve meseleyi yanlışlıkla bu şekle soktular. Lehülhamd ben okumuş, yazmış, aklı başında bir adamım, insan deli olsa bu işi yapmaz. Meselenin hakikati bu olsa gerektir...

Hâkim — (Müddeiumumiye) Ne buyuruluyor efendim?

Müddeiumumî — Hoca efendi hazretlerinin son ifadesinin doğruluğuna kanaat getirdim, vukubulan çirkinliğin kasd ile yapılmadığı anlaşılıyor. Şu kadar ki böyle zarurî bir hal karşısında perdelerin kapatılması icap ederken hoca efendinin dalgınlıkla bunu unutması ve gafletle vücudun en ma'yub ve mahrem yerlerini bir vapur halkına teşhir edip yolculardan bir kısmını gusül abdesti almağa mecbur etmesi dolayısıyla hoca efendinin işbu gaflet ve dikkatsizliği yüzünden şayet ertesi sabah hamama gidenler sadece bunların hamam paralarının maznun hoca Süleyman Efendi tarafından tesviyesiyle cezadan affını talep ederim...

Peyami Safa

Şair İsmail Safa'nın oğludur. 1899 da İstanbulda doğdu. Öğrencilik yaşında öğretmenliğe, okuyuculuk yaşında yazıcılığa başladı. Bütün hayatını, kalemiyle kazandı ve kazanıyor.

Edebî romanlarına, fikir yazılarına kendî imzasını atan Peyami Safa, hafif eserlerinde, polis ve macera romanlarında, mizah yazılarında Server Bedi takma adını kullanmaktadır.

Peyami Safanın, edebiyattan felsefeye, felsefeden musikiye, musikiden günün şakalarına kadar her yazısında Türkçenin ifade güzelliğini buluruz. Polemikte usta, döğüşken, cins bir kalemi vardır.

Romanlarında, değişen çağın, insanda ve toplumda yarattığı zıtlıkların tahlillerini ve hicivlerini görürüz.

« . . Bir gün elinden kalemi bırakmaksızın, ya kendi imzasıyla, ya nam-ı müstearla, edebiyatın her sahasında yazı yazan Peyami henüz yirmi iki yaşındayken ilk romanı «Sözde Kızlar» la şöhretini yaptı. Sadece kalemiyle geçinmek mecburiyetinde olduğu için bir sürü tefrika ve macera romanları da yazıyor ve bunları edebi yazılarından ayırmak maksadıyla bu gibi eserlerini «Server Bedi» imzasıyla neşrediyor...»

İsmail Habib

Maaş cüzdanı

Hayati Bey, tam Beyazıt meydanını geçerken, iki yumruğunu şakaklarına vurarak, birden bire durdu: Eyvah, eyvah, maaş cüzdanını bir yerde unutmuştu. Eyvah, nerede unuttuğunu bir türlü akıl edemiyordu. Eyvah, ya alış veriş ederken dükkânların birinde bıraktı, münasebetsizin biri alıp gittiyse? Eyvah, ya arar arar bulamaz, yeni cüzdan çıkartmak için aylarca uğraşıp durursa? Öyle ya, evvelâ gazetelere ilân vermeli, sonra mahalleden ilmühaber çıkartmalı; o... Dahası var, dahası var, cüzdanın torbasında berat kâğıdıyla nüfus tezkeresi de beraberdi, hay Allah müstahakını versin, bunların hepsi yeniden çıkacak ha... Allahüâlem bissevap, bugün bir uğursuzluk var, günlerden ne? Salı mı? değil, Çarşamba mı? Değil, Perşembe mi değil, Cuma mı değil... Hay Allah cezasını versin, şimdi ne yapmalı?

Akılsız başını bir daha yumrukladı: Kendini bildi bileli dalgınlıktan kurtulamamıştı. Her gittiği yerde ya şemsiyesini, ya bastonunu, ya gözlük kutusunu unutur, akşama eve gidince, Hadiye Hanımdan bir temiz azar işitirdi. Zavallı karısı, şimdiye kadar az mı bağırdı ya, dalgın kocasını az mı payladı?.. Eyvah, hele bunu duyarsa Hadiye Hanımın iki eli beline yapışacak, yuvarlak gözleri yumurta gibi şişecek, belki de... Belki de avucundaki ocak yelpazesi kocasının başına inecekti......

Hayatî Bey, âdeta kötürüm oldu, ileri geri bir adım atamadı, sanki ökçeleri tutkalla yere yapıştı. Daha şimdiden Hadiye Hanımın haykırışlarını işitiyor, daha şimdiden iradei cüz'iyyesi elinden gidiyordu.

Düşündü: «A sersem kafa, a enfiyeli bunak, a... Beyni sulanmış mütekait, cüzdan torbasını hangi cehennemin bucağında unuttun? Hangi cehennemin bucağında? Mahalle kahvesinde mi? Kooperatifte mi? Kurukahveci Mustafendide mi? Yoksa... yoksa... tâ... Mısır Çarşısında kökçü Hacı Hasanda mı? Nerede? Nerede?»

Şimdi evvelâ, Mısır çarşısına kadar gitmek lâzımdı. Hayati Bey, koşa koşa, dara dar, soluya soluya oraya kadar yürüdü, kökçü Hacı Hasan Efendinin dükkânının önünde durdu:

— Merhaba Hasan Efendi... Ben burada sabahleyin enfiye alırken bir torba unutmuş muyum?

Hacı Hasan Efendi beyaz dişleriyle sırıttı ve tecvidli bir Arab şivesiyle cevap verdi:

— Sen burada... unuttun bir torba... a-ah, a-ah...

— Etme Hasan Efendi, şuralarını arayıver, pek iktiza...

— Sen kendini ara Hayati Bey... Yok burda... torba...

Hacı Hasan Efendi bütün Mısır Çarşısını çınlatan bir kahkaha bıraktı.

Hayati Bey, esefle başını sallayarak çarşıdan çıktı. Gördün mü felâketi? Şimdi de semte kadar yollanmak icap ediyordu. Belki de kahvede yahut dükkânlarda unutmuştu.

Hayati Beyin semti Topkapıydı!

Eminönünde, yağmur altında, bir saat tramvay bekledi. İnsanın omuz kemiklerini kıkırdatan berbat bir kalabalık içinde, Topkapıya kadar geldi, tramvaydan atlar atlamaz bakkala uğradı:

— Merhaba Yuvan.

Yuvan, Hayati Beyin maaş aldığını, borçlarını ödemeğe geldiğini sanmış, bir kaşar tekerleği gösteriyordu:

— Hayati Bey... Halis Urumeli Gaşarı... Bi barnak damağına basdır... Gozunu seveyim Hayati Bey... Sen ömründe böyle gaşar yimedin!

— Şakayı bırak Usta Yuvan... Maaş cüzdanımla nüfus tezkeremi kaybettim. Burada aramaya geldim. Sabahleyin bırakmış olmıyayım?

— Ne diyorsun Hayati Bey? Mayış cüzdanını gaip ittinse bu ay nasıl ahsuate ideceğin?

— Eyvahlar olsun!

Hayati Bey, çıldırmağa yüz tutarak dükkândan köşe başındaki kahveye girdi, İranlı Abbası yakaladı:

— Yahu... Abbas Efendi... Ben sabahleyin burada cüzdan torbamı unutmuş muyum?

— Heyyati Bey...... Sebbehten beeri buraya min gişşi girmiş, çıhmış!. Men ne bilem?

Yan kerevetlerine yaslanmış iki tulumbacı, Hayati Beye bakarak gülüştüler:

— Hayati Bey dalgayı mort etti ha... Bu akşam Hadiye Hanımla kirize dayansın! Fena çıngar kopacak!

Hayati Bey müthiş öfkelenmişti. Külhan Beylerinin alayına dayanamadı, hırslanarak başını çevirdi, bağırdı:

— Kanımı başıma sıçratmayın da bozuşmıyalım.

Tulumbacıların esmeri, yılışık bir kahkaha attı:

— Aman sıçratma... Zaten başında bir tel saç yok, kelek helvacı kabağı gibi kızarır!

— Ağzını bozma hayvan!

— Hayvan sinsilendir. Şah damarına bir inersem nargileleri tavanda görürsün.

— Bak edebsize... Bak terbiyesize...

Amma Hayati Bey fazla devam edemedi. Tulumbacı, ayağından yemenisini kaptığı gibi, en kısa yoldan muarızının çenesine yapıştırdı...

Hayati Beyin iki dişi fırladı ve ağzından kan boşandı.

Zavallı adam, çenesini bağlamak için evine dönerken Hadiye Hanımla da bir kavga savuşturacağını düşünüyor, tir tir titriyordu.

Bir eliyle çenesini tutarak öteki eliyle evin tokmağını vurdu.

Kapıyı açan kadın, Hayati Beyin kanlı yüzünü görür görmez haykırdı:

— Bu ne hal a sersem kafa? Bu ne surat a bunak? Öküz arabasının altında mı kaldın? Mahallenin çocuklarından dayak mı yedin? Çenen mi dağıldı? Gözün mü çıktı? Gir içeri bakayım?.

Hayati Bey, korkudan başını omuzları arasına çekerek içeri girerken, Hadiye Hanım, kocasını yakasından tutarak dut ağacı gibi silkeliyordu:

— Allahın avanağı!. Maaş günü sen cüzdan torbasını evde bırak da sokağa fırla... Körolası... Tanrının günü aklın nerede?..

Karanlığın şakası

Melikenin kabul gecesiydi. Misafirleri daha gelmedikler için genç kadın, salonun elektriklerini yaktı; tuvaletini yapmak için, bitişik yatak odasına girdi.

Nedense, o gece, misafirlerine fazlaca güzel görünmek ihtiyacındaydı. Aynalı dolabın karşısına geçti, yeniden ve tertemiz giyinmek için, baştan aşağı, çırılçıplak soyundu.

O...h, gençlik! Tavandaki lâmbadan gelen bol ışık altında, bu taze kadın vücudu, gölgesiz ve lekesiz, banyodan çıkarak ıslanmış gibi, pembe akislerle parıl parıl parlıyordu. Melike, aynanın içinde gergin ve dinç endamına bir levha seyreder gibi, tatlı bir istiğrakla, baktı... Baktı.

Kendinden geçiyordu; bitişik salonda yumuşak halılara hafif hafif sürtünen bir ayak sesi, genç kadını uyandırdı: Salonda biri vardı.

Melike, gittikçe artan bir dikkatle kulak verdi; ayak sesi, oda kapısına yaklaşıyordu. Yaklaştı, durdu. Küçük bir çıtırdı oldu. Anahtar deliğinin kapağı oynamıştı: Melikeyi gözetliyorlardı!

Güzelliğinden gelen bir cesaretle, buna hiç ehemmiyet vermedi, aynanın karşısında, hâlâ pembe akislerle parlayan vücudunu seyretmekten geri kalmadı. Bu fazla mütecessis adam kim olabilirdi? Mutlaka, misafirlerden biri... Ya doktor Salim, ya avukat Fazıl, yahut, aşağıki üç numaraya taşınan miralayın genç, yirmi beş yaşındaki oğlu... Doktor Salim değildir; çünkü bu adam, Melikenin davetlerine hep zevcesiyle gelir, zevcesinin yanında da bir genç kadının yatak odasını gözetlemeğe cesaret edemez. Avukat Fâzıl da değildir; çünkü, bu adam da sinirlidir, salona girer girmez, üç aşağı, beş yukarı dolaşır, bir saniye yerinde duramaz, anahtar deliğinden bir odayı gözetlemek elinden gelmez. O halde, bu yaramaz mütecessis, olsa olsa, üç numaradaki miralayın oğludur. Ah, çapkın... Tevekkeli değil, bu eve girdi gireli, akide şekeri gibi tatlı, parlak gözlerini Melikeden ayırmıyordu. Zaten ya-

ramaz bir şey olduğu onun her halinden belliydi. Hele, genç kadını çırıl çıplak da görünce kendini büsbütün kaybedecek, bir sürü delilikiere hazırlanacaktı. Ama, güzel çocuktu. Uzun boylu, dik ve biçimli, parlak derili ve yumuşak saçlıydı. Gözlerinin tuhaf bir elâsı vardı. Elâdan fazla kırmızıya yakındı. Genç kadın, hiç böyle göz gördüğünü hatırlamıyor ve bu gözlerden ayıp değil a, hoşlanıyordu.

Eyvah, bir gıcırtı daha, kapının topuzu çevriliyor... Melike, hicabının âni bir galeyanıyla aynanın önünden çekildi, çıplak ayaklarıyla kapıya doğru koştu, anahtarı çevirmek istedi, ama... felâket... anahtar yerinde yoktu. Elektrik düğmesini büküp odayı karanlığa boğmaktan başka hiç bir şey yapamadı...

Kapı yavaşça açılmıştı, genç kadın, kanadın arkasına gizlendi, yüzünü elleriyle örttü...

Bir saniye sonra, asabi, sert bir kol tazyiki içinde çırpınarak, hafif hafif, bağırıyordu:

— Bırakınız, bırakınız, ayıptır; görürler, yapmayınız, çekiliniz......

Bütün bu emirlerin aksi yapıldı.

Genç kadın, beş dakika sonra, korkudan ve hicaptan titreyerek, yine hafif hafif sesleniyordu:

— Çabuk çıkınız, kimse görmesin, kocam neredeyse gelir, mahvolurum, çabuk çıkınız...

Fakat elektrik düğmesini çevirince, utancından kıpkırmızı kesildi: Odada, kocasından başka kimse yoktu!

Topuklu Terlik

Sâfi evlenmiş, Bakırköyündeki beyaz kuleli köşküne çekilmiş, beni gece yatısına çağırıyor.

Davet kâğıdını okurken eski dostumu hatırlamağa çalıştım: Sâfi zengindi. Fakat her irat sahibi gibi sıhhati yerinde, benzi kanlı, gözleri cilâlı, hattâ karnı şişkin, boynu kat kat, ensesi kırmızı bir insan değil; cılız, çelimsiz, renksiz, ya bir hastalıktan yeni kalkmış, yahut da yatmaya hazırlanan, ilâçlar ve doktorlarla münasebeti hiç kesilmeyen bir zavallı... Altı ay evvel bana gelmiş, sormuştu:

— Sen benim akıl hocamsın, anlat bakayım, evlenirsem nasıl bir iş yapmış olurum?

O günkü hayretim aklımdadır. Sâfiyi bir kadınla yan yana düşünmek bana acayip gelmişti. Elli yaşına kadar evlenmeyi hatırından geçirmeyen, bekârlığın sâkin hürriyetine âşık, cılız, çelimsiz, kadından kaçan ve yalnız doktorlarıyla kiracılarını tanıyan Sâfinin evlenmesi, ancak başkalarını memnun edebilirdi. Düşüncemi gizlemedim:

— Sâficiğim, muhiti güldürmek için bu, gayet hoş bir fikir! Esasa gelince, kadın ve sen, gündüzle gecesiniz: Bir araya gelemezsiniz!

Fakat, demek ki bir araya gelmişler, Sâfi evlenmiş. Bakırköyündeki beyaz kuleli köşküne çekilmiş, beni gece yatısına çağırıyor, davet kâğıdında ne hararet, ne ısrar: «Gelmezsen gücenirim, yüzüne bakmam, pek canım sıkılır, gel, mutlak gel, Allah aşkına...»

Sirkeciden şimendifere bindim.

Sâfinin doğup büyüdüğü beyaz kuleli köşkün kapısını bana açan, kendisiydi. Beni görür görmez boynuma atıldı, bir çocuk gibi sıçrıyarak, baston kadar ince bacaklarını birbirine vurarak bağırdı:

— Sen ha... Sen ha... Buradasın ha... Düğünüm olurken İstanbulda değilmişsin, ah... Ne iyi ettin, kâfir çocuk, gel, gir,

içeri, yürü, salona çık, koş...

Salonda birbirimize bakıştık: O, ellerini omuzlarımdan ayırmıyarak hasretli bakışlarını gözlerime dolduruyor; ben, epeyce hayretle gerisin geriye yürüyor, şaşkınlığımın sebebini ağzımdan kaçırıyordum:

— Amma zayıflamışsın ha, Sâfi... Bu ne hal böyle, ne oldun, nen var, hasta mısın?

Hastadan beterdi: Yüzünün bütün kemikleri sivrilmiş, dişsiz dudakları birbirine geçmiş, gözleri birer siyah leke gibi hareketsiz, belirsiz, çukura kaçmıştı. Sualim onu telâşa düşürmedi:

— Pek, pek, pek bahtiyarım, keyfim yerinde!.

Diye başladı, zevcesini methetti, vücudunu methetti, ahlâkını methetti, ev kadınlığını methetti, söyledi, söyledi, birdenbire zıplayarak oda kapısına koştu:

— Biraz dur, çağırayım, gelsin de gör! dedi.

Ben koltuğa gömüldüm, sigaramı ateşledim, gözlerimi kırptım, unutulmıyacak meclislerden birine kendimi hazırladım. Sâfi, oda kapısını açmış, kanatları kesik bir ördek gibi çırpınarak dışarı uğramış, zevcesini çağırmaya gitmişti.

Biraz sonra kapı tekrar açıldı. Sâfi önden, rakseden bir cüce sevinciyle içeri girdi. Arkasından siyah tafta elbisesi içinde, uzun boylu, sıkı ve dik vücutlu, kuvvetli ve levend bir kadın, gergin kalçalarını sallayarak, elâ gözlerinin yanık ve ihtiraslı bakışlarını gözlerime bırakarak bir kısrak çevikliğiyle Sâfiyi takip etti. Bu karı koca, hakikaten gündüzle geceydiler!

Kendi kendime: «Sâfinin yerinde kim olsa zayıflamaz?» dedim.

Sâfiye gelince, köşede yarım asırdanberi hiç yerini değiştirmemiş bir koltuğu zevcesine doğru sürüklemeğe uğraştı.

Kadın, gözlerimin ucundan hiç bir tarafa kaymıyordu. Dikkatimin pertavsızını üzerine dikmiştim, koltuğa kadar hep o mağrur ve levend edasiyle gelip, oturdu:

— Safa geldiniz! dedi.

İhtiraslı ve yanık gözleri, yavaş yavaş, etrafına, bana, yüzüme, ellerime, tuvaletime, iskarpinlerime, çoraplarıma, Sâfiye, onun oturuşuna, keyifli keyifli süzülüşüne, ağzında esmer

bir iplik gibi sallanan çürük dişlerine kadar gezindi.

Sâfi, tıpkı bir Temmuz günü öğle sıcağında banyoya giren adamlara benziyordu. Başı ileri doğru kaymış, gözleri buğulanmış, alt dudağı üsttekinden ayrılarak yana doğru kıvrılmıştı; istiğrak içindeydi.

Kadın, zevcini delirtmek için, alışkın bir hareketle eteğini biraz yukarı çekmeyi de unutmadı.

Gece ut çaldı, eski şarkılar söyledi, hattâ biraz içki içti, kocasına da içirdi, onu da sarhoş etti.

Sâfi, sarhoşluğu arasında kulağıma eğilerek diyordu ki: «Bu kadın melektir, melek... Ara sıra topuklu terliği ile beni dövüyor ama, zararı yok... Hiç kızmıyorum!..»

İki ay sonra bir gün Sâfi, yatak odamdan içeriye kovalanan bir beygir gibi dehşetle girdi, akları kanlanmış gözlerini açarak karyolamın başına dikildi:

— Müthiş bir haldeyim. ne yapacağımı şaşırdım, zevcem bir kaç haftadanberi: «Miskin herif, cılız herif, sünepe herif!» diye beni her gün dövüyordu. Artık dayağa tahammül edemedim, artık hiddetlendim, artık bağırdım, çocuk olmadığımı ona söyledim, sinirlendi, kızdı, bana darıldı, eşyasını aldığı gibi evden çıkıp gitti. Pişman oldum, ağladım, «Gel, beni her gün döv!» diye haber gönderdim, cevap vermedi. Onsuz divane olacağım, tımarhaneye gideceğim, sen benim akıl hocamsın, söyle, kuzum, Allah aşkına söyle ne yapayım?

Ben gülmemek için ağzıım kaparken, Sâfi elini cebine sokarak kalın ve uzunca bir şey çıkardı: Tabanca zannettim.

Halbuki, siyah kadife topuklu bir terlikti! Sâfi, terliği sallayarak titreyen sesiyle kekeledi:

— İşte beni bu terlikle döverdi, bununla... Bu terlikle!.. Biliyor musun; bu terlik benim hayatım, benim gençliğimdir... Omuzlarıma, kalçalarıma onu şırak şırak yedikçe, âdeta damarlarımdaki kan kızışıyor, on yaş, on beş yaş gençleşiyordum!..

Sonra omuzları biraz daha çökerek inledi:

— Şimdi bir haftadır, öyle halsiz, öyle dermansız, öyle sünepeyim ki... Eğer üç güne kadar gelmez, eğer beni bu terlikle dövmezse, yatalak olup kalacağım!

Kısa günün kârı

Mahmure,. ya on sekizinde, ya on dokuzundadır, fazla değil. O yaştaki bazı kızlar gibi alçak gönüllüdür: Âşıklarından para beklemez, hediye ummaz, ikram istemez. Beklediği, umduğu, istediği şey pek sade, bunu da Fahriye açıkça söyledi:

— Ben, yeryüzünde, yalnız arabaya binmekten hoşlanırım. Senden, başka hiç bir şey istemem, hiç, hiç: Ne para, ne hediye, ne ikram!

Fahri bu tevazuu beğendi ve Mahmurenin zeki olduğuna inandı; öyle ya, mademki orta halli bir kız, eviyle, barkıyla, kıvaletiyle, kıyafetiyle bir zengin gibi yaşayamaz; Hiç olmazsa, bütün hayatını arabada geçirerek, ihtiraslarından yalnız birini söndürür, zevklerinden yalnız birini tatmin eder, hiç olmazsa, bir kira arabası çinde fıkaralığını unutur ve yayan yürüyenlere acımak salâhiyetini kazanır: Bu da bir fikir!

Haftada iki defa buluşuyorlardı.

Her defasında, Sirkeciden aynı arabaya biniyorlar, bazı Fatihe, Edirnekapısına kadar, bazı da Şişliye, Hürriyet Tepesine kadar gidiyorlardı. Bu gezintilerde gidilen yerlerin ehemmiyeti yoktur, nereye gidildiğinin farkına varılmaz. Bunu düşünmek arabacının vazifesidir. Her zaman Fahriyle Mahmureyi gezdiren arabacı, kıranta bıyıklı, sırtı yuvarlak, yüzü kırmızı, gözü daima yere bakan, sessiz bir adamdı. Kendi de hayvanları gibi cılızdır. Zaten başka türlü olamaz, çünkü bütün arabacıların mukadderatı, beygirlerin mukadderatına müsavidir.

Zarar yok, Fahriyle Mahmure, arabacıyla beygirlerinden memnundular. Hayvanlar vazifelerini yapıyorlar, ölmiyecek kadar yürüyorlardı. Arabacı da vazifesini yapıyor, arkasına hiç bakmıyordu.

Ama, fâni dünyada neden bıkılmaz? İstanbulun caddeleri de araba gezintilerine hiç müsait değil. Mahmut yerlerden sık sık geçmek fena, Fahriyi hep aynı arabanın içinde, aynı günlerde, aynı kızla görenler çoğaldı. Zaten Fahri, sevgililerinden

çabuk vazgeçer, bundan da vazgeçmek istedi. vazgeçti.

Artık her şeye fazla dikkat edenler, Mahmureyi aynı arabanın içinde, başka bir erkekle görüyorlardı. Nitekim, Fahri de eski sevgilisini aynı arabanın içinde, başka bir erkekle gördü, kaçmadı: O kızda bu araba tiryakiliği oldukça...

Mahmureye bir çok defalar, hep o arabada, başka başka erkeklerle de rastladı. Bir ikisinde ona selâm bile verdi ve içinden güldü: Şu dünyanın hali tuhaftır. Zavallı kızcağız, viran bir araba içinde sultanlar gibi gurur duyup, hâlâ bu sevdadan vazgeçmedi, hakikaten, dünya yüzünde yalnız arabaya binmekten hoşlanıyor, başka hiç bir şey istemiyor, hiç, hiç: Ne para, ne hediye, ne ikram.

Fahri bu kızı bir arkadaşına anlattı:

— Azizim, olur şey değil, zerzevat sandığı gibi köhne, kirli bir araba içinde bu kız mes'ud.

Arkadaşı gülüyordu, Fahri devam etti:

— Ve dünya yüzünde yalnız arabaya binmekten hoşlanıyor.

Arkadaşı gülüyordu, Fahri devam etti:

— Hem de ne araba, ah bir görsen...

Arkadaşı, Fahrinin sözünü kesti:

— Mahmureyi de, arabayı da, arabacıyı da tanırım. Bunların üçü de bir yerde otururlar ve pek iyi tanışırlar: Mahmure, arabacının kızıdır!

Burhan Felek

Devlet Şûrası âzasından Ziyaeddin Beyin oğludur. 1889 da Üsküdarda doğdu. Yüksek tahsilini Hukuk'ta yapmıştır. Bir zaman memurluk, hukuk müşavirliği, beş altı sene de avukatlık yaptı. Gazeteciliğe «Donanma» mecmuasında başlamış, sonra «Tasvir-i Efkâr» gazetesine spor muharriri ve fotoğraf muhabiri olarak girmiştir. «Vakit» gazetesinde fıkra yazarlığına başlamıştır.

«Felek, «halk» tan aldığını «halk» a verebilen ve bunun için «halk» ca sevilen bir muharrirdir.»

Sadun Galip Savcı

« Felek'in kitabıyla, yorgun günlerimde dinlendiğimi, hattâ neşelendiğimi söylemeliyim. Kitap, temiz İstanbul Türkçesiyle yazılmıştır; muhaverelerde sırasına göre yaşlı İstanbul hanımının kullandığı kelimelerden külhanbeyi ağzına kadar her çeşit söze, hele muhtelif din ve milliyetteki şehirlerimizin şive değişikliklerine bilhassa dikkat edilmiştir; bu hususiyetler esere ayrı bir kıymet vermiş ve hattâ güzellik katmıştır....»

Kemal Salih Sel

Kübik bir Vaka

O gün, bugündür, adamın yüzüne bakacak halim yok... Halim yok değil, korkuyorum. Mübareğin sağı solu yoktur... Elinden bir kaza çıkar... Hakkı da yok değil... Anlatayım da bakınız.

Bundan şu kadar zaman evvel bir gün beni «Emperesyonist» dedikledi acaip bir resim sergisine davet ettiler. Ne yalan söyliyeyim, ben o çeşit resimleri anlıyamıyorum. Anlıyamadığım bir şey değil, bana bunu anlatacak kimse bulamıyorum. Yani sizin anlayacağınız, o resimleri bana tercüme edecek bir adam çıkmıyor; fakat herkes harıl harıl:

— Aman ne mükemmel tablo... Enfes şey!. Hârika monşer... dedikçe, benim içim gidiyor. «Amanın, ben bu harikayı nasıl sezemiyorum?» diye tasalanıp duruyorum.

Neyse efendim, lâfı kısa keseyim... O sergiye gittim, tabloları gördüm... Anlamak için derin derin baktım. Yandan, önden, arkadan baktım... Başımı aşağı eğdim, baktım. Gerçi bir takım çizgiler, boyalar ve şekiller gördüm ama, bir türlü «harika»yı bulamadım. Bir saatten fazla süren bu incelemeden sonra, dalgın dalgın Akademiden çıktım... Ne kadar ve ne tarafa doğru gittiğimi bilmeden yürümüşüm... Birisi koluma girdi... Baktım, ağzı burnunun ve burnu gözlerinin altında acaip bir adam. Azıcık daha dikkatle bakarken gürledi:

— Aptal mısın ayol? Ne bakıyorsun yüzüme bön bön?

— Aaa! Sen miyim, yani ben misin, Tankoroncuğum...

— Soğuk soğuk sarhoş taklidi yapma! Benim işte... Kantoron desene şu...

— Ha! Tamam... Kartolon... Kan... Kantoron.

— Diline ne oldu kuzum: nedir bu hal?. Esrar mı çektin?

— Hayır... Şimdi bir serim gergisine girdim de...

— O da ne yahu?

— Serim gergisi... Hani tabloları...

— Ha!... Resim sergisi...

— Ha! İşte oradan çıktım da... Biraz tersim döndü.

— Neden o?

— Anlatayım da dinle: Efendim... Beni kesim...

— Resim...

— Resim sergisine davet ettiler. Tramvaydan bindim... Akademinin kapısından içeri çıktım... Merdivenden yukarı inince, bir büyük salon... Ama geniş bir salon... Tavanda güzel bir halı ve yerde avizeler asılı...

— Saçmalama, başım dönüyor...

— Hayır hayır... Dönmesin... Beni alıp gerginin...

— Serginin...

— ... ginin bulunduğu yere götürdüler. Efendim bir mahşer... Kadın erkek... binlerce adam. Duvarlarda durmuşlar... Yerde ekspoze edilmiş eserleri kokluyorlar...

— Anlamadım, ne söylüyorsun herif?

— Kokla canım!.

— Neyi koklayım?

— Hayır, yani kulak ver demek istiyorum...

— Süphanallah...

— Ben de en küçük bir baskıda çatırdayan tavan tahtalarına, ellerimin ucu ile basarak, uçmağa başladım......

— Hoppala!.

— Ya! Dahası var ayol! Sokuldum... yere açılmış pencerelerden gelen güneşin parlak karanlığı, eserlerin bütün inceliğini belirtiyordu... Herkesin başında biriktiği bir tabloyu, daha yakından tatmak için ayağımı cebime sokup gözlüğümü çıkardım ve ağzıma taktım...

— Gayret kuzum Zeytinburnuna geldik...

— Aman dokunma ipin ucunu kaçırırım sonra...

— Sen onu çoktan kaçırmışsın ayol... Anlat bakalım...

— Derken efendim, müdür akademisi, girdiği dolaptan çıktı ve köşedeki rafa oturup sigarasını ayağına aldı...

— Fazla gidiyorsun...

— İlişme Allahaşkına...

— Artık ilişecek yeri kalmadı zaten...

— Evet... Ben de kalabalığa sokuldum... Herkes ağzını açmış, hayret içindeydi... Biraz daha sokuldum ve tabloyu yalamağa başladım...

— Pestil miydi tatlı?. Hay Allah cezanı versin,. dilimin tersi döndü... Tatlı mıydı pestil?.

— Ne pestili yahu? Bal... bal.

— Amma yaptın ha! Desene resim değil petek!

— Hayır... balto!. Yani talbo...

— Tablo, tablo... Gözün körolsun!.

— Küfür etme be! Zaten şaşırıyorum... Haydi... Kaçtı işte aklımdan... Şimdi baştan başlamalı...

— Yooo! Bana bak... Döverim vallahi! Ben sana hatırlatırım... Tabloyu yaladın...

— Ha! Yaladım, yaladım, yaladım, yaladım...

— Ulan yeter!. Gönlüm bulandı. Yağlı boya bu kadar yalanmaz... Bezi çıkar...

— Yaladım, yaladım... Kokladım... Fakat bir şey anlayamadım... Herkes bir resmin karşısına geçmiş, ağlıyordu...

— Neden o? Çok mu firaklı şeyler?..

— Hayır... Hayranlıktan... Böylece bir saat buçuk orada...

— Ne dedin?

— Bir saat buçuk...

— Bir buçuk saat...

— Evet bir buçuk saat...

— Vazgeç, anladım...

— Orada kaldıktan sonra tekrar çıktığım pencereden dama girdim ve merdivenleri çıkarak paltoya bıraktığım vestiyeri sırtıma geçirdim... Şapkamı...

— Ayaklarına giydin...

— Hah! Nasıl biliyorsun?

— Oldum da ondan... Ben de kübikleştim...

— Hayılrısı!. Ne ise şapkamı ayaklarıma giydim... Kapıdan bahçeye girdim. Yer bulutlu ve gök çamurluydu. Kuvvetli dalgalar, otomobillerin yelkenlerini şişiriyor, yük arabacıları güçlükle kürek çekiyorlardı... Ben, dökemiyeceğimi anladığım için kapının önünden geçen araba vapuruna işaret ettim.. Şoför durdu... Lâkin aksiliğe bakın... Ters tarafa gidiyormuş.. Bilet verirken farkına vardım. Araba durdu, ben de aşağı çıktım... Ondan sonra artık yaya olarak başlamaya yürüdüm... Sen de o sırada benim bacağımı...

— Isırdın mı diyeceksin?. Ağzını topla... Ben kübikliği

köpekliğe kadar ileri götüremem... Şimdi nereye?

— Nereye mi? Gide istiyorum.

— Lebbeyk!..

— Canım, gide istiyorum işte...

— Sen ne terbiyesiz olmuşsun, ayol o nasıl lâf öyle? Ben sana nereye gidiyorsun diyorum, sen ne cevap veriyorsun...

— Aman Tarkonon...

— Kantoron... Kantoron... Kantoron...

— Ne ise işte, sen zeki adamsın, anlarsın... Bu kübiklik ne tatlı şey! Bilsen ben artık hep kübik...

Memur — Biz şimdi kendi işimizi düşunüyoruz...

— Allaha ısmarladık kuzum... Sen şimdi buradan doğru Sirkeci... Oradan bir bilet... Ver elini Bakırköy... Ahmet Şükrü Beye benden bir selâm... Orada kübik koğuşu vardır... Seni kaydederler......

— Teşekkür ederim!.

İşte adamla böyle konuştuktan sonra, güç belâ matbaaya vardım... Tersim dönmüş kuzum... Telefon çaldı. Mümkün değil konuşamıyorum... Kulak yerini ağzıma; ağız yerini kulağıma tutuyorum... Kalemi fincana batırdım. Hokkayı kahve diye içmeğe kalktım... Nihayet bana kuvvetli dozdan lüminal vermişler, otomobille eve göndermişler... Eve geldiğimi biliyorum. Sonra ne kadar uyumuşum, malûm değil... Uyandığım zaman, ayaklarım yastıkta, başım karyolanın ayak ucundaydı. Kalktım... gerindim... doğruldum... Biraz oturayım derken, telefon çaldı... Açtık:

— Alo... Ben Kantoron...

— Buyurun... Ne o, sesin derinden geliyor...

— Ağzım burnum bağlı da ondan!.

— Ne oldu? Dişin mi ağrıyor?

— Sen Bakırköye gitmedin mi?

— Hayır... Buradayım...

— Anâsırın yerine geldi mi?

— (Gülerek:) Geldi...

— Öyle ise, Allah cezanı versin senin!

— Ne oldu?

— Ne olacak?. Senden ayrıldıktan sonra eve gittim... Ka-

pıyı açmak için anahtarı ayağımla cebimden çıkarmağa uğraştım... Sonra elimle çıkarıp burnuma sokmuşum... Evdekiler kapıda uğraştığımı görünce, kapıyı açtılar... Anahtar burnumda içeri girdim... Ayakkaplarımı çıkarıp vestiyere astım. Paltomu yere attım... Şapkayı terlik diye ayağıma giydim... Başladılar ağlaşmaya... Kızdım... «Ben gidiyorum» dedim ve pencereden çıkmak istedim...

— Vah vah... Sana olmuş olacak ayol! Sen sapıtmışsın!

— Sus küstah!. Hâlâ konuşuyor... Dinle!. Pencereden çıkmağa teşebbüs edince, paldır küldür aşağı... Ne kafa, ne kol... Evdekiler feryat, feryada... Ben bayılmışım. Ayıldığım zaman... Doktor yatağımın yanındaydı... Bromür vermişler... Şimdi başım çatlıyor...

— Ayol, senin makinelerin oynamış...

— Hele bir iyi olayım da ben sana anlatırım. Kuzum o söylediğin serim gerisi devam ediyor mu?

— Hayır, son günüydü... Kapandı... demeğe mecbur oldum...

— Vah, vah... dedi telefonu kapattı...

Şimdi adama rastlayacağım diye ödüm patlıyor...

Bir Anket

Bilmem bilir misiniz? İki türlü gazeteci vardır: Birisi kendi yazısını kendisi yazar. Öteki kendi yazısını başkasına yazdırır. Daha doğrusu başkasının yazısını kendine mal eder. Bunlardan birincisi bendeniz gibi olanlardır.

Merhuma ait bir fıkrayı hatırlamama ve size de hatırlatmama müsaadenizi diledikten sonra bir çırpıda nakledivereyim...

Bir gün Hoca merhumun karısı, —kimbilir ne sebeple— dağda odun keserken kocasının —yâni merhum Hocanın— vefat etmiş olduğunu konuya komşuya âh-ü-vâh ederek anlatırken birisi sormuş:

— A kardeş! Merhumun dağda öldüğünü kim haber verdi?

— Ayol zavallı Hocanın kimi var ki?. Kendi ölmüş, kendi geldi haber verdi!. cevabını almış.

Bizim de kimimiz var ki?, Kendi yazımızı kendimiz yazarız. Ama ikinci sınıftan olan açık gözler şuna buna başvurup anket yaparlar. Yâni herhangi bir mesele hakkında gelip fikrinizi sorar ve yazarlar. Bu yazının mesuliyeti fikir sahibinin, ücreti anketi yapanındır! Tıflı Hasan Efendi merhumun rüyası gibi...

Bilmiyor musunuz?. Onu da anlatayım... Zaten ömrümüz anlatmakla geçiyor ve geçecek de... Lâf anlayan beri gelsin!

Tıflı Hasan Efendi merhum:

— Bu rüya çok acaip bir şeydir. Ben ne zaman rüyada iyi bir şey görsem uyandığım zaman bir eseri kalmaz. Meselâ rüyada bir kese altın verirler. Uyanırım avucumda biraz terden başka bir şey bulamam. Gelgelelim kazara uykuda abdest bozsam uyandığım zaman yatağımı ıslatmış olduğumu görürüm. Acaibdir efendim, dermiş. Bu bizim anket işi de öyle acaiptir.

Dün sabah yazımı yazmak üzere masamın önünde hazırlanırken kapı çalındı...

— Sizi bir hanım görmek istiyor, dediler.

— Nasıl hanım!.

— Genç bir hanım!

— Allah Allah! Ne münâsebet? Al içeri, dedik... Biraz sonra hanımın huzuruna çıkacak kılığa girip yanına gittim. Genç, civelek, şakrak bir hanım. Gözlerinin içi gülüyor. Şöyle ihmal edilmiş gibi giydiği tayyörünün sol yakasında boyalı tahtadan sümüklüböcek takılı...

— Affedersiniz... Sizi rahatsız ettim... diye söze başladı... Fazla açılamazdım.

— Estağfurullah! Emriniz nedir? dedim.

Gülümsiyerek devam etti:

— Eve gelişim hususî bir rahatsızlığa sebep olmadı ya?

Ne demek istediğini çaktım...

— Hayır, hayır... Maamafih gazetede...

— Biliyorum, lâkin bir gazeteci, bir gazeteciyi gazetecilik için, gazetesinde ziyaret ederse o gaz.eteci, kendi gazetesinin...

— Biraz karıştı... Bu izahlardan beni muaf tutun da mevzua girelim. Çünkü (gülerek) ben de daha yazımı yazmadım...

— Oh ne âlâ! Sabahın ilk kaymağını ben alacağım...

Amma tuhaf görüşüyor yahu?! Ben:

— Hıh diye sıkılgan bir gülme tasarlarken o çantasını açtı. Bir sigara paketi, bir çakmak, bir bloknot, bir de kalem çıkardı. Paketi bana uzattı:

— İçmem, teşekkür ederim! dedim.

— Müsaade eder misiniz, diye kendisi bir sigara aldıktan sonra benim kibrit aramama zaman bırakmadan çakmağını çaktı, sigarasını yaktı, içine çekti, dumanı, sivrilttiği dudaklarıyla sağ omuzundan yukarı üfledikten sonra:

— Beyefendi, sizi bir küçük anket için rahatsız ediyorum. Bu anket muayyen bir konuya dair değil... Birbirleriyle hiç münasebeti olmıyan bazı sualler soracağım. Bu, Amerikada en çok muvaffak olmuş bir usuldür. Müsaade eder misiniz?

— Buyurun! Yalnız evvelden söyleyim, siyasî mevzularda konuşmıyalım...

— Hayır efendim! Ben de aynı fikirdeyim. İşte ilk sualim: Kadınlara ne nazarla bakarsınız?

Şaşaladım... Gülümsedim... Ne diyeyim?.

— Kadınına göre!

— Yok, kaçamaksız cevap veriniz!

— Hemşirem nazarıyla bakarım...

— Hepsine de mi?..

— Tabii...

— Meselâ evinizdeki hizmetçiye de mi?.

— ...... Vallahi pek o kadar ileri gider miyim bilmem!

— Kâfi beyefendi! Lütfen cevap veriniz: Ölmeyi mi tercih edersiniz, öldürmeyi mi?.

— Pek acaib sual... Hiç birini beğenmem!...

— Harbde?..

— Öldürmeyi tabii!

— Teşekkür ederim... Kadınların sigara içmelerine taraftar mısınız?

— Yalnız güzellerinin... Az miktarda......

— Göz boyaları hakkında bir fikriniz var mı?

— Gazeteciler bu işi biraz anlarlar...

— Yok öyle değil! Hanımlar gözlerine bir takım boyalar sürmektedirler. Mavi, yeşil, siyah, falan... Siz hangi rengi tercih edersiniz?

— Pek dikkat etmedim ama, yeşil fena değil...

— Sarımsak sever misiniz?.

Bayılırım, kokusu olmasa!

— Uykunuz kaçınca ne yaparsınız?.

— Sinirlenirim, okurum... Bazan ilâç alırım...

— Etin neresini seversiniz?

— Kemiğe yakın olan yerini...

— (Gülümsiyerek) Atom bombası hakkındaki fikriniz?

— Kıyamet alâmeti......

— Aya yol açılsa gider misiniz?

— Tramvayla değilse giderim.

— Tünel işletmek için siz olsanız, ne yaparsınız?

— Pehlivan yakısı yapıştırırım...

— Lâtife ediyorsunuz...

— Cevabımı aynen koymanızı rica ederim.

— Kokulardan hangisini seversiniz?

— Aç karnına kebap kokusunu...

— Kediyi mi seversiniz arslanı mı?

— Ben kediyi severim, beni sevip sevmediğini de arslandan sorun!.

— Milyoner olsanız ne yaparsınız?.

— Sizi sekreter alırım...

— Teşekkür ederim... Son bir sual daha: Tımarhane hakkında bir fikriniz var mı?

— Genişletilmesi mütalâasındayım... Başka...

— Şimdilik bu kadar beyefendi. Çok naziksiniz... Müsaadenizle...

Ve çıktı gitti...

Trende Bir Masal

Posta treninde lâf edecek adam arıyorum. Lokanta vagonu gerçi hıncahınç. Lâkin kimi ertesi günü gireceği münakasayı, kimi iki gün sonra gireceği mürafaayı kimi ertesi geceki müsamereyi düşünüyor. Son muamelede kazandığı paranın bir türlü hesabını bulamıyanların yanında iki gece evvel kulüpde borçlandığı iki bin lirayı ödiyemediği için bahane olsun diye yola çıkanlar da var. Bunların arasında kiminle ne konuşuyorsunuz?

Göz gezdirdim... Bir iki boş yer vardı... Filozof kılıklı, saçları ve gözlüğü menfaatseverlik ifade etmiyen birinin karşısındaki yeri tercih ettim...

— Müsaade eder misiniz?

— Aman buyurun efendim.

— Teşekkür ederim.

— Estağfurullah! Nasılsınız beyefendi? Görüşemiyoruz. Satranc kulübüne gelmiyorsunuz!

— Bendenizi galiba birine benzetiyorsunuz.

— Mühendis Ruhi...

— Hayır hayır! Gazeteci Felek...

— Yaa? Affedin, yanılmışım. Bendeniz edebiyat dokteru Orhan Boşkile!.

— Teşekkür ederim...

— Ben teşekkür ederim azizim... Bu ne mükemmel tesadüf?.. Ben sizi her gün Taninde.

—Cumhuriyette......

Okurdum... Evvelce Cumhuriyetteydiniz değil mi?

— Tandaydım...

— Ya demek şimdi (Tan) da...

— Cumhuriyette...

— Neyse hepsi bir kapıya çıkar. Gazeteler malûm ya birbirlerinin ağızlarına tükürmüşler... Yemek yemiyecek misiniz?

— Hafif yiyeceğim...

— Ben de öyle! Efendim bendeniz hayvan eti yemem...

— İnsan eti mi yersiniz?

— Hayır, hayır... Onu hiç tatmadım... Yani bendeniz (vejetaryen) im. (Hayvanları koruma ve sevme kurumu) âzasındanım. Onun için hayvan eti yemem.

— Aç kalırsınız... Başka yerlerde onların lokantaları vardır ama bizde. Hele trende...

— Zararı yok efendim. Ben biraz zeytin, biraz salata, biraz patates, biraz da yemişle doyarım...

— O halde müsaade ederseniz, bu küçük kahvaltıyı ben takdim edeyim.

— Teşekkür ederim, zahmet olacak...

— Yok yok. (Garson) Gel oğlum. Bak beyefendi ne emrediyor...

O ısmarladı:

— Bana bir zeytin salatası, bol zeytinyağlı... Bir porsiyon patates ezmesi... Yeşil salata, pancar falan... Bir kaç elma, portakal, eğer muz da varsa iki üç tane de ondan getir... Ekmek kartımı vereyim... Ha, reçel var mı, reçel?. Tamam, biraz da reçel getir....

Bana dönerek:

— Ne olacak beyefendi? Bir kaç lokma ile doyuyorum.

— Bir çorba isterim, biraz da soğuk et... Salata bana da getir kuzum... Yemiş bir portakal kâfi.

Ismarladıklarımız gelinciye kadar o anlatmaya başladı:

— Aman beyefendi, ben bu tesadüfe ne kadar sevindim, biliyor musunuz?. Çünkü efendim ben bir masal yazıyorum da fikrinizi almak isterim...

— Bendeniz hikâyeci değilim...

— Aman efendim, sizin romanlarınızı okuya okuya...

— O ben değilim, Burhan Cahiddir. Ben Burhan Felek...

— Canım Beyefendi Cahid olsun, Felek olsun... İş isimde değil, eserdedir.

— İyi amma...

— Allahaşkına müsaade edin anlatayım. Benden güzel fikirlerinizi kıskanmayın!

Tevekkülle cevap verdim:

— Buyurun!

Ve o anlatmağa başladı:

— Efendim hâdise şöyle başlıyor... Adana civarında bir gezinti yapan gayet şık üç bayan...Yollarını şaşırıyorlar... Kadınların yollarını şaşırması pek tehlikelidir... Nihayet gece oluyor. Nereye gideceklerini bilemiyorlar. Kırlarda dolaşırlarken bir mağara görüyorlar... Hava da serpiştiriyor... Ne dersiniz?.

— Ne diyeyim?

— Yani yağmur serpiştirsin mi?

— Serpiştirse de olur, serpiştirmese de...

— Ama kadınları bir mağaraya sokmak lâzım.

— Öyle ise serpiştirsin!.

— Derken efendim, bunlar orada gördükleri bir mağaraya giriyorlar......

O sırada yemekler geldi. Beriki hem atıştırır, hem anlatır:

— Karanlık mağaranın iç tarafında bir ışık var... Oraya doğru ilerliyorlar. Nihayet karşılarına acayip kılıklı, sakallı bir adam çıkıyor... Bunlara arkasından gelmelerini işaret ediyor... Ne dersiniz?

— Hiç...

— Etsin mi, etmesin mi?

— Etsin...

— Hah! Mükemmel! Onlar da herifin arkasından gidiyorlar... Bir müddet gittikten sonra mermerden bir divanhaneye geliyorlar... (masanın yanından geçen garsonu çevirerek:) — Oğlum, bana bir şişe bira getir, taze olsun... (ve bana dönerek devam eder:) ne diyordum!.

— Bira getir dediniz!

— Hayır, o değil... Ha, evet bir divanhaneye geliyorlar... Burada bir büyük kapı... Demir mi olsun, altın mı?

Ben işin alayındayım:

— Demir kapı daha sağlam olur... Daha da ucuzdur... Siz ucuza bakmayın! Bu kapı ne kapısı biliyor musunuz?

— Şeyhislâmkapısı mı?

— Hayır, ona yakın. Süleyman Peygamberin kapısı.

— Ha! O başka. Demek bir türbe.

— Yok efendim! Bu bir fantezi masalı. O mağara Sü-

leyman Peygamberin sarayına giden yolmuş. Bırakın gitsinler!

— Hay hay! Gitsinler...

Birayı getiren garsona:

— Oğlum bana iki yumurta pişirsene! Bir şişe bira daha getir. Ben bundan bir şey anlamadım.

— Hani hayvan?.

— Ben hayvan eti yemem dedim. Yoksa yumurta, tereyağı, peynir, bal, kaymak...

— Ne ise devam buyurun!

— Şimdi bu kadınlar kapının önüne gelince, altın kapının kanadları açılıyor. İçerisi muhteşem bir taht salonu. Süleyman Peygamber etrafında maiyetiyle oturuyor. Bir tarafında hayvanların reisi aslan... Öte tarafında müşavir tilki...

Kadınlar içeri girince kapılar tekrar kapanıyor.

Süleyman Peygamber yaklaşmalarını işaret ediyor. Kadınlar yarı korkudan yarı hayretten donmuş gibidirler.

Bu sırada tilki söz istiyor ve müsaade üzerine başlıyor:

— «Ey insanların hayvanların, cinlerin ve perilerin ulusu! Selâm, ihtiram ve itaat sana olsun. Bizim şu karşında duran üç insan kızından dâvamız, şekvamız vardır. Hakkımızı hak etmelisin!

Aslan, ağır ağır salladığı başiyle bu sözleri tasdik eder.

Tilki konuşur:

— Bunlar tepeden tırnağa bizim malımız, canımız ve kanımızla giyinmişlerdir. Bize ait olanların geri alınmasını isteriz, ey ulu Peygamber!

Süleyman emreder:

— İncelensin! Doğru ise geri alınsın.

Tilki devam eder:

— Evvelâ şu sırtlarındaki kürkler... Kimi bana, kimi zavallı masum kuzuya, kimi kunduza aittir.

— Çıkarın.

Kadınların kürkleri çıkar. Tilki devam eder:

— Başlarındaki şapkaların tüyleri kuşlara, ipekleri böceklere aiddir. Geri alınıvermesini isterim.

— Çıkarın...

Kadınlar şapkalarını da atarlar. Tilki konuşur:

— Giydikleri şu fistanlar, altındaki kombinezonlar, daha alttaki iç çamaşırları, bacaklardaki çoraplar hep ipektir. Sabtekerleme olan bir çalışma ile ipekböceğinin canı pahasına yaptığı kozaları haşlayıp çözerek yapılmıştır. Onların da.

— Çıkarın...

Tilki ister:

— Ayaklarındaki iskarpinlerin üst kısmı yılan, dana ve keçi derisidir. Tabanı mantardır. Mantarları alamayız... Yüzünü isteriz...

— Sökün!

Kunduraların üstü sökülür. Tabanları yüz astarıyla bırakılır.

Süleyman Peygamber sorar:

— Bitti mi?

Tilki cevap verir:

— Boyunlarındaki inci hakikî olmadığından hak iddia edemeyiz. Korsanın lâstiği bizim değildir. Kumaşı sun'i ipek olabilir. Onun için...

Süleyman Peygamber hükmünü verir:

— Birer beyaz pamukluya sarıp salıverin!

Boyunlarındaki sahte kolyeleri, kollarındaki bilezik ve saatleri, parmaklarında pırlantaları, ayaklarında mantar takunyeleri ve sun'i ipek korsalarıyla bayanlar Süleymanın huzurundan çıkarlar. Şimdi ben bunları nereye götüreyim? Masalı bitirmek için bir yere götürmek lâzım.

Portakalımı yiyordum. Son dilimini yuttuktan sonra:

— Dostum! Masalınız çok enteresan. Yalnız iki şey tavsiye ederim. Birincisi bunu yazdıktan sonra kadınların gözüne görünmeyin! İkincisi Süleymanın huzurundan çıkan kadınları tekrar giydirecekseniz sakın memlekette giydirmeyin! Zira yıkım olur, hayvanların hakkını verelim derken adamları mahvetmiş olursunuz! dedim ve veda ederek kompartimanıma döndüm.

Kuğunun ölümü

Ziyaretleri, ama nezaket ziyaretlerini pak bab tutmam. Adamcıl olmadığımdan değil, edecek lâf bulamıyorum da onun için. Bir yere gidiyorsunuz. Sizi resmî beyanat cinsinden bir tebessümle karşılıyorlar. Hele kışın bu tebessüm, kaloriferli apartımanlar kadar soğuk oluyor. Çünkü zaten bir tek sıcak oda var. Orada da aile oturuyor. Siz gelince hiç değilse aile reisi tedirgin oluyor, sizi soğuk bir salona alıyorlar. Birlikte üşüyorsunuz. Onun için havalar soğuyunca ben pek teklifsiz olmadığım yerlere gitmem. Vücudümüz âleme rahmet değil ya! Ne diye elin rahatını bozayım? Ne diye herkes benim için ayaz kessin? Gittiğimize göre bari bir güzel sohbet etsek ya! O da yok.

Hal, hatırdan sonra:

— Ne var, ne yok beyefendi? Diye sorarlar.

Bu sualden maksadı acaba nedir? Bilseniz, ona göre bir cevap vermeğe çalışırsınız. Bilmeyince, dersini yapmamış talebe gibi kem küm edersiniz.

— Güzellik sözü beylik bir lâftır. Meselâ bir başsağlığı temennisine gitmişsiniz. Herif size ne var, ne yok? dediği zaman:

— Güzellik! Denir mi?.. Denir, çünkü burada güzellik mânâsını bilmeden söylenen arabca dualar gibidir. Bazan insan falso da yapar. Meselâ:

— Harb için ne dersiniz? Diye sorarlar. Siz de:

— Eh! İnşaallah bu kış biter. Dersiniz. Meğer öteki o fikirde değilmiş.

— Ne münasebet efendim! Durun bakalım! Daha çook kışlar geçer diye cevap verir. Yahut siz:

— Vallahi pek biteceğe benzemiyor, baksanıza, Almanlar... Derken:

— Yok efendim yok. Onlar son kozlarını oynuyorlar. Bu kış taarruzuna dayanamazlar... falan filân...

Pahalılıktan bahsetseniz, belki satıcıdır. İhtikârdan bah-

setseniz, belki vurguncudur. Belediyeden bahsetseniz, belki Şehir Meclisindedir. Sudan bahsetseniz, belki Terkos İdaresindedir. Havadan bahsetseniz, belki rasathanededir. Onun için ben daima keçi boynuzu gibi bilhassa şahsıma ait cevaplar veririm. Ya:

— Aman beyefendi, gelirken bir ayağım kaydı, az kalsın boylu boyunca kaldırımın üstüne yatıyordum, derim. Yahut:

— Tifüs aşısı yaptırdım da efendim kolum ağrıyor. Gibi bir şey söylerim. Gerçi içlerinden:

— Hep de kendinden bahseder bu adam, diye ayıplarlar ama hiç değilse şunun bunun mukaddes fikirlerine —çünkü bir çoklarımızın fikirlerimiz mukaddestir— aykırı lâf etmiş olmam.

Bununla beraber nezaket ve muaşeret zaruretleri vardır ki insanı ister istemez ziyaretlere mecbur eder. İşte ben de bu hafta o mecburiyetlerden birinin zoru altında bir karı bir kocadan mürekkep alafranga bir ailenin ziyaretine gittim. Hanım uzun zaman Avrupada kalmış. Müzik meraklısı, yahut öyle görünür. Bey yorgun. Her şeyden yorgun. İşten, hanımdan, müzikten, lâftan. Hattâ esnemekten bıkmış bir adamdır. Halleri vakitleri yerinde görünürler. Bir sürü eski ailelerle akrabalıkları vardır. Hangi sefirden, elçiden, müsteşardan bahsetseniz ya beyin, ya hanımın kuzeni çıkar... Haniya aile değil Hariciye Vekâleti gibi bir şey...

Akşam üzeri gittim. Yani onların tâbiriyle apre-midi. Yalnızdılar... Bay bir köşede oturuyor, hanım da iskambil kâğıdıyla pasiyans açıyordu. Eskiden biz buna iskambil falı derdik....

Beni iyi karşıladılar. Lâf etmekten bıkmış, susmaktan usanmış bir çift için benim gibi bir ziyaretçiyi iyi bir vakit geçirme vesilesidir. Çünkü ne olsa ben az çok konuşur bir adamım.

Aldıkları salon pek sıcak değil. Hanım:

— Isıtmıyorlar efendim; dedi. Esmoya bir soba kuralım, dedim. aldırış etmedi... Ben safdillikle sordum:

— Esmo kim hanımefendi, kapıcı mı?

Bey gülümsiyerek müdahale etti:

— Hayır, bendenizim... Bizim hanım isimleri daima küçültür. Adım İsmail değil mi?

— Çok daha pratik değil mi beyefendi? İsmail... Üç silâplı (heceli) ağızda artiküle etmek zor... Onun için ben Esmo diye çağırırım...

Zoraki gülümsedim...

O esnada oturduğumuz salonun kapısı yavaşça açıldı.

Hanım:

— Gel yavrum, gel Viki! dedi. Çocukları olmadığını biliyordum, ama, belki bir evlâtlık almışlar sanarak bekledim... Kapı açılmakla beraber içeri kimse girmedi. Allah Allah!

Hanım hâlâ:

— Gel yavrum! diyor. Bir kaç saniye tereddütten sonra anladık. Bir küçük fino köpeği. Salonun ortasındaki masa, kapının alt kısmını görmeme mâni olduğu için girerken hayvanı görmemişim. Hanım prezante etti:

— Viki pek zeki bir hayvandır. Hoşumuza gitmiyen adamlara derhal bağırır. Geçende şey gelmişti... tahsildar... Ona bağırdı. Bana enjeksiyon yapan eczacıya da bağırıyor. Bakınız size bir şey yapmadı.

Hayvan da çirkin, lânet yüzlü bir şey! Ben nezaket olsun diye elimi dizime vurarak:

— Gel Kiki! Demiye kalmadı. Seninki «hop!» diye kucağıma atladı... Köpeklerle de pek aram hoş değildir. Lâkin başa gelen çekilir, ne yapalım? Ben bu konuşmaları yaparken bey oturmuş, başını eline dayamış dalgın dalgın bizi dinliyor, ve parmaklarıyla başında dümbelek çalıyordu.

Görüşmemiz ölü noktasına geldiği sırada hanım içtinabı kabil olmıyan mevzua girdi ve girmesiyle beraber de beyde sinirlilik alâmetleri belirdi:

— Konsere gittiniz mi?

— Bendeniz o tarihte Ankaradaydım. Maatteessüf gidemedim. Dedenin eserlerini çalmışlar.

— Hangi konserden bahsediyorsunuz?

— Konservatuar tarihi Türk...

— Hayır. Hayır! Ne münasebet? Ben onu söylemiyorum. Konservatuar yaylı sazlar konserini soruyorum.

— Bendeniz alafrangadan anlamam.

— Aman beyefendi! O nasıl lâf öyle! Hiç anlamaz olur musunuz?. Mahsus söylüyorsunuz.

— Hayır vallahi doğru söylüyorum. İki gözüm kör olsun ki anlamam!

— Rica ederim. Böyle konuşmayınız. Sonra gözümden düşersiniz! Şakayı bırakın... (Mendelson) u tanır mısınız?

— Hayır... Kim o?

— Canım kompozitör Mendelson...

— Hayır, hiç rastgelmedim.

— (Gülerek) canım adamcağız çoktan öteki dünyaya gitmiştir. Eserlerini tanır mısınız? demek istiyorum.

— Hayır hanımefendi?

— (List') e ne dersiniz?

— Ne listesi efendim?

— (Gülerek) siz yalnız yazılarınızda değil konuşurken de şakalaşmayı seviyorsunuz... Demek (List) ten hoşlanmıyorsunuz... Anlaşıldı. Şakrak yani ge parçaları seviyorsunuz. O halde Stravs Rişard'ı seveceksiniz.

— Hiç işitmedim hanımefendiciğim. Pek meşhur bir artist mi kılavuz Reşad?

Kadın katılıyor gülmekten... Baktı ki ben anlayanlardan değilim... Sordu:

— Peki siz en çok kimi seversiniz?

— Valdeyi...

— Ekselân, Epatan! Lâkin onu demiyorum. Hani nasıl diyorsunuz musikinazlardan......

— Ha, musikişinaslardan mı? Bizim bestekârları severim.

— Sizin tezgâhtarlar mı?

— Yok efendiciğim. Bestekâr! Yani kompozitör...

— Yaaa! Demek sizde de kompozitörler var.

— Var ya hanımefendiciğim. Itri, Hâfız Post, Osman Bey, Nikoğos Ağa, Dede... İsmail Ağa.

— Aman ne tuhaf! Ne gibi parçalar kompoze etmişler bunlar?.

— Çook... besteler var. Peşrevler... Meselâ Osman Beyin Uşşak peşrevi...

— Bu Osman Beyin uşakları da kompozitör müdür? Demek o İsmail Ağa.

— Hayır efendiciğim, peşrev yani nasıl söyliyeyim? Hani hava başlamadan önce gelen parça.

— Anladım... Uvertür monşer. Demek sizde uvertür de var. (Kocasına:) Görüyor musun Esmo? Uvertür varmış, sen farkında değilsin...

— Var efendim! Hepsi var. Bizde makamlar var, usuller var...

— Makam nedir?

— Nasıl anlatayım bilmem ki? Alafrangada makam yok mu acaba? Herhalde olacak. Hani sesin nağmesi...

— Sesin nanesi?. Komparanpa! Anlıyamadım.

— Makam işte hani âhenk.

— Ha! Armoni demek istiyorsunuz.

— Öyle olacak demek...

— Siz sahi hiç alafranga dinlemez misiniz?

— Dinlerim efendim, ama hani pek aramam.

— Durun size bir parça çalayım! dedi ve kalkıp içeri odaya girdi. Kocası eğilip kulağıma fısıldadı:

— Kusura bakmayın hastadır, musikisi hastası. Şimdi size (La mort du Cygne) parçasını çalacak. Son günlerde yalnız onu çalıyor. Bugün beşinci defa...

Hanım elinde bir kemanla girdi. Girerken telleri tırnaklıyor ve akord ediyordu. Geldi, karşıma dikildi:

— Size şimdi bir parça çalacağım. Pek santimantal bir eserdir. Mort du Cygne yani kazın ölümü.

Kocası tashih etti:

— Kaz değil, Kuğu kuşu...

— Evet. Hep unutuyorum. Koğa kuşu işte! Ve başladı çalmaya... Yayın reçinası mı eksik, hanımın reçinası mı? Her halde bir eksiği var ki keman ara sıra yük kapısı gibi gıcırdıyor...

Başa gelen çekilir. Ne yapalım. Dinlemeğe başladık. Bey de gözlerini kapadı, mürakabeye vardı... Hanım çalıyor... Hem:

— İşte şimdi havuzdan çıktı... diye izah ediyordu. Ben ipnotize olmuş gibi oturuyorum, ne zaman bitecek? diye bek-

yorum. Beş on dakika çaldıktan sonra:

— İşte şimdi yere yatıyor... diye izah ederken, bên unutmuşum, kucağımdaki ayaklandı. Bey uyuyormuş. Köpeğin hareketini görünce eliyle:

— Sus! diye sessizce tenbih etti. Köpek dizimin üzerinde ayakta durdu. Kadın hepsini terbiye etmiş efendim. Hem titrek titrek çalarken hem de:

— Şimdi kanatları düştü. İşte titriyor, titriyor ,titriyor...

Ben de o sırada dizimde bir titreme ve ıslak bir sıcaklık hissettim. Gözümün ucuyla baktım. Fino bir ayağını kaldırmış titriyor...

Hanım bana soruyor:

— Hissediyor musunuz? Titriyor... İşte titreme bitiyor ve.. ölüyor... dedikten sonra son yayı çekti, kemanı koltuğa attı ve:

— Öldü... dedi. Ben gayri ihtiyarî:

— Oh, Allah rahmet eyleye! demişim. O, sordu:

— Nasıl, hissettiniz mi?

— Ettim hanımefendiciğim.

— Ama bütün sıcaklığı ile, titremeleriyle.

— Hepsini, hepsini... derken gözü köpeğe ilişti ve dizlerimin ıslaklığını gördü...

— Şeri!.. dedi, ne hisli köpek! Ne zaman bu parçayı çalsam, mutlak bir manifestasyon yapar... Pardon beyefendi, mil pardon!. Kusuruna bakmayın! Çok santimantal hayvan! Gel Mari... O dö kolon getir!..

Bir kaç katre kolonya ile gûya şartlandıktan sonra veda edip çıktım... Dışarıda küfür küfür... Rüzgâr esiyordu.

Hakkı Süha Gezgin

Yemen'de şehid olan Miralay Rıza Beyin oğludur. 1895 te Manastır'da doğdu. Manastır, Berat ve Selânik'te ilk ve orta tahsilini tamamladıktan sonra İstanbul'da Hadika-i Meşveret İdâdîsinde okudu. Kendi kendini yetiştirmiştir. 1913 tenberi öğretmendir. Pek çok tercümeleri, makale ve hikâyeleri vardır.

«Gazete ve dergilerde «Seyyah» imzasıyla pek çok yazdığı için, «Gezgin» soyadını almıştır. Gençliğinin ilk devresinde şiirler yazmıştır. Nesrinde ve gündelik yazılarında, mizaha yer veren orijinal bir üslûbu vardır.»

Hulle

İçtima usullerindeki acemiliklerini bildikleri için ön tarafa asrileri koymuşlardı. Bu teklif üzerine onlar ellerini kaldırınca, bütün salondakiler, imama uyan cemaat gibi sorup anlamadan kollarını havalandırdılar. Zaten çıplak kollarının teşhiri de hoşlarına gitmişti. Kabul şartı böyle bir nümayiş olduktan sonra ne teklif edilse reddedemiyeceklerdi.

Yaşlı, iri ve şişman bir hanım, gurur ve sevinçle yüzü kıpkırmızı kürsüye çıktı. Ön sıralardan başlayıp her tarafa sirayet eden sürekli bir alkış içinde riyaset makamına oturdu.

Birinci hatip:

— Daha bitmedi; şimdi de bir kâtip seçilecek, nizamnamenin okunmasını ve idare heyeti intihabatını başka bir celseye bırakacağız. Bugün onlardan daha mühim bir ruznamemiz var. Kadınlığın, nasıl bir kuvvet olduğunu yalnız erkeklerden ibaret hükûmete bildirmek lâzım. İçinizden söz söylemek istiyenler varsa, reis hanım efendiden müsaade alırlar, sıra ile fikirlerini bildirirler.

Son sıralardan yaşlı bir hanım atıldı;

— Benim diyeceğim var... Kocam olacak o boyu devrilesi herif, her gece zil zurna şarhoş geliyor... Evvelâ hükûmete bunu yazalım ve...

Yer yer fıkırtılar başlamıştı. Dönüp bakanların, sandalya gıcırtıları arasında reis hanımefendi gülmemeğe çalışarak:

— Belki bir gün sıra ona da gelir efem; dedi; fakat şimdi ruznameden ayrılamayız. Kadınlığın itilâsına dair söyliyeceğiniz varsa kürsüye buyurun.

Kadıncağız ruznamenin ne demek olduğunu bilmiyordu ve itilâ kelimesi de aklına yatmamıştı, sustu. Zaten şuradan buradan bir çok kollar kalkmış, reisin önündeki kâğıt isimlerle dolmuştu. Kayıt muamelesi bittikten sonra, reis:

— Şehnaz Hanımefendi, buyurunuz söz sizin.

Dedi. Kalabalığın içinden kesik siyah saçlı, esmer bir genç kız yükseldi ve sandalyalar arasından ip atlar gibi sıçraya sıçraya geçerek kürsüye çıktı, İnce keskin bir sesi vardı.

Kelimeler, dudaklarının gergin yayından birer iğne gibi fırlıyor, kulaklarda hafif bir vızıltı bırakıyordu:

— Ben, Darülfünunda hukuk yaptım; diye başladı. Ne zamandır kadınlığın kendi hakkını dâva edeceği bu mesut günü bekliyordum. Fıkıh meseleleri içinde senelerce kafa patlattım. «Kitab-ül-nikâh» ı ezberledim. İstiyorum ki, memleketimizde kadın tarihinin bu içimai, istiklâlinin başladığı gün olsun ve her sene bu aziz günün yıldönümü alkışlansın. (Sürekli alkışlar). Evet, bizi ezen kara kuvvetin elinden şeriat kamçısını artık alalım. Binlerce seneden beri gömdüğümüz hemşirelerimiz beyaz, güzel omuzlarında bu kırbacın mor izlerini taşıyorlar.. Tarih, esaret devrinin kalktığını yazmakla nihayet kocaman bir yalan söylemiş oluyor. Şarkta her evli kadın, kocasının esiridir. Daha ne vakte kadar bu zillete katlanacağız? (Yine sürekli alkışlar).

Hatip hanım durdu. Heyecandan göğsü kabarıyor, ideali uğrunda meydana atılmış bir kahraman gibi gözleri parlıyordu. Titreyen eliyle bardağı aldı, dudaklarını ıslattı, sonra:

— Fakat mesele ve felâket yalnız bununla da kalmıyor. Ne yazık ki hürmetle yâdâ mecbur olduğumuz kanun sayfaları parçalanmış kadın haklarının kanları ile kıpkırmızı. Şimdiye kadar bir kul çıkıp bu haksızlığa karşı haykırmamış. Erkeklerimiz hâlis birer kasap kafasıyla yalnız etlerimizi düşünmüşler, bizim de bir kalb ve ruh sahibi olduğumuzu akıllarına bile getirmemişler. Bilirsiniz ki dünyada ne ferd, ne zümre hakları doğru ve şaşmaz bir terazi ile ölçülemez. Hak, hürriyet gibidir. Bahşedilmez, zorla alınır. Biz işte kilitleri paslanmış zindanlara atılan haklarımızın kollarındaki zincirleri kırmak için toplandık.»

Darülfünunlu hukuk doktorunun sözleri ön sıralardan alkışlarla karşılandığı halde arka taraflardan hoşnutsuz bir mırıldanma dalga dalga, yükselmeğe başlamıştı. Artık anlamıyarak dinlemekten canları sıkılmıştı. Bu mırıltı biraz sonra ön sıralarda derin medlerle çalkalandı.. Yalnız kürsüye çıkmak ve bir kaç dakika bütün gözleri kendi üstünde toplamak muvaffakıyeti için söz alanlar, bu uzayan ve haktan bahseden nutukta yavaş yavaş kendi haklarına karşı bir te-

cavüz görmeğe başlamışlardı. Bu hatip namzetleri her alkış sonunda birbirlerine eğilrek:

— Aman ne soğuk!.

— Ağız değil... Mübareğinki şimal kutbu!.

— Biraz daha sürerse vallahi bayılacağım.

Diye Darülfünunluyu çekştiriyorlardı. Fakat onun bitireceği yoktu. Çıktığı kürsüye tahtını kıskanan bir padişah ihtirasıyla sarılmıştı, devam etti:

— Gerçi son zamanlarda dizginlerimiz biraz gevşedi. Saçlarımızı kesiyor, sigaralarımızı içiyoruz. Fakat bütün bunlar, çok basit şeylerdir. Şark, bilhassa Türk kadını, pek eski zamanlardan beri sedire yan gelip nargile marpucundan emziğiyle temsil edilir. Kartpostallarda tabiî bu tipi hepiniz görmüşsünüzdür. Hayır, biz bunlarla iktifa edemeyiz... Kanunlar değişmeli, memleketin resmî hayatında erkekle kadının hukuk farkları kalkmalıdır. İzdivaç hayatı daha eşiğinde haksızlıklarla başlıyor. Her gün işitiyoruz: Falan Bey, falan hanımı almış! Acaba neden filân hanıma, falan beyi almak salâhiyeti verilmiyor? Erkeklerin bize böyle satın alınması mümkün birer mal nazarıyla bakmalarına ne vakte kadar tahammül edeceğiz? Yapacağımız inkılâpta bu fark ortadan kaldırılacktır.»

Nutuk, herkesi alâkadar eden canlı ve heyecanlı noktalara gelmişti. Hatibin sesi azgın bir alkış fırtınası içinde kayboldu. Arkada uyuyan yaşlı hanımlar, bu gürültüden huylanarak dudaklarında (lâhavle) lerle birbirlerine bakıştılar. Ortalık durulunca yine o ince keskin sada işitildi:

— Pek muhterem ve mukaddes hanımefendiler, bugün huzurunuza çıkmaktan maksadım, hepinizin bildiği, hepinizin çektiği esaret ıztırabını anlatmak değildir. Daha başka yüksek bir hakkımızdan bahsedeceğim.

Kalabalığın arasından bir kaç ses birden:

— Ama çabuk... Bizim de diyeceklerimiz var!

— Bir saattir söylüyorsun!

— Kanun çıkaralım ev işlerini erkeklerin göreceğine dair..

Diye çıkıştılar.

Reis müdahale etti:

Olmaz hanımlar! Eğer hepiniz birden konuşmağa baş-

larsanız, mümkün değil bir neticeye varamayız. Hem usulden değildir. İçtimalarda gelişi güzel konuşulmaz.

Bu ihtara kızanlar ve meclisi terkedenler oldu. Sükûnun biraz avdet ettiğini gören hatip devam etti:

— Evet yüksek, ulvi bir hakkımız çiğnenmiştir. Bizi şeriat ismi altında kepaze ediyorlar. «Hulle» den bahsedeceğim. Bu kelime, telâffuz edilince kadınların çoğu çıplak bir adam görmüş gibi ürkek, utangaç çocukları andıran bir halle yüzlerini kapadılar. Arabca ve pek çapraşık tecvidli olmasına rağmen, hepsi bunun hem mânâsını, hem de nasıl telâffuz edildiğini biliyorlardı.

Hatip köpürdü:

— Ne oluyorsunuz?. Bu kelimenin telâffuzundan değil. vücudumuz üzerindeki tatbikatından utanmalıyız. Herif eve sarhoş gelir. Karısına kızar: «Boş ol!» diye bağırır. Senelerce bir yastıkta geçen ömrün üstüne bu, bir balta gibi düşerek bütün bağları koparır. Kırk yıllık karı koca birbirlerine artık yabancı olurlar. Bunu pişmanlık takip eder; nikâh tazelenir, bir kaç gün sonra yine bir sarhoşluk, bir kavga ve bir «boş ol!» daha olur. Üçüncüden sonra nikâh tazelenmesi için zavallı kadının eski kocasına bir başka adamın kucağından geçerek gitmesi şart... Bu ne kepazeliktir? Zevcenin bu işte ne kabahati var? Hangi cürmü için bu cezaya çarpılıyor? Şeriat molla, bunu düşünmemiştir. Bektaşinin dediği gibi, eğer mutlaka lâzımsa, hulle erkeğe yapılmalıdır.

Fıkıh erbabı bir de utanmadan: «Hulle kadını himaye için mevzudur!» tekerlemesini yuvarlıyorlar. Demek istiyorlar ki bir erkek karısının bir başka adamla teması karşısında dehşetli azap çeker ve o âkıbeti düşünerek karısını boşamaz. Bir defa her gün mahallelerimizde geçen (hulle) vakalarıyla bunun ne çürük bir müdafaa olduğu âşikârdır. Fakat bunun içinde bizlere yine ne büyük bir hakaret vardır. Felâkete uğrayan (hulle) nin çilesini çeken kadının kendi haysiyeti, kendi şerefi hiç kaale alınmıyor da erkeğin kıskançlık azabına uğraması uğrunda bir vasıta diye kullanılıyor. Sonra da sorarsanız: «Sizi müdafaa ediyoruz!» demekten de sıkılmazlar. Bu mesut içtimaın ilk yıkacağı zulüm hisarı bu olmalıdır. Bu

şerefli kürsüyü diğer hemşirelerime terkederken bilhassa bu nokta etrafında söz söylemelerini rica ederim.»

Hatip alkışlar arasında çekildi. Bundan sonra daha bir kaç hanım kırıtarak bu mevzu üzerinde mütalâa yürüttüler. Hattâ bir tanesi lâfının arkasını getiremiyeceğini anlayınca heyecandan bayılmış gibi göründü.

(Hulle) bahsi alıp yürümüştü. Bütün söz söyliyenler ona hücum ettiler: «Kanunları erkeklerin yaptığı müddetçe kadınlık için mutlak bir kurtuluş günü doğamaz. Siyasî bir cemiyete inkılâp edelim. Fırkalar tesis ve idareyi ele alalım; başka çare yoktur!» dediler.

Mesele, tam reye konulacağı sırada arkadan kısa, yuvarlak bir kadın haykırdı:

— Bu hususta son sözü ben söylemek istiyorum.

Bütün başlar merakla ondan tarafa döndü:

— Kim acaba?..

— Tanıyor musunuz?

Tarzında fısıltılar ağızlarında dolaştı.

Bu, ellisini geçmiş, fakat henüz kollarının yuvarlaklığı kaybolmamış, içinde genç bir parıltı yanan yeşil gözlü bir hanımdı. Bakışlarında hâlâ sönmemiş ihtiraslardan kalma sıcak bir ışıkla salondakileri uzun uzun süzdü. Kabarık burun kanatları ağır ağır açılıp kapanıyor, dudaklarının etrafında çizgiler tatlı bir çarpıklıkla seyiriyordu. Birdenbire:

— Benden evvel söyliyenlerin hepsi genç, hepsi yeni yetişmelerdi! Diye başladı. Daha olgunlar için de benim söz almaklığım lâzım geldi. Gerçi Darülfünunda okumadım. O hanım kızım gibi süslü lâflar söylemesini de bilmem; fakat esasen maksadım için bunlara da hacet yok. Körpe ve güzel bir kızın (hulle) den bu kadar nefretle bahsetmesi pek haklıdır ve belki hakikaten bu mesele de pek insanca bir şey değildir. Lâkin unutmamalı ki, islâm kadınlığı için yegâne tenevvü, çeşni vasıtası da ancak hulledir. (Gürültüler!) Bize zulmeden bir kocadan alacağımız en tatlı intikam, olsa olsa budur. Bu kuvvetli silâhı ne diye kendi elimizle kırıyoruz? (Uzun, sürekli gürültülerle beraber; aferin! Yaşa kadınım sesleri!) sonra biz (Havva) nın kızları birbirimize yardımla mükellefiz.

İhtiyar değil; fakat meselâ pek çirkin bir hemşiremizi ele alalım. Bu kadıncağızın, kendisine ancak tahammül eden kocasından başka bir erkeği canı çekerse ne yapar? Güzelliği yok ki, istediğine nail olsun. Onun bu emeline kavuşmasını yine mübarek şeriata borçluyuz. Kocasını kızdırır boşanır; yalvarır tekrar varır. Böyle böyle nihayet iş (hulle) ye dayanır.

Son hatip sözünün burasında biraz durdu. Dudaklarında iştihalı bir tebessümle:

— Hem uzaktan misal getirmeye ne hacet efendim?. Biraz daha samimi olursak hepimizin bu hususta anlaşamıyacağımızı kim iddia edebilir?

Dedi. Son cümlesi cemaatin isyanlı rüzgârıyla savrulmuştu. Yakasını ısıranların, «Aman ne sıyırık şey!»; «Biz ne ise ama, aramızdaki koskoca polis de bütün bunları dinledi. Eyvahlar olsun a dostlar, iki paralık olduk!» diyenlerin merdivendeki münakaşaları gittikçe yükseliyor, hırçın gürültü her an biraz daha büyüyordu.

F. Celâlettin

Hariciye memurlarından Ahmet Celâlettin Beyin oğludur. 1895 te İstanbul'da doğdu. 1918 de Tıbbiye'yi bitirdikten sonra, Toptaşı Akliye ve Asabiye Hastahanesinde ihtisasını yaptı.

Şimdi Bakırköy Hastahanesinde başhekimdir. Asıl adı, Fahri Celâl Göktulga'dır. Hikâyelerinde F. Celâlettin takma adını kullanır.

«F. Celâlettin'de az çok Molière'in izlerine (tiplerin inşası ve teoridi bakımından) rastlamak mümkün. O da, Fransız müellifi gibi, beşerî zaafları bazan bir tek tip halinde canlandırıyor. Fakat F. Celâlettin'in Molière'den farkı ve imtiyazı, işlene işlene harab edilmiş olan belli başlı karakterleri değil, alaturka musikinin kendine has çeyrek sesleri gibi, çeyrek tipleri; kenarda köşede kalmış silik şahsiyetleri, biraz göze çarpacak hale gelinceye kadar mübalâğalandırarak bize anlatmasındadır. Onun hikâyelerinde her gün gördüğümüz halde görmediğimiz İstanbulluları buluruz.»

Zahir Güvemli

Çevir Herifi Geri

O zamanlar muayenehanelerimiz yoktu da eczanelerde oturur, hasta beklerdik. Eczacı işinin ehli, bir eski kurttu. Beş altı hekimi, hiç birini darıltmadan, öyle, yollu yolunca idare ederdi. Sıra, edeb, erkân bilirdi.

Bir sabah yine eczanede oturuyorduk ki, bana seslendi:

«— Doktor Bey, Ahmetlerde bir kadın doğuramıyor, zatınız teşrif buyurun, 10 kâğıt verecekler...» dedi.

Çantama davrandım. Forseps, klordetil, pamuk paketlerini, neşterimi, makaslarımı, bir daha gözden geçirdim.

Yanımda eli kırbaçlı bir keleş oğlancağız peyda oldu.

— «Neyle gideceğiz oğlum?» dedim.

Çenesinin ucuyla işaret etti ki vasıta dışardadır. Kapının yan tarafında bir yaylı araba duruyordu. Oğlan yerine sıçradı, ben içeriye uzandım.

İkindiye doğru uyanmışım. Amma da uyku...

Bozuk yollarda tekerlekler hep aynı gıcırtıyı çıkarırsa uykunun ucu bucağı olmuyor. Karnım acıkmış...

Arabacıya dedim ki:

— «Yiyeceğin var mı oğlum? Ben tedariksiz çıkmışım...»

Kel oğlan, kuşağının içinden yufkaya sarılmış, soğanı bol, kıymalı bir azık çıkardı. Koparıp verdi. Hava kışa yakındı. Arabanın dışında sicim gibi bir yağmur yolları vıcık vıcık ediyordu. İki taş döven hayvan yokuşları güç çıkıyordu. Yollar gitgide dağlara doğru yükseliyordu. Belliydi ki gittiğimiz yer bir dağ köyü idi.

Arabacı ile lâkırdı, içime basan sıkıntıları unutturdu:

— «Daha ne kadar gideceğiz?» dedim.

— «Eh biraz daha», dedi.

Anladım ki gece yarısını bulacağız. Neden derseniz, onların «biraz daha» sı en aşağı altı saattir.

— «Gelin kaç saattir doğuramıyor?» dedim.

— «Eh iki gündür sancılı...» dedi.

Lâkırdı yine bitti...

— «Gelin senin neyindir?» demek aklıma geldi.

— «Ağamın karısı...» dedi.

Bir saat daha gittik... Bir uçurumun kenarından geçiyorduk ki önümüze, koca bir kazan büyüklüğünde bir taş yuvarlandı. Hayvanların önünden aşağı doğru yuvarlanırken arkadaşım kırbacının ucuyla yolun üstüne düşen tepede bir şey gösteriyordu. «Ne oluyoruz?» diye başımı dışarı çıkardım. Koca bir ayı, ayakta bize bakıyordu. Ben şaşkınlığımdan pek anlamamıştım ki arabacı:

— «Bize taşı atan odur!» dedi.

— «Ey, şimdi ne olacak?» diye telâş ettim.

— «Hiç...» dedi. «Geçelim bakalım...»

Geçtik. Ben oturduğum yerden daha kolay seyrediyordum. Bir aralık, ayı, dört ayağının üstüne indi. Yürüdü, gitti.

Fakat bir yol dönemecinde önümüze, daha irisinden bir taş yuvarladı. Oğlan oturduğu yerden, hayvanları durdurmadan, bağırdı:

— «Çekil ulan, çekil, koca herif...»

Fakat koca herif bu sefer ön ayaklarının üstüne kapanmadı, ileri doğru yürüdü. Birden yolun üstüne atladı. Benim korkudan nefesim tutulmuştu. Hayvanların önünü kestirmek ister gibi bizi önlemeğe geliyordu. Silâhım yoktu. Çocuğa dedim ki:

— «Silâhın var mı?»

— «Ne silâhı be?» dedi. «Ondan korkup da silâh mı taşıyacağım? Gelirse görür o beni...»

Bu tüysüz, yalın yüzlü oğlancağıza hayretle baktım. İçime tuhaf bir emniyet gelir gibi oldu. Amma, ne eylersiniz ki, ayı sanki bize düşman kesilmişti. Bir zaman arabanın önünden dört ayakla gitti. Sonra, birdenbire soldan geri etti, ayağa kalktı. Sanki hayvanların yularına yapışacaktı. Beygirler ürktüler. Ben ümitsiz bir ah çektim. Fakat küçük arabacı birdenbire yerinden yere atladı. Hiç tereddüt etmeden ayının üstüne yürüdü. Yemin ederim ki, ikisi karşı karşıya gelince, ayı onun tepesinden bakacak kadar iri, çam yarması gibi duruyordu.

Birbirlerinin gözlerinin içine gözlerini dikmişlerdi. Aman-

sız bir mücdele, evvelâ gözlerde başlamıştı. Çocuğun elindeki kırbaç birdenbire onun suratında şakladı. Öteki, kırbacın sırımını tutmak ister gibi bir şey yaptı. Fakat bu sefer de kırbacın değneği birbiri ardına suratında şakır şakır inip kalkıyordu.

Bense yerimden bile çıkacak halde değildim. Açıkçası, korkmuştum ve utanmadan, oğlum yerindeki yavrucağın imdadına gidemiyordum. Ama işin doğrusunu ararsanız onun da beni böyle bir yardıma çağırmağa niyeti yoktu... Benim yardımıma tenezzül eder miydi? Fakat aradaki yaradılış farkı o kadar büyüktü ki, ayı, oğlanı birden belinden kapar, yerden yere çalar, başını avuçlarının arasında patlatabilirdi.

Hep bu ihtimaller kafamdan geçip giderken dediğim de oldu. Ayının, onu, sol elinden yakalamasıyla altına alması bir oldu.

— «Eyvah, gitti çocuk!» diye haykırdım. Atlar, korkularından mütemadiyen titreyip kişner gibi sesler çıkarıyorlardı.

Fakat arabacının, alta gitmesiyle beraber, ayının acı acı sesler çıkararak kaçmak istediğini farkettim. Çocuk, olmaz bir soğukkanlılık ve meharetle koca hayvanın hayalarına saldırmıştı. Ayı çırpınıyordu. Sonra, birdenbire dört ayağının üzerine inerek ileri doğru fırladı. Bir müddet çocuğu kendisiyle beraber, bir iki metre sürükledi. Ben, arabadan ineyim, mel'unun kafasına bir iki taş yerleştireyim dedim. Fakat, ayı, ben davranmadan hayalarını kurtarıp ormana doğru saptı.

Kel oğlan, sanki bir şey olmamış gibi, gülerek, küfrederek, tekrar yanımığa geldi. Arabayı sürükleyip uçurumlara yuvarlamağa hazırlanmış beygirleri teskin etti. Sonra bana döndü:

— «Yoksa ürktün mü Efendi?» dedi.

Ben cevap verecek halde değildim.

— «Sen üzülme...» dedi. «Mademki ben buradayım, onu senin yanına sokmam...»

Ben yarı mahcup, kılığımdan, erkekliğimden utanmış, gözlerim önümde, sustum.

Akşama kadar böyle gittik.

— «Daha gelmedik mi oğlum?» demeğe mecalim yoktu. Akşam yemeği vakti, çocuk, ayılı eliyle, yine kuşağının ara-

sından azığını çıkardı yine çoğunu bana verdi.

— «Zıkkımlan da kes sesini...,» der gibi bir hali var mıydı? Yo, sanmam... Fakat karanlık çoktan basmıştı. Saatime baktım ki, on biri bulmuş.

Birdenbire bir dağın eteğinde durduk. Bana:

— «İn efendi!» dedi. «Buradan dağa eşekle çıkacaksın.»

Islak dağ yollarında bu sefer de saatlerce eşekle mi gidecektik?. Geldiğime, geleceğime bin pişman, nereden peyda olduğunu bilmediğim eşeğe binmeğe hazırlanırken gecenin karanlığı içinden, dağın tepesinden bir ses bağırdı:

— «Ulan Ahmet sen misin?»

Çocuk haykıra haykıra cevap verdi:

— «He...... Biziz......»

— «Ulan bir kızımız oldu, çevir herifi geriye...»

Eh, çocuk doğduktan sonra herife de sanki ne lüzum vardı? Arkadaşımı utandırmamağa dikkat ederek:

— «Haydi dönelim evlât...» dedim.

Kaşkul-u melûn

Ev sahibi, avukat, virgüllü, noktalı, konuşur, hem de yollu yolunca... Fırsattan istifade, bedava konsoltonun açıkgözlüsüne:

— Temyizin kararı, tevhidi içtihada gitmeden evveline,nazaran daha ihtiyaca salih gözüküyor. Mesele de şıkkı evvel, şıkkı saniye mütearız değil; aksine, mütemmimdir. Mâ'razı hacette süküt ikrardır. Cevdet Paşa merhumun noktai nazarına Haydar Efendi, Mecelleci Ahkâmı Adliyyenin... diyordu.

Baktım ki vaziyet, içinden çıkılır gibi değil... Sigara dumanları arasında ampuller daha donuk, büfenin önünde konyaktan votkaya, votkalı konyağa, konyaklı votkaya, cin, şampanya, viski... Efendim, karalı, siyahlı, boyalı, frizeli, birbirinden güzel kadın başları arasında Müsavat hanımefendi:

Boyda boyun değil amma herif
şamamasın şamama
Ayda bir kerecik olsun herif
yollamazsın hamama.

türküsünü Peruzâne eda, Şamramâne tavırla, sağdan sola, soldan sağa lerzan ve girizan söylerken Kemal, içkili masasının başında traştan parlamış yüzünde tek gözlüğünü lehimsiz nasıl tuttuğuna kendi de hayran, monoklunun hatırı için silinmiş hatlarıyla, Almanca kimbilir neler, ne şarkılar okuyor... Ferihi elde otuz birlik tesbih, çapkınlık mı eyler, candan mı konuşur, yoksa hakikaten lâzımı bile ayıp telâkki eder de kafasına göre mi dolaşır? Bilmem, bilmem...

Asaf:

— Patlamak ihtimali var...

Diye saf gözlerinde bir Arnavut kabadayılığını, beyhude yere parlatmaya çalışırken bir fırsat buldum, bir olmaz fırsat... Fırsatların şahı, dakikaların en güzeli. Cihan meşgul. Yavaşça o güzeller güzeline arzı mafilbal eyledim:

— Şüphesiz hanımefendi, dedim, kadınların yalnız caddelerdeki halleriyle görmek mahrumiyetlerin en büyüğü... Man-

tolarınızla bir başkasınız, ama, böyle, salon köşelerinde, âdetâ hususi, apartımanınızdaki kıyafetinizle ne kadar da daha yakın, daha cana yakın, daha bana ait gibisiniz...

Baktım ki:

— Ne münasebet, pek rica ederim, ne demek istiyorsunuz?

Diye protesto buyurmadıklarını görünce:

— Âdeta yalnız ve yalnız benim gibisiniz gibi geliyor bana.

Diye kameti azdırdım. Ama, inanınız ki, kalbim de bu sıralarda hani, göğsümün sol tarafında, tokmak gibi ötüyor.

Devam eyledim:

— Sizi sokakta gördüğüm anlar nasıl da gayri kabili halsiniz, tıpkı muammalar gibi... Yok, siz muhakkak bir ordunun içinden de o hüviyetinizle gene öyle geçer gidersiniz, bir lâf atılamadan, bir çimdik yemek ihtimali olmadan...

Hanımefendi, bendenizin bu sözlerime hafif bir kahkaha atar oldular, devam ettim. Çünkü etmemenin imkânı yoktu. Öte taraflarda şarkılar söyleniyor, uzun boylu bir zat kanto taklid ediyordu. Bizi, etrafımızdaki dört duvardan başka kim dinliyordu ki?..

— Halbuki burada... Bakınız göklerden inmişçesine, benden bir adım uzaktasınız. Ne güzel de bacak bacak üstüne atıyorsunuz. Ayaklarınızı hafif hafif sallayarak, sanki sözlerime tempo tutuyorsunuz...

Etrafı çürük, siyah, ateş gibi simsiyah gözleri galiba yerde, hafifçe bir kahkaha daha koyuverdiler. Eh işler yolunda, ben söylemiyeyim de kimler söylesin:

— Niçin öyle derin derin düşünüyorsunuz? Ne düşünürsünüz kuzum? Ah bu gözlerin arkasındaki sizi, asıl sizi bir bilebilseydim...

O güzel gözler gene yerlerde, sıkı, biraz daha sürekli bir fıkırdanma...

— Güzel gülüyorsunuz hanımefendi, ağlamayı öğrenmemenizi Allahtan dilerim. Fakat yanyana ağlamayı tatmadan da yaşamak sanki neye yarar? Öyle bir ömür yaşanmamış demektir. Ümitsiz ağlamaların, gecelerin sessizliği içinde, yağmurlar karanlıklarda şakırdarken, rüzgârlar inim inim inleyerek olukların sularını polis düdüklerine savururken...

Hanımefendi, gene o güzel, şâhâne gözler yerde, ama, acaba? Yerde, yerde ama, hangi yerde bir makaralı kahkaha daha atar gibi oldular. Eh Yarabbi, benim gibisi Allahtan belâsını da istemezdi ya, devam etmek en doğruydu:

— Kendi kendine, kimselere göstermeden hıçkırmak hiç başınızdan geçti mi?. Oh, bunu tecrübe etmedinizse dilerdim ki onu size ben öğreteyim...

Kuğular gibi bir gülüş, narin, nazik, hassas sinesini sarstı. Kendi kendime, bu kadın bu gülüşlerin antrenmanını, kim bilir kaç aynanın karşısında yaptı da şimdi karşıma geçti, böyle mahsus yapıyor diyorum. Söylüyorum, dedim ya, söylememenin imkânı, ihtimali var mı:

— Evet siz... Bütün o hususî yapılışınızla ne kadar da sevmek için yaratılmışsınızdır...

Çıngıraklı bir kahkaha daha, havaî fişeği gibi, salonun göklerinde binbir renkle kandillendi. Fakat onun gözü neden öyle hep yerdeydi?.. İçime acı bir şüphe, fena ihtimallerin korkusu birden düştü. Şöyle, baktığı yerlere ben de bakayım dedim. Allah benim müstahakkımı versin, canımı alsın, gözümü kör etsin, bir de ne göreyim, pantalonumun paçasından bir şey sarkıyor... Tüylerim diken diken, bir daha dikkat ettim: Boynumdaki kaşkol belimden inmiş, pantalonu geçmiş, dışarı fırlamış... Aman Allah, diye feryat etmek, bağıra bağıra ağlamak istedim. Kepazelik neye denir? Ben öyle candan, gönülden, söyleyip dururken, hanımefendi, cananım, canımın içi, gönlümün sultanı, ömrümün varı, hep o kaşkol mel'ununu görmüş de «bu çıkan püsküllü belâ nedir, acaba paça mıdır?» diye ona gözlerini diker, halime gülerlermiş...

A yârânı bâsafâ, siz olsanız neylersiniz, yavaşça elinizi sol cebinize sokar, belli etmeden, sanki bir şey olmamış gibi, mel'unu içeriye almaya çalışırsınız, değil mi? Doğrusu da budur? Her akıllı, becerikli adam da böyle yapar. Öyle... Fakat kulunuz böyle yapmadım da can havliyle üstüne atıldım, ne olursa olsun çektim aldım.

O dünyanın en güzel kahkahası, artık açıktan açığa beni iki paralık eylerken, kimseye Allaha ısmarladık diyemeden... Başımı, derdli başımı aldım, sokaklara fırladım... Hak, sizleri böyle bir şeyden saklasın.

Nâme

Hamfendi evlâdım,

İçimde yıllardan beri duymadığım bir heyecan, halecan var: Size bu mektubu atacağım. Biz kırk sene evvel de böyle mektup atardık. Bayram yerlerinde kızlara lâvanta sıkardık, mendil kapardık. Onar para verir, salıncağa biner, türkü söylerdik. Komşu kıziyle, yahut amcazadelerle, kendimizi beğendirmek için, lûgatli lûgatli konuşurduk. Bitişiğin hanımını gözetlerdik. Bir gün, çamaşır asarken, birisi düşmüştü de patiska donunun kırmızı tenteneli paçası gözükmüştü. Deli olmak işten değildi, o ne müheyyiç manzaraydı!

Eh, yarabbi! Böyle bir neslin mensubuna, işine gücüne giderken, ne diye görünürsünüz, a hamfendi evlâdım? Adam yemiş gibi kırmızı dudaklarınız, mermer dişlerinize vuruyor, gülerken... Annenize sorunuz, bakınız ne diyecek, bir erkeğe gülmek demek ona vaadetmek demektir. Ya niçin ben geçerken benim geçtiğimden hislenir gibisiniz? Pencerenize telâşla geliyorsunuz, sebep?.. Benimle eğleniyorsunuz diye bir zamanlar size düşman olmuştum. Bu eğlenmek neye iyi olabilirdi? Siz öyle, terbiyesiz, münasebetsiz bir kadın değilsiniz ki... Yirmi beş yaşında, (kulunuz kadınların yaşını âlâ ve râna bilirim) çoluk çocuk sahibisiniz, kocanızı da biliyorum, kibar bir bey, kimbilir sizi ne kadar seviyordur. Demek bu biçare, bahtı kara benimle alay etmiyorsunuz.

Ey, alay etmiyor, zevklenmiyorsunuz da benden ne istiyorsunuz? Neye nefes nefese pencerenize koşuyorsunuz? Önünüzden geçeceğim saatten size ne?. Geçen gün küçük oğlunuz o kadar ağlıyordu da beni görmek için ona bile bakmıyordunuz. Bunun hallini aynanın karşısında, zavallı suratımda aradığım da oldu. Ya, bakınız siz bana neler yaptınız, aynaya, hem de böyle bir mânada bakmak, yıllardan beri unuttuğum bir şeydi. Sağ gözümün kapağı biraz şiş, hamfendi evlâdım, sabahları da biraz sallanıyor. Pek merdiven çıkamıyorum. Saçlarım eskiden lepiska sarıydı, şimdi seyrelmiş. Yemeklerden sonra karbonat alıyorum. Uykularım beş buçuk

saate indi.

Kuzum bu yaptığınız şeyin farkında mısınız, ama iyice farkında mısınız? Yarın, «Yaşlıca bir adamcağızla birazcık eğleniverdim» diyen siz olursunuz, bundan ne elde edersiniz bilmiyorum. Ama bana gelince: Nüfusum elliyi gösteriyor, yaşım kırk, vücudum otuz, kalbim yirmi, gönlüm on beş yaşında... Açınca yelkeni, açık denizlere açılmakta bir an bile tereddüdüm varsa kahrolayım. Siz bu kadar da olsun kendinize güveniyor musunuz?..

Ey Lâtin harfi nesli, aramızda hangi birbirine uyar nokta var? Bir olmıyacak hava ve hevese gönüllerimizi kaptırmış giderken «Ah zavallı» diye burnuma gülüverdiğiniz gün bana edeceğiniz fenalığı düşündünüz mü hiç?. Daha şimdiden çocuklarınızın babasına, bizim evdeki kadına acımanız gerekiyor. «Vızgelir!..» diyecek kadar bana kapıldınız mı yoksa?.. Ama mümkün değil, böyle bir şey olamaz. İşte kaç gündür «Yolumu değiştireyim, artık bu bitmez tükenmez takazaya» —siz bu kelimeyi bilir misiniz?— «bir son vermek için kaçayım» dedim. Sanki bilmiş gibi dün de önüme firketenizi attınız. Akşam karanlığında, kokladım, kokladım. Sakız karanfilleri gibi kokuyor, öyle baharlı, öyle ateşli, öyle harlı... O firketeyi alıp, yavaş yavaş, sol taraf kaburgalarımın arasından derine, tâ derine, kalbime sokayım dedim. Yapar mıyım yaparım, bu bizim nesille şaka edilmez hamfendi evlâdım ve olanlar bana oldu, artık yolu değiştirmek elimden gelmiyecek... Ey ne olacak sonra?. Benim halim ne olacak? Siz böyle bir şeye ne akla hizmet edip karar verdiniz?

«Siz öyle anlamışsınız; vah vah efendi babacığım» deyiniz de iki para olmuş haysiyet ve hayalimin liymeleriyle başımın çaresine bakayım ve doğrusu da budur hamfendi evlâdım...

İnsan güldüğü kadar insandır

«Molière»

★ Fikir ve sanat hayatımızı dolduduran çeşitli yayınlar arasında, mizah edebiyatı bir çöl kuraklığı halinde devam etmektedir.

★ Otuz üç yıllık mizah gazetesi Akbaba, mizah edebiyatımıza hizmet için, bir sene, geceli gündüzlü çalıştı ve «Akbaba Mizah Yayınları» nı hazırladı.

★ Akbaba Mizah Yayınları yerli ve yabancı en tanınmış mizah muharrirleri ve karikatüristlerinin seçme eserlerini neşredecektir.

★ Bu eserler, evinizin, hayatınızın neşesi olacak, en yorgun dakikanızda, tatlı bir tebessümle içinizi aydınlatacak ve yaşama zevkinizi arttıracaktır.

İnsan güldüğü kadar insandır.

MOLİERE